3

KARYS

Pirkite Jungtinių Amerikos Valstybių Taupymo Bonus ir užtikrinkite Amerikai ir sau laisvę. Taipgi, pirkdami bonus, užtikrinsite savo sunkiai uždirbtiems pinigams saugumą ir gausite geresnį nuošimtį, negu kitur dabartiniu metu yra mokamas. Taigi, pasinaudokite šia proga ir šio vajaus metu įkeiskite savo pinigus į J.A.V. Taupymo Bonus.

AMERIKA

Amerikos lietuvių katalikų visuomeninio ir kultūrinio gyvenimo savaitraštis

yra mielai skaitomas ne tik čia, Amerikoje, bet ir visame pasaulyje

"Amerika" metams kainuoja $3.00
užsienyje $3.50

"AMERIKA"

417 Grand Street, Brooklyn 11, N. Y.
Telef. EV. 8-7012

KUMPIKAS

pigiai ir greitai pataiso elektros motorus, skalbiamąsias mašinas, valytojus ir ventiliatorius.

Darbas sąžiningas, kainos pigios.

Kreiptis 105 GRAND ST., BROOKLYN, N. Y.

ELENA IR JONAS BLAŽONIAI

JAUKUS LIETUVIŠKAS RESTORANAS
Geriausia užeiga vietos lietuviams

Great Neck, Middle Neck Rd. 744

Lietuvių Radijo Draugijos

PROGRAMOS

J. P. GINKŲS, Direktorius

ŠEŠTADIENIAIS 2 VAL. POPIET -:- WWRL 1600 kc.
GYVUOJA PER 15 METŲ

Oro bangomis transliuojami įvairūs visuomenės pranešimai, naujienos, muzika (vietinės žinios, parengimai: koncertai, šokiai, ir t.t. Vestuvės, puotos, liūdni pranešimai)

495 GRAND STREET BROOKLYN 11, N. Y.
Tel. EVergreen 4-7142

J. P. GINKUS, Direktorius
AD. JEZAVITAS, Muzikos Dir.
V. UBAREVIČIUS, Pranešimų Dir.

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA

Susivienijimas Lietuvių Amerikoje

Didžiausia ir turtingiausia lietuvių organizacija

Susivienijimas Lietuvių Amerikoje yra didžiausia lietuvių organizacija. Tai lietuvių brolybės fraternalė organizacija. SLA trokšta dar daugiau gerų lietuvių suvienyti broliškais ryšiais vienon didelėn ir gražion šeimon.

Susivienijimo kuopos randasi visuose didesniuose miestuose Amerikoje ir Kanadoje.

Apsidrausti galima nuo $100.00 iki $5,000.00.

Ligoje pašalpa savaitėje mokama $9.00 ir $12.00.

Įstojimo į apdraudą mokėti nereikia. Daktarui už egzaminavimą apmoka Susivienijimas.

Kreipkitės į vietinę kuopą arba į Centrą, adresuodami:

Lithuanian Alliance of America

307 WEST 30-th STREET NEW YORK 1, N. Y.

Telefonas: EV 7-7411

KLEEN KOL COAL CO.

LISAUSKO ANGLIŲ KOMP.

Anglys, Coke ir Aliejus

496 GRAND STREET BROOKLYN, N. Y.
Gyvenimo vieta
65-43 GRAND AVE. MASPETH, N. Y.
Tel. TWining 4-8087

KLAUSYKIT RADIJO!

KIEKVIENĄ ŠEŠTADIENĮ 11 VALANDĄ RYTO

E. POVILANSKŲ

Baras ir Restoranas

Puiki Salė Šeimyninėms Pramogoms

158 GRAND STREET BROOKLYN, N. Y.

Tel. EVergreen 4-9737

LIETUVIŲ SPAUDOS CENTRAS AMERIKOJE

340 UNION AVENUE, BROOKLYN 11, N. Y.
Tel. EV. 8-6163

Naujausios, visame pasaulyje išleidžiamos lietuviškos knygos, liaudies meno dirbiniai, gintarai, lietuviškos plokštelės,
Katalogai siunčiami nemokamai.
Užsakymai išpildomi paštu.

KU biblioteka
093 00523444 0

KARYS

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ MĖNESINIS ŽURNALAS
Vyr. redaktorius Kpt. SIMAS URBONAS
Redaguoja ir leidžia:
Kpt. Sim. Urbonas, Br. Aušrotas, St. Butkus ir Aug. Astrauskas
Prenumerata: metams—4 dol., pusm.—2.50 dol., atks. nr. 45c.
Red. ir adm. adresas: KARYS, 156 Steamboat Rd., Great Neck, N. Y.

Nr. 3 (1262) 1951 M. SAUSIO MĖN. Įsteigtas 1919 m.

REIKIA PILNOS VASARIO 16-SIOS AKTO ĮGYVENDINIMO APYSKAITOS

PETRAS JURGĖLA

Plačioji lietuvių visuomenė dažnai tegirdėdavo, o mūsų veikėjai, rašytojai ir net kartais istorikai tebeskelbdavo daugiau tiktai politinę - kabinetinę Lietuvos Nepriklausomybės atgavimo istoriją. Tuo tarpu gi visi, o ypač Nepriklausomybės kovų dalyviai, žinome, kad Lietuvos laisvė buvo atėjusi karo laukais, kurie vėliau pagarsėjo kautynių datomis. Tuose laukuose tik po kelerių metų buvo pastatyta paminklų, didingų kryžių ir mažų baltųjų kryželių.

Pagaliau, Nežinomojo Kareivio Kapas Vytauto Didžiojo Karo Muziejaus sodelyje, Kaune, simboliškai liudijo tautai, kokiu būdu buvo iškovota Vasario 16-ją paskelbtoji Lietuvos Nepriklausomybė. Gen. Nagius - Nagevičius per eilę metų rengė tą kapą: surinko tikrai nežinomojo, karo lauke žuvusio kario palaikus, surinko taip pat žymiųjų kautynių laukų akmenis, sucementavo juos (tuos nebylius kautynių liudytojus) į kuklų paminklą, lietuviškuoju kryžiumi viršūnėje.

Taip buvo sukurtas lietuviškojo dėkingumo ir pagarbos kultas mūsų žuvusiems dėl laisvės. Įspūdingos vakarinės apeigos Karo Muziejaus sodelyje kiekvieną vakarą jaudindavo susirinkusiųjų minias, savuosius ir svečiųjų šalių atstovus. Anoji šlubuojančių karo invalidų maršo eisena prie paminklo žuvusiems — kasdien išryškindavo gyviesiems kraujo įrašą paminkle "žuvusiems už Lietuvos laisvę", kurie bylojo: **"Mes žuvome, kad jūs laisvi gyventumėt"...**

Deja, ypač pirmąjį nepriklausomo gyvenimo dešimtmetį, mūsų rašytojai, poetai ir laikraštininkai nedaug tesigilino į tuos Nežinomojo Kareivio Kapo įrašus, nesidomėjo, kas tie vienkojai, sušaudytomis rankomis vyrai, tie naujųjų laikų vaidilos, tie gyvieji Nepriklausomybės Akto įgyvendinimo paminklai... Jeigu visa tai būtų giliai išgyvenę, jeigu būtų įžvelgę tos karžygiškos realybės didybę plačiau negu kasdieninė minia, mūsų rašytojai būtų tikrai sukūrę ištisą eilę poemų, romanų, apysakų apie lietuvių kovas 1919-1920 metais. Tuo tarpu tiktai ant pirštų suskaitomi kūriniai paliko nemarūs mumyse ligi šios dienos. Kazys Binkis 1920 m. sukūrė humoristinę "Kareivio gromata iš apkasų" ir po visą lietuviškąjį pasaulį plačiai nuaidėjusį "Geležinio Vilko maršą", kurį Stasys Šimkus pavertė visų mėgiamąja daina. "Pacifistų" rašytojų akyse tautiniams reikalams jautrus Binkis buvo "militaristas", kuris lenkų pavojau metu buvo savanoriu įstojęs į 3-jį dragūnų Geležinio Vilko pulką. Ir pats kompozitorius St. Šimkus tą karinį maršą sukūrė po to, kai drauge su Kipru Petrausku ir Sodeika savanoriu įstojo į Lietuvos kariuomenę. Paskiau komp. Antanas Vaičiūnas patiekė šiurpulingą giesmę "Kovoje jūs žuvot, mieli draugai", kurią jis skyrė Klaipėdos atvadavimo žygy žuvusiems šauliams.

Leisdamas skaitymų knygas kareiviams, Kariuom. Štabo Spaudos ir Švietimo Skyrius 1-ji dešimtmetį su švyturiu ieškodavo aktualių apysakų ir poezijos apie Nepriklausomybės karą o jų neradęs — turėdavo dėti silpnas pačių karių neliteratų apysakėles ir patriotinius žinomų ir nežinomų poetų eilėraščius. Paskiau ryžosi "samdyti" kompozitorius karinėms dainoms kurti.

Todėl ir suprantama, kodėl plačioji visuomenė daugiau težinojo tik politinę istoriją ir kovą dėl laisvės, po kurios kraštas turėjo progos atsistatyti, žmonės galėjo laisvai gyventi, kurti tautinę kultūrą ir ja gaivintis. Bet ne visi buvo įsisąmoninę, jog **ginkluoti Lietuvos vyrų pulkai turėjo net dvejus metus skersai ir išilgai savo krašto žygiuoti, tarškančių įkaitusių priešo kulkosvaidžių lizdus pulti, griausmingas patrankas atakuoti, ir tik tokiais veiksmais stumti rusų, bermontininkų ir lenkų divizijas iš savo krašto,** ligi įstengė istorinio Nepriklausomybės Akto "rėmus" tvirtai įsmeigti Lietuvos valstybės sienose.

Po prievartinės "taikos" su lenkais ir po bendrojo patikrinimo, tie **mūsų pulkai pasigedo net 2527 savo vyrų:**

1) kautynėse žuvo 40 karininkų, 1292 kareiviai ir 67 šauliai— viso žuvo 1401;

2) dingo be žinios 16 karininkų ir 813 kareivių — viso 829;

Be to, kautynėse buvo sužeista **93 karininkai, 2438 kareiviai ir 146 šauliai — viso 2677.** Iš šių keliolika daugiau nebematė malonios lietuviškosios saulės. Ir, berods, apie 155 jų su ramentais, lazdomis ir medinėmis kojomis slankiojo po mūsų išlaisvintąją žemę, nesigailėdami savo aukos.

Tie karo invalidai, su pustrečio tūkstančio kitų vyrų, savo krauju pasirašė, o kita pora tūkstančių vyrų, pasilikusių po baltaisiais kryžiais, savo gyvybės aukos antspaudu patvirtino Lietuvos Nepriklausomybės Aktą, ligi šis tikrai įsigaliojo. Štai, pagaliau, tema uoliems ir mieliesiems mūsų istorikams. Atgijusios Lietuvos vyrų valdomų šautuvų bei kulkosvaidžių tratėjimas 1919-20 m., lietuviškųjų granatų sproginėjimas, lietuviškųjų patrankų dundesys, kraujo ežeras ir Lietuvos laukų numarginimas baltaisiais kryžiais — argi nėra istorinis faktas, vertas jų dėmesio? Argi nenuostabu, kad dar ligi šiol neturime nors kuklios Nepriklausomybės kovų istorijos? Gal laukiame, kol išmirs paskutinieji jų liudininkai?...

Šiandien svetimuose kraštuose atsidūrė nemaža Lietuvos karių bei laisvės kovotojų, o ypač Nepr-bės karų dalyvių. Vasario 16 d. sukaktį reikia kad ir kukliausiai minėti visose, net ir mažiausiose, lietuvių bendruomenėse. Tik būtinai reikia pasirūpinti, kad visur, šalia kitų kalbėtojų, bent vienas Nepr-bės karų ar vėlesnių laisvės kovų dalyvis ryškiau pavaizduotų mūsų kryžiaus kelius į laisvę, primintų kautynių datas ir paskelbtų augščiau minėtą laisvės išpirkimo kainą, drauge su giltinės kirčių aritmetika... Visuomeniniai kalbėtojai turėtų vaizdžiai nušviesti kultūrinę, politinę, tikybinę Lietuvos kovę dėl laisvės. Karių gi pareiga įrodyt, kokiais veiksmais Lietuvos kariuomenės kūrėjų-savanorių pulkai ir šaulių būriai pasiekė tos visokiariopos ir ilgos kovos siekinį — Nepriklausomybę. Tik tuomet visuomenė tegalės patirti pilnutinį ir teisingą vaizdą apie Nepr-bės Paskelbimo Aktą ir jo įvykdymą. Tie istoriniai faktai reikia įdiegti ypač į mūsų jaunosios kartos sąmonę.

Nagrinėdami šį šventą tautos reikalą — laisvę, visi kalbėtojai neturėtų būti partiniai fanatikai, iešką nuopelnų vien savai partijai ar savo bendramaniams, kaip kartais atsitikdavo ligšiol. Didieji įvykiai negalima vienpusiškai aiškinti, o į bendruosius tautos reikalus negalima žiūrėti siaurai ar tik viena akimi. Juk visi tie žygiai buvo įvykdyti, o tos brangios aukos buvo sudėtos — demokratinės Lietuvos Respublikos atstatymui, visų tikėjimų bei tautybių lygybei, pilietinių teisių įsteigimui ir laimingam nepriklausomam gyvenimui. Dėl šių augščiausiųjų idealų po šiai dienai tebekovoja Lietuvos partizanai, jau pavergtame krašte. Nuo tos kovos neatsilikime ir mes laisvieji lietuviai, laisvuose, kad ir svetimuose, kraštuose. Tačiau kovingam ir vieningam nusiteikimui kelti — turime skelbti ir įsisąmoninti vispusišką, pilnutinę tiesą apie 1918 m. Vasario 16 d. Aktą ir jo įgyvendinimą anais 1919—1920 metais.

KOVA PRIEŠ KOMUNIZMĄ—

KOVA DĖL LIETUVOS!

KAS SVARBIAU?

A. MERKELIS

Vieniems — tu didvyrių palaiminta žemė,
Kitiems — tu nykštukų varginga tėvynė,
O man tu esi kaip smutkelis prie kelio,
Kur laukia keleivio malda ir nakvynė.

PUTINAS

Siekiamasis idealas yra daug gražesnis ir patrauklesnis už jau pasiektąjį. Kas pasiekta, jau tapę gyvenimo tikrove, nebe viliojąs idealas, bet gyvenimo kasdienybė, kurios dažnai nebesugebame kaip reikiant vertinti, o kartais pradedame net niekinti. Šiandien mums laisvė ir nepriklausoma Lietuva — siekiamasis idealas, o nepriklausomybės metais — tai buvo tikrovė, jau spėjusi virsti gyvenimo kasdienybe, ir mums atrodė, kad kitaip ir būti negali.

Kai sukilėliai, knygnešiai, savanoriai... siekė Lietuvai šviesesnės ateities, liejo kraują dėl jos laisvės— jie negalvojo ir tarp savęs nesiginčijo, kokia bus ta jų Siekiamoji Lietuva: svarbiausia, kad ji būtų laisva, o jau visa kita rasis savaime.

Po daugelio metų, didžių aukų ir pasišventimo atgavus laisvę, atstačius nepriklausomą valstybę, siektajam idealui tapus tikrove, jis ne visų vienaip buvo suprantamas ir vertinamas. Vieni tuo idealu gyveno, jam visas savo pajėgas skyrė, kūrybinėmis vertybėmis tautai laisvės ir amžinybės teise grindė. Kiti gi (ir jų daugumas) gyveno tik sau, siekdami kuo patogiau įsikurti. Tai gyvenimiška ir neišvengiama. Taip buvo, esama ir bus ne tik vienų mūsų tarpe.

Žvelgdami į mūsų nepriklausomybės metą, jos padangėje gausiai aptiksime žvaigždžių, kurios ir šiandien mūsų tautai šviečia jos sunkiame kančios ir tremties kelyje. Bet gi jame būta nemažai ir dulkių, kurios kai kam ir šiandien akis griaužia.

Kur kertama, ten į šalis lekia skiedros, kur dirbama, plušama, ten esti ir dulkių. Trobesį pastačius, skiedros surenkamos ir sudeginamos, o darbą baigus nyksta ir dulkės, pažemiui nusėsdamos. Grožėdamies puikiais rūmais — juk nebegalvojame, kad statybos metu juose ir aplink juos būta šiukšlių ir kitokių atmatų. Žengdami banguojančiais javų laukais, nebeprisimename, kad pavasarį, įakėjant sėklą, čia būta pilkos nuobodžios dirvos, o paskui plušantį žemės artojėlį kilo įkyrūs dulkių debesys.

Taip. Gyvenimas sudėtas iš švyturių, dulkių ir kitokių dalykų, kurių vieni artimesni amžinai spindinčioms žvaigždėms, o kiti prie žemės gulančioms ir greit nykstančioms dulkėms.

Šios mintys kyla, skaitant kai kurių žmonių mūsų netolimosios praeities vertinimus. Jie, rašydami apie netolimąją mūsų tautos praeitį, apie nepriklausomybės metą, kelia aikštėn kas, jų nuomone, būta neigiamo ir negero.

Tokius savotiškus vertinimus skaitant, kyla klausimas, kurių dievų garbei tai daroma? Jei tuo norima patarnauti Lietuvos ateičiai, jos laisvės kovai ir nepriklausomos Lietuvos valstybės atstatymui, tai toks patarnavimas būtų galima pavadinti meškos patarnavimu, apie kurį rašytojas Krylovas savo pasakėčioje teigia, kad paslaugus kvailys yra pavojingesnis už priešą.

Mūsų nepriklausomybės metas nėra kokia neliečiamybė: jį galime ir privalome vertinti, bet tai turime objektyviai daryti, o nerašyti, kas galvon ateina ar ką vienokia ar kitokia nuotaika diktuoja. Neginčijame, kad nepriklausomoje Lietuvoje klaidų daryta (o kuri tauta jų nedaro!),

betgi už tas klaidas ir negeroves būta daug didesnės pažangos. Kur dirbama, ten ir klystama, ir tik tas neklysta, kuris nedirba. Tad ar mums šiandien svarbiau kelti nepriklausomybės meto buvusias ir tariamąsias klaidas, ar vertinti jo didžiulę pažangą?

Juodindami nepriklausomos Lietuvos gyvenimą, tematydami jame vien tik klaidas, ar mes tuo neniekiname ir siekiamosios laisvės idėjos? Juk tūlas gali iš to daryti išvadą: jeigu mes laisvi būdami nemokėjome gyventi, tai kam gi toji laisvė?

Jonas Basanavičius, Vincas Kudirka, Maironis ir kiti mūsų tautos žadintojai ragino iš praeities semtis stiprybės. Ir jie tos stiprybės davė, atkurdami didingus praeities paveikslus ir žygius. Tauta jų balsui neliko kurti: ji sekė jų rodomu keliu. Jei mūsų tautinio atgijimo žadintojai, užuot idealizavę Lietuvos praeitį ir kėlę jos didingus žygius, būtų skelbę jos klaidas, vargu ar Lietuva būtų prisikėlusi nepriklausomybės žygiams.

Šiandien savo laisvės išsiilgusiai tautai kai kas nori surasti kitokį praeities stiprybės šaltinį. Tauta norima stiprinti ne amžiais išliekančiomis vertybėmis, bet iš praeities keliamomis dulkėmis. Savo netolimoj praeity nieko didingo nebematoma, visur vaidenas menkystės šmėklos. Tikrai liūdna būtų, jei tos šmėklos nebūtų tik menkystų menkos vaizduotės padaras.

Mūsų spaudoje apsčiai esama straipsnių, kaltinančių, smerkiančių ir koneveikiančių mūsų visuomenę. Už visokią esamą ir tariamą nesekmę kaltės suverčiamos visuomenei. Tačiau visuomenė į tuos kaltinimus žiūri abuojiškai: ji nesijaučia už visa tai kalta. Ir iš tikrųjų: toks savos visuomenės koneveikimas yra ne kas kita, kaip spiaudymas sau į veidą. Jokioje kultūringos šalies spaudoje mes tokių savo visuomenės įžeidinėjimų nerasime. Jei ten keliami kurie negeri reiškiniai, tai jie paremiami konkrečiais faktais, ir paskirų žmonių ydos nekergiamos visuomenei. Taip turėtume ir mes elgtis.

Aušrininkams Lietuva buvo didvyrių žemė. Maironis pranašingai skelbė:

Atsibus tėvynės sūnūs
Didžią praeitį atminę,
Pagimdys vargai galiūnus,
Ugnimi uždegs krūtinę.

Didinga Lietuvos praeitis buvo kelrodis į ateitį. Ji įkvėpė ryžto ir drąsos savanoriams.

Šiandien kai kas iš rašančių Lietuvą nori padaryti "nykštukų tėvyne." Sąmoningai ar nesąmoningai savo straipsniais nori ugdyti mūsų tautoje mažavertiškumo pajautimą. Norima sužlugdyti pasitikėjimą savo jėgomis. Jiems atrodo, kad mūsų menas taps menu, o daina galingai skambės tik tuomet, kai svetimieji tai pripažins. Štai kuo pradedama sirgti po dešimties nelaisvės metų!

Šiandien mes gyvenam ne anais Biblijos laikais, kai nykštukas Dovydas nugalėjo milžiną Galijotą. Jei šiandien savo tautos gyvenime ir žūtbūtinėje kovoje mes neįstengiame įžvelgti didvyriškumo, nežeminkim už tai savos tautos. Kas šiandien nėra dar atskilęs nuo savo tautos, tam Lietuva lyg tas "Smutkelis prie kelio, kur laukia keleivio nakvynė ir malda." Tad šiandien mes daugiausia ir kalbėkim apie Lietuvos kančią. Kančia — pats ryškiausias mūsų skaudaus likimo bruožas.

Tautinio atgijimo laikais lietuviai tiek buvo stiprūs ir tautiškai sąmoningi, kiek jautė savo praeities didingumo. Šiandien mes tiek esame su savo tauta suaugę ir pasiryžę jos laisvės žygiams, kiek jaučiame jos kančią.

Daugiau aiškumo!

Kpt. SIM. URBONAS

—:—

Kiekvienam turėtų būti aišku, kad, bet kurią gyvenimo ar darbo sritį, bet kurį mokslo ar meno veikalą rimtai vertinant ar kritikuojant — **yra būtina žinoti pagrindinai duomenys, nuostatai, visiškai teisingi, bešališki faktai; visos bendrosios ir atskiros aplinkybės.** Juo labiau reikėtų to laikytis, rimtai, nuoširdžiai svarstant tokią svarbią valstybinio gyvenimo sritį, kaip, pvz., Lietuvos kariuomenės reikalą. Bet kuris paviršutinis švaistymasis pigaus efekto žodžiais, bet koks asmeninių ar srovinių sąskaitėlių suvedinėjimas (jau nekalbant apie spiaudymąsi...) — mažių mažiausia yra nesubrendėlių darbas, nevykęs juokas pro ašaras, o gal, kaip sakoma, yra noras sukelti audrą varlių pilnoje kudroje...

Mūsų spaudą atidžiau sekantiems jau yra suprantama, kad čia norima trumpai pasisakyti dėl polemikos, kritikos ir atsakymų, neseniai tilpusių DRAUGO dienraštyje.

Dr. Kazys Sruoga ir plk. P. Kaunas savo pasisakymais šiame didžiuliame dienraštyje — jau yra įnešę daug aiškumo vienam kitam paviršutiniškai galvojančiam, vien tiktai kaltininkų tebeieškančiam tremtiniui, o ypač seniesiems Amerikos lietuviams, kurie, toli stovėdami nuo nepriklausomos Lietuvos gyvenimo, aišku, negalėjo ir negali žinoti, kaip ir kas buvo ten pas mus daroma, tvarkoma. Tiktai įsisiūbavę nusirašėliai gali skelbti, kad visa mūsų kariuomenės prasmė buvusi vien "blizgančiose sagose", besaikiam gėrime ar milijonų išeikvojime "beprasmiams parako dūmams" manevruose, o ne kare... Kiti sako, kad daugybė pinigo buvo išmetama vien ginklams pirkti ar pas save jiems kalti.

Svarbiausia—**kiek gi, pagaliau, tų milijonų, koks procentas mūsų valstybinio biudžeto buvo skiriamas Krašto Apsaugos Ministerijai?** Dargi beveik visi daugumoje esame gyvi, todėl šį esminį ginčo klausimą reikia neatidėliojant išaiškinti.

Iš ligšiolinės polemikos spaudoje, skaitytojams susidaro įspūdžio, kad mūsų ginkluotoms jėgoms buvę išleidžiama 50%-60% viso biudžeto. **Tai netiesa, tai tendencingas melas!** Toks sklaidalas spaudoje klaidina savuosius ir svetimuosius, o Maskvos agentams — duoda "gyvos medžiagos" spiaudyti į kančiose dabar paskendusios Lietuvos, į jos kariuomenės, į visų sričių ir profesijų žmonių įdėtą darbą, vargą, į tauriąsias pastangas, krašto savarankiškam tvarkymui ir gerėjimui, nežiūrint įvairių politinių, ne nuo mūs priklausiusių velniavų ištisais pokario, o vėliau naujam pasauliniam karui pasirengimo metais.

Taigi, tegul prabyla mūsų karinio - valstybinio gyvenimo buvę įvairių sričių, specialybių, pagaliau — politinių srovių vyrai ir tegul aiškiai pasisako dėl tų nelaimingų procentų! Tiesa, šio klausimo benk kiek konkrečiau neliečia ir minėti plunksnos bei ginklo kolegos autoriai iš DRAUGO skilčių.

Kiek prisimenu, Lietuvos Krašto Apsaugos Ministerijos biudžetas, neliečiant, žinoma, Nepriklausomybės Kovų meto, būdavo tarp 23-28% procentų. Kitaip tariant, iš bendrųjų apie nepilnų 400 milijonų bendrojo biudžeto tekdavo, tur būt, nedaugiau apie 90 milijonų. O jeigu taip, tai kur gi čia tie 50-60%?! Kas gali pateikti šiuos duomenis tiksliau — lai netyli ir pasako. Vieną kartą sutarkime jau bent dėl pagrindinės tų išlaidų sumos, dėl tų procentų. Vėliau pakalbėsime, argi visi tie milijonai buvo išleidžiami vėjais, ir ar mūsų kariuomenė nebuvo tokia tautos mokykla, kurios vertę neįmanoma įkainoti jokiais milijonais. Kodėl kariuomenė nebuvo panaudota krašto gynimui — jau būtų trečias ir pats rimčiausias klausimas.

MŪSŲ KARYS

(PRO DOMO SUA)

Tremtyje, Vokietijoje, tiktai svajotas, o čia, Amerikoje, jau realiai apgalvotas, mūsų spaudos veterano KARIO tolimesnis leidimas buvo pradėtas organizuoti praėjusių metų antrojoj pusėje. Nusprendus, kad jau pats laikas pakilti, priveržti šalmą ir žygiuoti pas mūsų vyrus, išsiblaškiusius po visą Žemę, — KARIO nr. 1 išėjo 1950 m. Lapkričio 23-sios proga. Tada buvo stebima ir sprendžiama, kaip dažnai — periodiškai mūsų žurnalas galės eiti toliau.

Kaip ir buvo tikėtasi, laiku ir savo vietoje atgaivintas, KARYS sukėlė daugumos tikrai nuoširdų pasitenkinimą. Buvusių senųjų skaitytojų (net senųjų amerikiečių), talkininkų ir bičiulių — KARYS buvo etnuziastiškai sutiktas, o lietuviškosios visuomenės bei spaudos — tinkamai įvertintas. Daugelio mūsų tautiečių, o ypač buvusių ir esamų karių, gausūs ir jautrūs laiškai redakcijai iš viso pasaulio šalių — yra geriausias įrodymas.

Daugelis atsiliepiančiųjų ragino ir įtikinėjo, kad KARYS nepasitenkintų tuo vienu Lapkričio 23-sios numeriu, kad jis turėtų išeiti bent didžiųjų tautinių švenčių progomis, kad jis bus visų vieningai remiamas, jeigu ryžtųsi eiti periodiškai, bent kartą į mėnesį.

Šalia gražių, padrąsinančių žodžių, sekė realus KARIO egzistencijos pagrindo sudarymas, per vieną mėnesį išgrobstant, palyginti gan didelį 1-jo nr. tiražą ir gausiai užsisakant 2-jį nr. Tad, nevien tik entuziazmu, o jau konkrečiais duomenimis vadovaujantis, Naujiesiems Metams buvo išleistas 2-sis KARIO nr., mūsų žurnalą paskelbiant periodiniu— mėnesiniu leidiniu.

Tuo būdu, visų KARIO skaitytojų ir bičiulių dėka, diena dienon gausėjančia prenumerata ir raštais remiamas, k u k l i a u a r t u r t i n g i a u, m ū s ų K A R Y S t v i r t a i ž y g i u o j a i r ž y g i u o s t o l i a u ! Visi šio darbo entuziastai ir paskatintojai mums įkvepia jėgos ir nenuilstamumo, nugalėti sunkiausias pradines spaudos darbo barikadas; visi blaiviejі realistai mums nuoširdžiai padeda ir pataria laikytis kuo didesnio taupumo bei praktiškumo; pagaliau — ant pirštų suskaitomi nepataisomieji pesimistai ar nesąmoningo pavydo kirminėlio kankinami žmoneliai— nieko čia nepakeis ir nenulems prieš visą mūsų buvusių karių ir aktyviųjų vyrią, visuose pasaulio kontinentuose, įvairiose demokratinių galybių armijose. Antra vertus, tai yra ir mūsų tautinės garbės reikalas — atgaivinti ir visokiariopai remti vieną seniausių Nepriklausomybės meto karinių žurnalų, kultūriškai lenktyniaujant kad ir su mūsų broliaiskaimynais iš Pabaltijo.

Pagaliau — neturėtume baidytis ir KARIO tariamojo per didelio kariškumo. Šiandien beveik visi esame nekariai, bet drauge ir atkaklūs kovotojai dėl savo likimo,dėl kasdieninio gyvenimo, o svarbiausia — dėl laisvos, demokratinės Lietuvos iškovojimo, jos atstatymo. Todėl KARYS nuoširdžiai kviečia visus kultūrininkus, visuomenininkus, o drauge ir karius specialistus, bendradarbiauti mūsų senajam laikraštyje - žurnale, kuris nė nemano užsidaryti ir sustingti tariamom kariškume. Šiandien visi iki vieno esame Lietuvos laisvės šaukliai-kariai!

Pati redakcija jaučia natūralius žurnalo netobulumus, visiems neišaiškinamą pradžios kryžiaus kelią spaudos darbo bare, bet ji taip pat jaučia stovinti teisingam, tiesiam kelyje, kuriuo daugumos remiama, eis pirmyn, platyn, tobulyn.

Visiems mūsų skaitytojams, bendradarbiams ir talkininkams, o ypač buvusiems visų laipsnių Lietuvos kariams, gaivališkai suorganizavusiems platų pirmųjų KARIO numerių paskleidimo tinklą ir suvedusiems mūsų žurnalą su visuomene, — mūsų nuoširdžiausia padėka!

Nė vieno kario—
Neliks be KARIO!

KARYS — mūsų geriausias bičiulis!

Skaityk ir kitam patark raštais ir prenumerata remti iliustruotą žurnalą KARĮ!

Tikėkime, kad jau nebe už kalnų laikas, kada ir mūsų KARYS, paskui bombonešius ir šarvuočius, žygiuos pas Klaipėdos, Kauno, Vilniaus vyrus... Kai žmogus ar tauta, žūt būt, pasiryžta —nieko nėra negalimo. Tik reikia laiko, kantrybės ir pasitikėjimo savimi ir mūsų bičiuliais.

KOMUNISTINĖ KINIJA — AGRESORIUS

Dr. V. A. DAMBRAVA

Šių metų vasario mėnesio pirmąją dieną Jungtinių Tautų Visumos Susirinkimas komunistinę Kiniją formaliai paskelbė agresoriumi, pasiryždamas imtis ir baudžiamųjų priemonių, jei ji ir dabar nepanorėtų pasinaudoti Jung. Tautų pasiūlymų, taikiai užbaigti įsiliepsnojusį karą Korėjoje.

Susirinkimas balsavo "roll call", tai reiškia, kad kiekviena delegacija iš eilės turėjo pasisakyti savo nusistatymą.

Balsavimo rezultatai: **44 už, 7 prieš, 9 susilaikė.**

Būdinga, kad Indija ir Burma, drauge su sovietiniu bloku, balsavo prieš JAV rezoliuciją, tuo tarpu kai kitos Azijos ir Vid. Rytų valstybės susilaikė, o keturios jų, kurių tarpe buvo ir Iranas su Lebanonu, balsavo už JAV rezoliuciją. Švedija ir Jugoslavija taip pat susilaikė.

Anglija siūlo neskubėti

Anglija JT Visumos susirinkime perspėjo, kad Jungt. Tautos ilgesnį laiką jokių sankcijų netaikytų ir kad nedingtų paskutinė viltis taikiai susitarti. JAV delegacijos narys Ernest Gross pasakė, jog jis, vis dėlto, mano sankcijų komitetą pradėsiant darbą jau po kokios savaitės. Šiuo metu "paliaubų trejetukas", sudarytas iš JT penktosios sesijos pirmininko N. Entezam, Kanados Person'o ir Indijos Rau, bandys vėl derėtis, o sankcijų komitetas darbą pradės tik tuo atveju, jei ši paliaubų grupė jokių rezultatų neduos.

Ką galvoja Indija?

Visi yra nustebinti tokia radikalia Indijos laikysena, lygiai, kaip ir aukščiau pasakytaisiais Indijos premjero J. P. Nehru žodžiais, kad "JAV rezoliucija veda ne į taiką, bet į konflikto paaštrinimą." Kodėl Indija balsavo prieš Indiją, kuri nuolat mėgsta susilaikyti ir tuo išvengti bereikalingų nemalonumų — tuo tarpu yra paslaptis. Toks jos užsispyrimas, lygiai, kaip ir aiškinimas, kad ji nemananti, jog kom. Kinija yra agresorius, skamba, gal būt, kiek naiviai. Gal būt, geriausiai į šį klausimą būtų galima atsakyti, prisiminus ne tiek jos politiką "Azija — azijatams", kiek tai, kad komunistinė Kinija yra pavojingas jos pačios kaimynas...

Maskvos manevrai

"Dvylikos valstybių" rezoliucija balsavimo metu tesurinko tarp 14 ir 18 balsų (buvo balsuojama dalimis), nežiūrint, kad už kai kuriuos šios rezoliucijos punktus balsavo ir sovietinis blokas. Negalima ginčyti to fakto, kad Indija tą rezoliuciją pasiūlė, nuoširdžiai trokšdama taikos, o taip pat norėdama atskirti Sovietų Sąjungą nuo kom. Kinijos, taigi, išardyti Maskvos-Pekino bičiulystę. Tą juto Sovietų Sąjunga. Ir jei ji balsavo už kai kurias rezoliucijos dalis, tai tik todėl, kad ji žinojo, jog ši rezoliucija nepraeis. Maskva nori taip pat, bet kokia kaina, laikyti kom. Kiniją savo "globoje", ir jos rankomis siekti pasaulinės revoliucijos po imperialistine Sovietų Sąjungos vėliava.

Indija įspėja...

Indija prieš balsavimą dar kartą bandė visus įspėti, kad, jei "dvylikos" rezoliucija nepraeis — jos turimomis tiksliausiomis žiniomis iš Pekino, deryboms kelias bus užkirstas. Indija prašė užprotokoluoti, kad ji dėjo visas pastangas žmoniją išgelbėti nuo viską naikinančio karo žiaurumų.

Austinas po balsavimo buvo linksmas, leidosi fotografuojamas, kiek ir kur kas norėjo, o korespondentams pasakė tik tiek: "Ačiū Dievui — tai viskas, ką aš galiu pasakyti"...

JT delegatai (iš kairės į dešinę): Jebb (Anglija), Austinas (JAV) ir Chauvel (Prancūzija) aptaria tarptautinę padėtį, Kinijai įsivėlus į karą prieš Jungtines Tautas. (Unations)

JAV ambasadorius Ernest Gross, nuolatinio atstovo pavaduotojas Jungtinėms Tautoms, su Sir Gladwyn Jebb — Anglijos nuolatiniu atstovu, ir Sir Benegal N. Rau — Indijos nuolatiniu atstovu Jungtinėms Tautoms, aptaria JAV rezoliuciją, paskelbti Kom. Kiniją agresorium. (Unations)

PUSAMŽIO RIBĄ PERŽENGUS

BR. AUŠROTAS

Prasidedant XX-jam amžiui, Niccolo Machiavelli, žinomo italų politiko (gyv. 1469-1527) gyvenime taikyti principai — dar nebuvo visai užnuodiję žmonijos moralės ir tautų tarpusavio santykių. Dar buvo ryškiai skiriama balta nuo juoda, gėris nuo blogio, tiesa nuo melo, taika nuo karo. Pasirašytosios tarptautinės draugiškumo ar prekybos sutartys buvo dar gerbiamos, ligi jų oficialaus atšaukimo. Dažnai žodinis pažadas būdavo vertingesnis už parašą ar aukso veršį.

Ne tik eilinis žmogus, bet ir toliau įžvelgiąs inteligentas anuomet sunkiai būtų galėjęs sutikti su Fiodoru Dostojevskiu (gyv. 1821-1881), kuris, lyg pranašas, savo veikaluose, o ypač kūrinyje "BIESY—VELNIAI" beveik tiksliai įspėjo Rusijos ateitį ir naujojo "tikėjimo" — komunizmo plėtimąsi.

Nesigilindami į priežastis, privedusias prie visiško tarptautinio moralinio supuvimo, mes tematome nuogus faktus, leidžiančius didiesiems prekiauti mažųjų laisve, kuri, pirmųjų teigimu, gražiai skambančiose propagandinėse frazėse, esanti kiekvieno žmogaus gimtoji teisė. Tačiau esmėje tai tik tuščio indo viliojąs skambėjimas.

Baigiantis I-jam Pasauliniam karui, laisvo gyvenimo obalsis, lyg žmonijos dvasinės pergalės švyturys, trumpai blygstelėjo tamsiuose priespaudos horizontuose, prikėlęs laisvam gyvenimui eilę pavergtų tautų, tarsi žaibas tamsią, audringą naktį, kad po II-jo Pasaulinio susikovimo jas paliktų dar tamsesnėje, klaikioje būklėje...

Apie dabartinį amerikiečių dvasinį stovį, kuris iš dalies gali tikti visoms laisvosioms pasaulio tautoms, "Newsweek", nr. 2 taip rašo:

"Amerikiečiai, baigdami XX-jo amžiaus pirmąją pusę, susirūpinę žvelgė į ateities kelią. Vaizdas, kurio tik labai maža dalis buvo įžiūrima, pateisino jų rūpestį. Per nesutarimo rūkus ir netikrumą buvo regimi tamsūs šešėliai, kurie, atrodo, bus šių ateities kelių kliūtimis. Atrodo, kad šioms kliūtims pašalinti bus reikalingi tankai.

Nežiūrint dviejų pasaulinių karų, po kurių amerikiečiai paliko pusę šimtmečio, jie pasiekė milžiniškos gėrybinės pažangos, dar labiau išplėtė į ja savo vieškelius. Jų kuriamoji jėga davė Amerikai geresnius gamybos dantračius ir dar daugiau ratų, kuriais būtų galima persekioti laimę, apie kurią 1900 metais nebūtų drįsę svajoti drąsiausi pasaulio fantastai.

Tačiau guma apsišarvavę ratai, kuriais amerikiečiai ritosi autostradomis į sveikatingumą, į gerbūvį, buvo sustabdyti gandų apie artėjančias milžiniškas Eurazijos gyventojų mases. Ir dabar ši grėsmė yra vairuojama organizuoto plėšrumo, kuriam vadovauja anksčiau buvęs bankų plėšikas....

Tarptautinis banditizmas suniekino pirmojo šimtmečio pusę. Su visa tuo kovoti — tapo pagrindinė ne tik Amerikos, bet ir viso laisvojo pasaulio pareiga. Dabar rūpinamasi, kaip sukurti stiprias gynybos barikadas, kad sulaikytume priešą.

Tuo metu, kai vyksta debatai, amerikiečių kariai kovoja su raudonaisiais kiniečiais, su gausiausia Maskvos suorganizuota gauja, tolimoje ir šaltoje Korejoje, kur Amerika ir jos JT draugai paaukojo daug gyvybių ir turto, nesėkmingai mėgindami išgelbėti auką iš žiauraus užpuoliko rankų."

Pirmasis šių metų mėnuo amerikiečiams dar labiau išryškino, kas yra jų tikrieji draugai, ir ko jie verti. Per paskutinį penkmetį jų dėtosios pastangos, sustiprinti ir pastatyti ant kojų nualintą Europą, ūkiškuose baruose davė gana patenkinamų vaisių. Tačiau jų II-jo Pasaulinio karo artimieji bičiuliai, dabar, kai atėjo laikas JT parodyti gerą valią ir bendrųjų reikalu supratimą, kartais žiūri tik pro savo asmeniškumo akinius. Tik kai kurios mažesnės tautos, kurioms principai brangesni už materiją, atvirai eina ranka rankon su didžia Amerika, tikėdamos gėrio pergale.

Nors ir neturėdami Tėvynės žemės po savo kojomis, gyvendami mus priglaudusiame svetingame krašte, mes žinome, ir tai galime kartoti kiekviena proga, kad, įsijungdami į titaniškąją kovą, ant II-sios šimtmečio pusės pirmosios pakopos, esame pasirengę sudėti didžiausią auką Lietuvos ir viso demokratino pasaulio laisvei ginti.

NEŽINOMO KAREIVIO NAKTIS

Juozas Krūminas

Sutemsta naktis. Krinta žvaigždės. Ir šalta.
Blankioj tolumoj dangun brėžias miškai.
Ai ne—tai ne eglių viršūnės iškeltos,
Tai durtuvų gretos ir joja pulkai.

Nereikia, naktuže, prašvisti tau kloniuos,
Nei spindulius gaudyt miglos ežere —
Nes žvaigždės susirenka durtuvų šonuos,
Ir blizga mėnuliai kardų sidabre.

Aušra—ne aušra kraštais debesio švinta
Ir nulipa medžių viršūnėm vikriai —
Prajoja pulkai pro Giedraičius, Širvintus,
Pro Klaipėdos bokštus, Zarasų ežerais.

Jie joja—ir durtuvų gretose žydi
Patrankų ugnis, spalva kraujo tamsi.
Ir parako dūmų vingiuodamas šydas
Pakyla ir kopia audros debesin.

Jie joja—ir žvilgsniuose sielvartas auga,
Kad kraštas varge, ir kančioj ir kovoj,
Ir girių tankmėj tiesia ranką jiems draugas
Su rusišku durklu širdy negyvoj.

Jie joja. Prajoja. Tamsu. Žvaigždės kalas.
Naktis. Iš aukštai žvarbus krenta šiaurys.
Ir Lietuva žino — nujoja per šalį
Nežinomas mūsų tėvynės Karys.

Prajoja vietas, kur jis kovės dėl laisvės,
Kur krito dėl jos, mylimos Lietuvos.
Ir mato, kaip kraujas iš naujo ten laistos,
Ir bėga vėl kraujas iš senos jo žaizdos.

Prajojo. Mėnulis nusiveja šuoliais,
Ir žingsniais sunkiais atkeliauja diena.
Atsigula vėl akmeniniame guoly
Jis Karo Muziejaus sodely Kaune.

Pravirksta diena, prie jo kapo parkritus.
Ar verksmą kas šitą supras ir girdės?
Per šaltą ir sunkų paminklo granitą
Prasisunkia kraujas iš jojo širdies.

Gal niekšiškos rankos paminklą sugriaus tą
Ir žemę išniekins, kur ilsisi jis,
Bet niekas nestengs šito kraujo užgniaužti,
Ir žemėj juodoj jo spalvos neištrins.

Ir šauks šitas kraujas lietuvį kiekvieną:
Pralaužki, praverki į laisvę duris! —
Kaip jas atidarė aršių kovų dieną
Nežinomas mūsų tėvynės Karys.

BOMBONEŠIAI PRIEŠ BAZES

Jeigu sovietai savo oro jėgą mestų prieš amerikiečius, jie naudotųsi sibiriniais pajūrio sparnais. Jie yra baisūs, bet ne viršijantieji. Chabarovsko-Vladivostoko srityje rusai laiko apie 1,-000 naikintuvų ir apie 200 senstelėjusių bombonešių. Tačiau šios jėgos gali būti greit žymiai padidintos.

Nors šioje karo stadijoje JAV aviacija sovietiškosios puolimo ir nebelaukia, tačiau visuomet yra buvusi parengties stovyje, o japonų aerodromai buvę perpildyti. Atitinkamas radaro tinklas, kurį papildo Jungtinių Tautų laivyno vienetai Korejos vandenyse, suteikia atitinkamą saugumą.

Pirmiausia priešo bombonešius sutiks ir pasveikins sprausminiai lėktuvai. Viena iš penkių Tol. Rytų naikintuvų grupių (apie 100 F-80), po to, kai prasidėjo karas Korejoje, buvo laikoma Japonijoje, o kita Filipinuose. Jeigu Japonija būtų puolama, tada Korejoje esantieji F-80, F-84 ir F-86 greit būtų į ten permesti. Su visais JT propeleriniais, kaip lėktuvnešiuose ir kitur esančiais lėktuvais, gen. MacArthuro žinioje šiuo metu yra apie 1.000 naikintuvų. **("Newsweek")**

Dokumentai kalba...

Pirmųjų Nepriklausomybės Kovų išvakarės

1918 m. vasario 16 d. Lietuvos Tarybai Vilniuje paskelbus Nepriklausomybės Aktą, tamsūs debesys niaukėsi mūsų žemės padangėje. Dar nebuvo realios jėgos laisvės idealui įgyvendinti.

Tų pačių metų lapkričio 23 d., pirmuoju įsakymu atkuriamai Lietuvos kariuomenei, buvo pradėta organizuoti ginkluotosios mūsų pajėgos.

1919 m. sausio 1 d. ginkluoti lenkų legionininkai užėmė Vilnių. Tuometinis Lietuvos Ministerių Kabinetas išleido šį atsišaukimą:

"Išeidamas iš faktinio padėjimo, jog mūsų sostinė miestas Vilnius susisiekimo žvilgsniu liko atskirtas nuo Lietuvos ir jog šiuo karo metu yra būtinas reikalas ankštame sąryšyje su visu kraštu organizuoti krašto pajėgas, Ministerių Kabinetas posėdyje sausio 1 dieną yra nutaręs:

1) visą valdžią mieste Vilniuje pavesti Vilniaus karo komendantūrai, palikus prie jos atskirų ministerijų įgaliotinius;

2) generaliu Laikinosios Vyriausybės Įgaliotiniu Vilniuje palikti Švietimo Ministerį Mykolą Biržišką; 3) visas ministerijų įstaigas laikinai perkelti Kaunan.

Ministeris Pirmininkas
M. ŠLEŽEVIČIUS.
Ministerių kabineto
reikalų vedėjas
TADAS PETKEVIČIUS.
Vilnius, 1919 m. sausio 2 d."

VILNIAUS KARININKŲ KOMENDANTŪROS ATSIŠAUKIMAS

"Vilniaus piliečiai!

Su visa Lietuva, su jos liaudimi jungia mus nesutraukomi ryšiai. Ta pati žemelė mus maitina, drauge per šimtus metų tempėme vergijos jungą, drauge kovojome dėl laisvės.

Piliečiai! Šiandien sušvito mums Laisvės spindulys! Mūsų tėvynė Lietuva tampa nepriklausoma demokratinga valstybė, kurioje visi piliečiai be tautų skirtumo turės laisvę ir lygybę. Lietuvos nepriklausomybė neša mums visiems, ligi šiol pavergtiems, laisvę ir laimingesnę būtį. Vienybėje, kaip broliai padavę kits kitam rankas, eikime drąsiai į kovą, visi kaip vienas stokime už tėvynę.

LIETUVA PAVOJUJE! Į rytinę mūsų krašto sritį jau įsibrovė svetimoji Rusijos kariuomenė. Maskoliai ateina išsiurbti iš Lietuvos paskutinių syvų, o mums su gaisrų pašvaiste neša badą, kankynes ir griuvėsius.

Stokime visi Lietuvos ginti! Nelaukime toliau nė valandos. Kas myli Lietuvą, kas trokšta laisvės, kas pajėgia valdyti ginklą, stokime į Lietuvos krašto apsaugą.

Drąsiai stokime pirmieji į kovą, užstokime kelią priešininkui, kuris veržiasi varu į mūsų kraštą, smelkiasi į mūsų sostinę, Vilnių. Savo ginklų nesutepsime mūsų brolių darbininkų krauju, ginsime tik mūsų Motiną Tėvynę, mūsų Lietuvos nepriklausomybę. Visi, kaip vienas stosime krašto apsaugos eilėse ir atremsime besiskverbiantį priešininką!

Vilniečiai!

Vilniaus komendantūra šaukia į apsaugos savanorių pulkus visus piliečius be tautų skirtumo. Bus sudaryti atskiri būriai, komanduojami lenkų, baltarusių, lietuvių ir kit. kalbomis. Įstojimo sąlygos yra tam tikram atsišaukime nurodytos. Užsirašyti galima kasdien nuo 9 ryto ligi 1 p.p. Vilniaus Komendantūroje, šv. Jurgio g. 36, buvus. Verwaltungo namai prieš Lukiškių aikštę. Mūsų kraštui ir mūsų laisvei gresia pavojus—prie ginklo!

VILNIAUS KARININKŲ KOMENDANTŪRA".

-:- -:-

1918 m. gruodžio gale Lietuvos vyriausybė, šaukdama visą kraštą kovon prieš rusus - bolševikus, išleido šį atsišaukimą:

"LIETUVOS PILIEČIAI!

Vyrai! nekartą Lietuvos priešai norėjo uždėti ant mūsų amžiną nepakeliamą jungą, bet mūsų Tėvynė nenugalėta. Ji gyva.

Šiandien visi išvydome Laisvės rytojų švintant; Lietuvos nepriklausomybė neša visiems laisvę ir laimę; tat ginkime Nepriklausomą Lietuvos Valstybę! Vienybėje, kaip broliai, pasidavę kits kitam rankas, eikime drąsiai į kovą, visi kaip vienas, stokime už tėvynę!

Lietuva pavojuje!

Vokiečių kariuomenei atsitraukiant, jau įsibrovė Lietuvon svetimoji Rusijos kariuomenė. Ji eina, atimdama iš mūs gyventojų duoną, gyvulius ir mantą. Jos palydovai — badas, gaisrų pašvaistės, kraujo ir ašarų upeliai.

Tat ginkim Lietuvą! Parodykim, jog esame verti amžiais kovotos laisvės; šiandieną Lietuvos likimas mūsų pačių rankose.

Nelaukdami toliau nei valandos, kas myli Lietuvą, kas trokšta laisvės, kas pajėgia valdyti ginklą, stokime į Lietuvos Krašto Apsaugą. Būrių būriais eikime iš kaimų, viensėdijų, miestų ir miestelių, eikime iš visų Lietuvos kraštų laisvės ir Tėvynės ginti. Stokime drąsiai pirmi į kovą!

Drąsiai, be baimės, kaip mūs tėvai ir sentėviai, užstokime priešams kelią, pakelkim žygį už Mūsų Motiną Tėvynę, už Lietuvos Valstybę!

Ministeris Pirmininkas
M. ŠLEŽEVIČIUS.
Krašto Apsaugos Ministeris
Karininkas VELYKIS."

-:- -:-

Gausūs savanorių pulkai pradėjo rinktis iš visų Lietuvos vietų. Sausio 15 d. buvo paskelbta karininkų, puskarininkių ir karo valdininkų mobilizacija ligi 45 m. amžiaus. Jie ligi vasario 1 d. turėjo atvykti į atitinkamas komendantūras.

Pagaliau 1919 m. vasario mėn. pradžioje sugriaudė pirmieji Nepriklausomybės Karo šūviai, pasiliejo pirmųjų aukų kraujas...

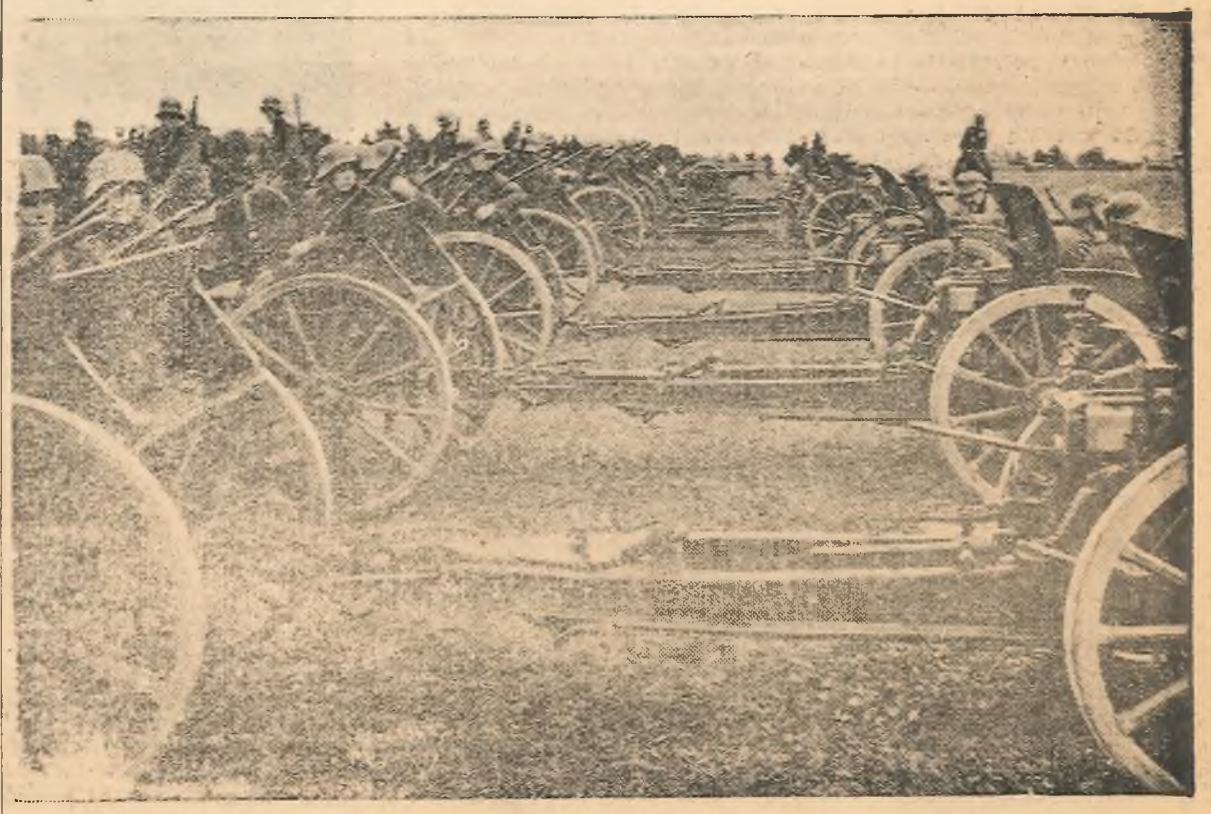

Mūsų artilerija parade

Pirmoji baterija

TRUMPA 1-MO ARTILERIJOS PULKO ISTORINĖ APŽVALGA

1919 m. sausio 6 d. buvo pradėta kurti mūsų artilerijos Pirmoji baterija. Pirmoji baterija išaugo į 1-mą artilerijos diviziona, kuris vėliau buvo pavadintas 1-mu artilerijos pulku. 1-mas artilerijos pulkas, tęsdamas savo istoriją nuo **Pirmosios baterijos,** savo metinei pasirinko pirmosios baterijos įsikūrimo dieną ir savo gyvavimo dienas skaičiuoja nuo 1919 m. sausio 6 d. Kartu 1-mam artilerijos pulkui tenka garbė minėti ir mūsų artilerijos įsikūrimo dieną.

Netenka daug kalbėti dėl artilerijos reikšmės kautynėse. Artilerija visais laikais buvo modernių kariuomenių požymiu, ir karus nulemdavo tos kariuomenės, kurios turėdavo judrią ir galingą artileriją.

Mūsų artilerija, kaip ir kitos ginklų rūšys, turi seną praeitį. Kai kurie istoriniai šaltiniai artilerijos pradžią jungia su kunigaikščio Kęstučio laikais. Šis kunigaikštis savo pirmuosius artilerijos šaunamuosius pabūklus — bombardas buvo nukreipęs prieš kryžiuočius kautynėse ties Jurbarku. Vėliau, didesniame maste lietuviai pavartojo artileriją, viešpataujant Vytautui Didžiajam — 1410 metais ties Žalgiriu. Paskui artilerija, neatsilikdama nuo kitų ginklų rūšių, vis augo, tobulėjo ir pasiekė net tą, kad Lietuvoje įrengtos artilerijos pabūklų dirbtuvės — liejyklos. Lietuvos artilerija ypač pasižymėjo ties Orša (1514), kur paslėpta didelė baterija sulaikė iš šono dešiniįjį rusų sparną ir nulėmė visas kautynes. Prie Velikija Luki lietuviai turėjo 30 pabūklų. Per 1831 m. sukilimą šiaurės Lietuva iš Lenkijos buvo gavusi 26 patrankas, iš kurių liepos 3 ir 4 d.d. buvo bombarduojamas Kaunas. Gelgaudas atakavo Vilnių su 28 patrankomis. Varniuose iš varpų buvo nulietos 9 patrankos. Mėginta gaminti patrankas ir Svėdasų giriose. Mūsų nepriklausomybės karų istorija rodo, kad mūsų artilerija suvaidino didelį vaidmenį ir pasiekti laimėjimai žymiai parėjo nuo sumaniai pavartotos artilerijos galingos ugnies.

Lietuvos nepriklausomybę atgavus, mūsų artilerijos užuomazga prasidėjo A. Panemunėje 1919 m. sausio 1 d. Tą dieną Krašto Apsaugos Ministras savo įsakymu Nr. 12 § 13 įsakė 2 pėstininkų pulko karininkui Jodkai Eduardui pradėti formuoti lengvąją bateriją, Taigi, nors 1-jai baterijai buvo išleistas įsakymas sausio 1 dieną, bet faktinai jos tikrasis formavimasis, pirmasis ginklavimasis prasidėjo tik nuo sausio 6 dienos. Sausio 6 dieną iš vokiečių buvo gautos dvi rusų 3-jų colių lengvos lauko patrankos ir 24 arkliai, tiesa, labai menkos vertės. Štai kokia buvo pradžia pirmosios baterijos ir pradžia mūsų artilerijos.

Karininkui Jodkai neilgai teko formuoti Pirmąją bateriją. Sausio mėnesio 11 dieną pirmąją bateriją vadovauti perėmė karininkas Geiga Vincas. Formavimosi sąlygos buvo labai sunkios: arkliai blogi, pabūklų pavežti negali, pakinktų nėra, savanoriai klumpėse, mundiruotės irgi nebuvo, bet už tai pasiryžimo ir entuziazmo buvo su kaupu, tad ir visos kliūtys buvo lengvai nugalimos. Per pusantro mėnesio pirmoji baterija buvo jau suformuota ir visu kuo aprūpinta. Vasario 23 dieną pirmosios baterijos vienas būrys su baterijos vadu karininku Geiga priešaky išvyko į frontą Kėdainių kryptimi. Pirmosios baterijos antras būrys, vadovaujamas karininko Pečiulionio, tuo tarpu liko A. Panemunėje. Vėliau, balandžio mėn. pradžioje, antras būrys išvyko į frontą Alytaus kryptimi. Pirmosios baterijos būriams, veikusiems įvairiuose frontuose, buvo lemta nebesusijungti — antrasis būrys vėliau buvo pavadintas 4-ta baterija. Tuo būdu pirmosios baterijos 1-as būrys liko pavadintas 1-ja baterija, o II-ras būrys — 4-ta baterija.

1-ji baterja, atvykus į Kėdainius, perėjo Panevėžio bataliono vado valdžion. Šis batalionas vėliau buvo pavadintas 4-ju pėstininkų pulku. Greitu laiku baterija pasipildo iki 4 pabūklų ir nenuilstamai remia 4-jo pėstininkų pulko žygius į Šėtą, į Pagirius, į Deltuvą, į Ukmergę, į Ramygalą, į Panevėžį, pagaliau Ilukštą ir Dauguvą. Pabrėžtinas mūsų artilerijos istorinis įvykis — pirmas artilerijos šūvis, kuris įvyko 1919 m. kovo 27 dieną Deltuvos rajone. Pirmas šūvis tiesioginiu taikymu buvo nukreiptas į Deltuvos miestelio klebonija, kurioje buvo apsistojęs bolševikų štabas. Sviedinys pataikė į kleboniją. Vėliau to sviedinio indas (šrapnelis) buvo surastas ir padėtas mūsų Karo Muziejuje.

1919 m. birželio 2 dieną pirmosios baterijos antras būrys gavo 4-sios baterijos vardą, o birželio 25 dieną, 1-ji ir 4-ji baterijos buvo sujungtos į I-jį artilerijos diviziją. I-jo art. divizijono vadu buvo paskirtas 1-os baterijos vadas karininkas Geiga.

1920 m. prasidėjo kautynės su lenkais. Su kitomis kariuomenės dalimis išvyksta į frontą ir 1-ji baterija. Deja, iš šio fronto baterija grįžo smarkiai sužalota. Rugsėjo 24 dieną baterija ties Druskininkai smarkiai nukentėjo — beveik visa kovos dalis pateko į nelaisvę, tik rezervas, gurguolės, virtuvės bei ūkio dalis grįžo į A. Panemunę. Atsigavus baterija 1921 m. persikėlė į Ukmergės apylinkę.

1-ją bateriją vadovavo šie karininkai: karininkas Jodka, kar. Geiga, kar. Kapciukas, kpt. Griganavičius, kpt. Gružauskas, kpt. Babickas.

4-ji baterija

Kaip jau aukščiau buvo minėta, 4-ji baterija išaugo iš pirmosios baterijos ir kovo 24 dieną, karininko Pečiulionio vadovaujama, išvyko į Alytaus frontą. Šios baterijos pirmieji šūviai buvo paleisti, palydint mūsų pirmąjį žuvusį karininką Juozapavičių į amžiną atilsį 1919 m. balandžio 2 dieną.

Balandžio 4 dieną, kartu su 1-ju pulku, kaunasi su bolševikais ties Valkininkais, Varėna ir Bobriškiais. Per savo kautynių krikšto dieną baterija išleido 160 sviedinių. Dėl tų laikų sviedinių skaitlinė yra nemaža.

1919 m. gegužės 10 dieną 4-ji baterija grįžo į A. Panemunę, kad pasipildytų ir sustiprėtų. Bet neilgai teko sėdėti A. Panemunėje — baterija siunčiama Ukmergės link. Šiuo kartu baterijai tenka sėkmingai skinti kelią mūsų pėstininkams ties Lyduokiais, Žemaitkiemiu ir Kurkliais. Ypatingai baterija pasižymėjo gegužės 18 dieną žygyje ties Kurkliais.

1919 m. spalių mėn. 4-ji baterija buvo nukelta Šiaulių kryptimi prieš bermontininkus ir lapkričio 22 dieną daug padėjo puolant Radviliški.

1920 m. kare su lenkais 4-ji baterija veikė su 1-ju ir 6-ju pėstininkų pulkais ties Varėna, Radūne ir Vilniumi. Pasibaigus karams baterija apsistojo Lyduokių dvare, netoli Ukmergės.

4-ją bateriją vadovavo: kpt. Pečiulionis ir kpt. Kibirkštis.

7-ji baterija

Kaip pirmųjų dviejų, taip ir 7-sios baterijos lopšys — A. Panemunė. Ši baterija pradėjo formuotis tik 1919 m. gruodžio mėn. pabaigoje. Pirmuoju baterijos vadu buvo paskirtas karininkas Vyšniauskas ir jos formavimasis buvo nelengvas — svarbiausia trūko pabūklų. Tik 1920 m. sausio 26 dieną buvo gautos dvi angliškos patrankos, o kitos dvi — vasario mėnesį. Galutinai baterija susiformavo balandžio 17 dieną ir iš A. Panemunės buvo perkelta į Paežerių dvarą. 1920 m. birželio 17 dieną baterijos vadu buvo paskirtas vyr. leitenantas Sklėrius. Baterijai teko dalyvauti kare su lenkais. Pirmu jos žygiu buvo Kaišiadorių-Lentvaravo kryptimi. Vėliau dalyvavo kautynėse su 5-ju pėstininkų pulku Suvalkijoje ties Augustavu, Seinais, Gybais ir kitose vietose. Vėliau 7-ji baterija buvo perkelta į Vilniaus frontą ir veikė kartu su 6-ju pėstininkų pulku ties Aukštadvariu ir Trakais.

Pasibaigus karams 7-ji baterija buvo perkelta Ukmergės rajonan. 1921 m. rugpiūčio 1 dieną divizijonas buvo pavadintas 1-ju artilerijos pulku, į kurį buvo priskirta ir 7-ji baterija.

Kautynėms aprimus, prasidėjo normalus kariuomenės gyvenimas. 1-as art. pulkas apsigyveno nuolatinėje savo stovykloje — Pajuostėje, prie Panevėžio.

1926 m. liepos 31 dieną, taupumo sumetimais, 1-as artilerijos pulkas buvo išformuotas. Jo garbingos baterijos, pasižymėjusios karuose, buvo išskirstytos likusiems artilerijos pulkams: 1-ji baterija pateko į 3-jį art. pulką, 4-ji — į 2-jį art. pulką ir 7-ji — į 4-jį art. pulką. Ilgamečiu ir paskutiniuoju 1-jo artilerijos pulko vadu buvo pulkininkas Geiga.

1935 m. rugpiūčio 1 dieną 1-as art. pulkas buvo atgaivintas. Pulko vadu paskirtas pirmiau buvusio pulko 7-os baterijos vadas pulkininkas Sklėrius.

Tokia yra 1-jo artilerijos pulko trumpa istorija. Kaip matome, pulkas turėjo gan dygliuotą kelią, ir nemaža rūsčių dienų turėjo pakelti, bet tas bus tvirtesnis, kuris daugiau pergyvena. Ir šiandien buvę 1-jo art. pulko kariai didžiuojasi savo pirmtakūnais, tomis pirmomis baterijomis ir jų vadais, jų žygiais ir visuomet sems iš jų darbų sau stiprybės.

Š. K.

PIRMASIS LIETUVOS KARIUOMENĖS PARADAS

Pirmąsias Vasario 16-sios metines sukaktuves lietuviai savo krašte šventė kovos ženkle. Tūkstančiai savanorių tada gynė tėvynę nuo priešų, kurie, keleriopai gausesni ir stipresni, norėjo ją pavergti. Todėl 1919 metų Vasario 16 vieni šventė laisvėje būdami, kiti priešų okupuoti, o treti kovos lauke.

Štai ką pasakoja mūsų savanoriai apie atšvęstas pirmąsias Nepriklausomybės metines sukaktuves ir tuo pat metu surengtą Tauragėje pirmąjį Lietuvos kariuomenės paradą:

"1919 metų pradžioje visoje Lietuvoje ėjo didelis sąjūdis. Kas galėdamas metė kasdieninį darbą ir ėjo ginti tėvynės. Įvairiose vietose buvo sudaryti valsčių ir apskričių komitetai, kurie rūpinosi tvarkos palaikymu apylinkėse. Kai kuriose vietose grupavosi vyrai apie tokius komitetus, kad į pulkus savanoriais galėtų vykt didesniais būriais, o reikalui esant, sudraustų vietos išsišokėlius.

Toks apskrities komitetas buvo sudarytas ir Tauragėje. Rinkosi savanoriai apie vasario mėnesio vidurį. Savanorių buvo per šimtą. Tai buvo kaimo vyrai, prastai apsirengę ir apsiavę kas batais, kas klumpėmis, kas vyžomis.

Vasario 16-jai, Nepriklausomybės paskelbimo metinių sukaktuvėms, tų savanorių vadovybė— karininkai Kuizinas, Kazlauskas ir kiti — sumanė suruošti paradą. Kodėl nesuruošti! — galvoja. Žmonių yra, nuotaika gera, ir visuomenė, išvydusi ginkluotą pajėgą, kitaip galvos.

Šis sumanymas visiems savanoriams labai patiko, ir visi ėmė laukti su didžiausiu nekantrumu Vasario 16-sios, su dideliu atsidėjimu ruošdamiesi paradui. Prieš šventę buvo padaryta pora repeticijų. Tuos, kurie atėjo su klumpėmis apsiavę, išskyrė, paliko tik turinčius batus. Bet ir čia susidarė marga minia. Eilėse stovėjo kas pilka sermėga apsivilkęs, kas — kailiniais, o kai kas ir pirktiniu apsiaustu. Uniformų tomis dienomis dar nebuvo.

Pasiruošimas ėjo gana sklandžiai. Kad žiūrovai parado dalyvius atskirtų nuo kitų piliečių, karininkai parūpino Mažosios Lietuvos tautinių spalvų kaspinus, kuriuos savanoriai užsirišo ant rankovių. Paprastiems eiliniams buvo kaspinai delno platumo, puskarininkiams platesni, o karininkams — dar platesni. Visi ėjo į koją kaip sena kuopa. Tačiau paradui trūko dar vieno dalyko — orkestro. Be orkestro koks gi galėjo būti paradas? Beje, orkestras buvo netoli Kelmės, o Kelmė buvo bolševikų rankose. Begalvojant ką daryti, kažkas atsiminė, kad orkestras yra netoli T. Naumiesčio. Tad šis orkestras ir buvo skubiai atvežtas į Tauragę. Atvyko keturi muzikantai. Nors ir mažoka jų, bet maršą galėjo sudrožti neblogiausiai. Bet vėl nelaimė: iš tų keturių muzikantų viena buvo moteris, o ji karių parade buvo nei šis, nei tas.

Ką daryti? Moterį į karių eiles priimti buvo nepatogu, o be orkestro negali būti parado. Entuziastingi parado rengėjai truputį nusiminė, bet netrukus susigriebė ir surado išeitį: moterį aprengė vyriškai, pakirpo plaukus, ant rankovės uždėjo savanorio ženklą ir baigta.

Žygis į bažnyčią pavyko puikiausiai. Orkestras taip stipriai drožė maršą, kad net miestelis drebėjo. Po pamaldų savanoriai aikštėje prieš tūkstantinę minią sustojo tiesiomis eilėmis. Orkestrui grojant maršą, eilės pražygiavo darniai, tvirtai, kaip senų kareivių pulkas. Kad parade dalyvauja moteris, niekam nė į galvą neatėjo.

Tai buvo vienas pirmųjų Lietuvos kariuomenės paradų ir vienintelis, kuriame dalyvavo moteris. Šiandien to parado dalyviai, kai kurie jau pulkininkai, ji prisimena su dideliu malonumu."

APIE TAUTINES DALIS LIETUVOS KARIUOMENĖJE

Greit sukaks jau lygiai dveji metai, kaip tremtinių spaudoje prasidėjo "šaltasis karas" tarp gudų ir lietuvių. Kartais gudai mėgsta prisiminti buvusius Lietuvos kariuomenės gudų dalinius ir dalis. Tad naudinga būtų suteikti bent kiek tikslesnių informacijų apie tas "gudiškas" dalis.

Jau seniai pasirodė savanorių kūrėjų sukaktuvinis leidinys, kuriame buvo straipsniai ir apie gudų dalinius. Pasirodo, kad per kapitono (vėliau mjr.) Kozlovo vedamą "Gudų Kariška Biūrą" perėjo ir užsiregistravo per 700 zmonių. Iš jų 68% įsiregistravo **lenkais.**

Registracija buvo atliekama laisvai, kiekvienas pats surašydavo žinias apie save. Maža to. Dar Vilniuje buvo pradėti kurti 1-mas ir 2-ras lietuvių, bei 1-mas ir 2-as gudų pėst. pulkai. Tai įvyko 1918. m. pabaigoje. Tačiau sovietinės kariuomenės puolimas ir lenkų įsimaišymas sutrukdė dalių kūrimąsi Vilniuje. Lietuviai pasitraukė į Kauną ir Alytų, o gudai į Gardiną. 2-ro gudų pulko kūrimasis buvo atšauktas įsakymu Lietuvos kariuomenei.

Jau Kaune buvo atkurtas Gudų Kariškas Biuras, kuris registruodavo savanorius. Pradžioje jie buvo siunčiami iš Kauno į Gardiną, bet nuo 1919. m. vasario 27 d. prie Biuro pradėta kurti gudų kuopa. Į šia kuopą pirmiausia buvo perduota iš 2-ro lietuvių pėst. (vėliau 2 pėst. D.L.K. Algirdo) pulko keliasdešimt savanorių iš to pulko **lenkų** kuopos ("kompanii niemowiących po litewsku"), kuriai tada vadovavo kpt. Noreika, vėliau žuvęs ties Klaipėda 1923 m. **Taigi, iš to matyt, kad buvo sumanymas mūsų kariuomenėje turėti ir lenkų dalinius.** Tikrai būtų įdomu, kad senieji algirdėnai prisimintų anuos laikus ir plačiau apie tai parašytų "Karyje".

Grįžtant prie gudų dalių ir dalinių, tenka pasakyti, kad karo metu fronte gudai gana gerai pasirodė. Daugiau 50 vyrų buvo apdovanoti Vyčio Kryžiumi.... Per 30 jų neteko gyvybės, nemaža buvo ir sužeistų.

Lietuvos lenkai sugebėjo atsiskirti nuo varšavinių lenkų. Kai 1920. m. Želigovskio divizijos veržėsi Lietuvon. Gudų batalione ties Molėtais įvyko pačios batališ. Tada senas virėjas teisingai pasakė: "Po co oni, kongresowcy tu idą, trzeba dac im w.... żeby nie liezli..." ir tais žodžiais išreiškė visų vyrų galvojimą.

Gardine. gudų pulke, jo vadas plk. K. Jezovitovas (žuvęs Vokietijoje 1945 m.) sumanė suformuoti atskirą žydų kuopą. Į ją įsirašė nemaža žydų — gardiniškių ir kauniškių. Bet 1919. V. 31. lenkai Gudų pulką Gardine staigiai ir netikėtai nuginklavo. Žydams savanoriams lenkų vadovybė surengė viešą apklausinėjimą: ar nori pereiti į lenkų kariuomenę ar ne? Prieš nesutinkančius naudojo net fizinę bausmę. Bet bemaž visi nubaustieji vyrai vėliau atsidūrė gudų daliniuose Kaune. Kovose prieš bolševikus ir lenkus jie pasižymėjo savo drąsa ir narsumu. Du iš jų, Ašas ir Silkineris (vėliau Karo Muziejaus invalidas) buvo apdovanoti Vyčio Kryžiumi.

Iš buvusios Lietuvoje prieš II Pasaulinį karą "Žydų, Tarnavusių Lietuvos Kariuomenėje, Sąjungos (Ši Sąjunga leido įdomų savaitraštį "Apžvalga") narių teko girdėti apie sumanytą 1919. m. įkurti žydų kuopą Jonavoje. Tuo reikalu domėjosi ir pirmas bei paskutinis mūsų kariuomenės štabo sp. ir šviet. skyriaus istorinės dalies vedėjas plk. ltn. Vyt. Steponaitis. Tačiau platesniu žinių tuo klausimu neturima.

Istorikas

Verti dėmesio ginklai

Naujosios laivyno raketos, kurios sudarė nepraeinamą uždangą atsitraukiant iš Hungnam prietilčio, yra pagerintas 1945 metų pavyzdys, buvęs parengtas Japonijos invazijai. Kiekvienas laivas šauna 300 serijų penkiacolėmis raketomis, panaudodamas dešimtį pabūklų, kurie užtaisomi, nutaikomi ir šaudo automatiškai.

"Viking" 7, naujausioji laivyno raketa - milžinas, bus iššauta ateinantį gegužės mėn. White Sands vietovėje, N. M. valstijoje. Šiuo šūviu bus siekiama peržengti 105 mylių rekordinį raketos "Viking" 5 pasiektą aukštį pasaulyje. Naujasis Viking neša dvigubai daugiau krovinio, negu jo pirmtakūnas.

KAIP ATSIRADO KARIŪNO VARDAS

VACLOVAS BIRŽIŠKA

Nuo 1920 m. pabaigos ligi gruodžio mėn. 1923 m. man teko tarnauti Lietuvos kariuomenės Karo Mokslo Skyriuje (pradžioje Literatūros Skyriuje). Aukštiesiems Karininkų Kursams įsikūrus, nuo pat pradžios buvau paskirtas ir tų kursų lektorium, Lietuvos karo istorijai ir berods dar kitiems dalykams dėstyti, o bene 1921 ar 1922 m. buvau paskirtas ir Karo Mokyklos karo istorijos ir Lietuvos geografijos dėstytoju.

Vieną dieną, tiesiog iš pamokos, šaukia mane pas save Mokyklos viršininkas generolas Galvydis-Bykauskas (neprisimenu, ar jis tuo laiku jau buvo generolas ar tiktai pulkininkas).

Pradžioje gaunu iš jo pipirų už tai, kad Lietuvos geografijos pamokose pasakojau klausytojams apie kažin kokią Lietuvoje buvusią ledų gadynę, apie kurią Šventraštyje gi nieko nėra sakoma.

Paaiškinau, kad Šventraštyje ir Lietuvos vardas nebeminimas, tai nenuostabu, kad ir nežinota apie buvusią Lietuvoje ledų gadynę. Kartu dėl viso ko paminėjau ir visose Lietuvos gimnazijose vartojamą mano brolio Mykolo parašytą Lietuvos geografijos vadovėlį, kuriame irgi yra ledų gadynė minima.

Toks mano atsakymas jo vis dėlto pilnai nepatenkino, bet jis tuojau peršoko į kitą klausimą, dėl kurio jis ir buvo mane iššaukęs. Pasirodo, jis yra nepatenkintas tuo, kad visi Karo Mokyklos klausytojai ligi šiol yra vadinami per rusus iš vokiečių pas mus atėjusiu junkerių vardu.

— Aš įsakau Tamistai, kapitone, surasti junkeriui lietuvišką pakaitalą.

Kad tu surūgtum, pagalvojau. Mėginu jam aiškinti, kad nesu joks kalbininkas ir kad tam reikalui yra speciali karinė terminologijos komisija, kuri ir galėtų geriausia į tai atsakyti.

— Aš Tamistai įsakau. Jei savaitės bėgyje Tamista man nepristatysi raporto su tinkamu vardu, tai už ana ledų gadynę gausi daboklės.

Nieko nepadarysi. — Klausau, — ir tuojau išbėgu iš viršininko kabineto, kad jis dar ko nors nesugalvotų.

Kitą dieną, dar porą valandų prieš pamoką, skubu į Švietimo Ministerijos Knygų leidimo komisiją, kurios priekyje tuo laiku stovėjo prof. Krėvė-Mickevičius, ir prašau jų pagalbos. Bet nieks iš ten esančių nesugalvoja jokio tinkamo žodžio. Laimei, man ten bebūnant, ateina mano senas, dar iš Petrapilio universiteto draugas prof. K. Būga.

— Senas prietenau, gelbėk mane nuo daboklės.

Papasakojau jam, koks man duotas uždavinys. Būga, neskubėdamas, pradeda iš šaknies — kar — sudarinėti įvairias kombinacijas, skirtingas nuo jau vartojamų kario, kareivio, karininko ir kitų. Nustembu lietuvių kalbos turtingumu, kur iš tos pačios šaknies, pridėjus kitą priesagą, ar sujungus su kitu giminingu žodžiu — galima gauti įvairiausius terminus. Pagaliau, tarpe jam išsprunka — Kariūnas.

— Stok!

Tuojau čia pat mėginu paduoti komandą — Kariūnai!

—Tinka. Ačiū, kad mane išgelbėjai nuo daboklės.

Nuskubėjęs į Karo Mokyklą, tuojau paduodu Galvydžiui-Bykauskui raportą, kad siūlau junkerius pavadinti kariūnais.

Viršininkui vardas irgi patiko ir net man išreiškė padėką. Po poros dienų jau visi skaitėme Krašto Apsaugos Ministerijos įsakymą — junkerio vardą pakeisti kariūnu. Tuo būdu netyčiomis pasidariau kariūnų kaip ir savotišku krikštatėviu, nors tikrasis jų krikšto tėvas buvęs prof. Kazys Būga.

KARO MOKYKLOS KŪRIMASIS

(Pabaiga iš 2 Nr.)

Ltn. VYT. TAMULAITIS

1930 V. D. metais liepos 1 d. Karo Mokyklos viršininku buvo paskirtas gen. ltn. Jackus. Paskyrus jį 1934 m. vyriausio štabo viršininku, tų pat metų birželio 23 d. Mokyklą perėmė b. gen. Černius, baigęs tos pačios mokyklos pirmąją laidą. 1934 m. rugsėjo 25 d. P. L. P. Karo Mokykla, išleisdama XVI-ją kariūnų ir IX-ją aspirantų laidas, šventė 15 metų sukaktį. Tuo metu, b. gen. Černių paskyrus gen. štabo valdybos viršininku, nuo spalio mėn. 1 d. Mokyklos viršininko pareigas ėjo gen. št. plk. Čepauskas. 1934 m. spalių 31 d. šias pareigas perėmė brig. gen. K. Musteikis. Perėmęs Krašto Aps. Ministeriją, b. gen. Musteikis 1939 m. I. 9 d. perleido P. L. P. Karo Mokyklą b. gen. Skučui. Pastarajam netrukus perėmus Vidaus Reikalų ministeriją, Mokyklos Viršininku buvo paskirtas gen. št. plk. Juodišius, anksčiau buvęs tos mokyklos inspektorium.

Tobulėjant ir žengiant į priekį visose gyvenimo srityse, neatsiliko ir Karo Mokykla. 1933 m. III. 21 d. buvo išleistas aspirantų tarnybos įstatymas ir jam vykdyti taisyklės. Aspirantams tarnyba buvo nustatyta 12 mėn. Kandidatais buvo primami baigę nemažiau 8 kl. arba tolygią aukšt. mokyklą. Nuo 1937 m. aspirantams tarnyba pratęsiama jau iki 15 mėn. Maža to, kariūnai ir aspirantai turi išbūti tam tikrą laiką kandidatais. Taip pat ir kadro kariūnams buvo pratęstas mokslo laikas. 1935 m. "Vyr. Žiniose" 487 Nr. paskelbtas Karo Mokyklos statutas, kuriuo mokslas nustatomas 3 metai. Kar. Įsak. 1935 m. 45 Nr. paskelbtos statutui vykdyti taisyklės. Kandidatais priimami tik baigę 8 kl. ir stodami į Mokyklą laiko konkursinius egzaminus iš lietuvių kalbos ir istorijos.

Per dvidešimtį metų P. L. P. Karo Moykla išleido 19 kadro ir 13 aspirantų laidų. Taip pat prie P. L. P. Karo Mokyklos buvo suruošta įvairių karininkų kursų, kuriuos baigė nemažas karininkų skaičius. Kai kurie kursai išleido net po kelias laidas. Kursų buvo įvairių: ginklavimo karininkų, minosvaidininkų, automatinių pabūklų dalinių vadų, kulkosvaidininkų, artilerininkų, V. D. K. Kursų administracijos karininkų ir t.t.

Karo Mokykla, įsikūrusi taip sunkiose sąlygose ir tokiu sunkiu mūsų Tėvynei metu, atėjus ramiam taikos metui, pradėjo dideliais šuoliais žengti į priekį. Buvusios senosios mokyklos patalpos jai pasidarė ankštos. Karo Mokykla savo uždavinius daug sėkmingiau galėjo vykdyti persikėlus iš Kauno į A. Panemunę 1923 m. rudenį. Pradžioje apsistojo 5 p. p. rajone, bet netrukus atsikėlė į pastovius rūmus. Čia Panemunėje, gavo daug tinkamesnes, erdvesnes patalpas ir patogesnes apylinkes pratimams. Karo Mokykla virto jau dideliu ir svarbiu mūsų kultūros ir laisvės faktoriumi. Mokyklos šefo žodžiais tariant, Karo Mokykla — Tėvynės meilės mokykla. Tai tvirtovė, kurią "non muri, sed viri condiderunt".

Raudonoji audra iš rytų, 1940 m. užgriuvusi mūsų šalį, suardė ir Karo Mokyklos gyvenimą bei darbą, kaip ir visas kitas mūsų kariuomenės dalis bei valstybinio gyvenimo sritis.

Prancūzas — Eisenhowerio pavaduotojas

Tvirtinama, kad gen. Eisenhowerio pirmuoju pavaduotoju ir Vakarų Europos žemyno armijų vadu būsiąs paskirtas Prancūzijos generolas Alphonse - Pierre Juin. Feldmaršalas Montgomery, kaip Vakarų Unijos vyriausias vadas, turėtų pirmenybę užimti šią vietą, tačiau tikima, kad jis nenoris būti antruoju. Kiti duomenys už gen. Juin: 1) Atlanto Pakto gynybos jėgų didžiausią tautinę dalį duos prancūzai, ir 2) pasisekimas didžiumoje priklausys —ar prancūzus bus galima įtikinti, kad skubėtų ginkluotis.

Raudonųjų japonų divizijos

Iš patikimų šaltinių patiriama, kad sovietai apmoko dvi raudonai nusiteikusias japonų — karo belaisvių divizijas, kurio eventualiai kelsis į Japoniją. Pagal naujuosius Britanijos, Australijos, bei Naujosios Zelandijos gynybos vkų planus, Ceylono sala turėtų tapti Tol. Rytų Malta. Išplečiamos ne tik aviacijos ir laivyno bazės, bet į aerodromus atskrenda vis nauji lėktuvai.

Žiemos sportas Lietuvos Karo Mokykloje

AŠ ATRANDU AMERIKĄ...

Šis didžiosios amerikietės Pearl I. Buck rašinys, kadaise tilpęs tiek pokario vokiečių, tiek lietuvių tremtinių spaudoje, šiandien yra juo labiau įdomesnis mums tremtiniams jau ilgesnį ar trumpesnį laiką gyvenantiems šioje šalyje ir įdėmiai stebintiems JAV žmonių gyvenimo būdą, papročius, tradicijas. RED.

-:-:-

Nors esu amerikietė, bet visą savo gyvenimą buvau toli nuo Amerikos ir grįžau į ją kaip ateivė. **Grįžau tik todėl, kad ji buvo mano tėvynė.** Visa man čia buvo taip nauja, lyg būčiau iš Švedijos grįžusi, arba iš Italijos ar Graikijos atvažiavusi. Man buvo malonu pamatyti savo tėvynę.

Mes ateiviai visuomet turime vienokį ar kitokį vidujinį Amerikos vaizdą. Tai yra, žinoma, gražus vaizdas. O jis ir turi būti gražus, nes kitaip — mes į šią šalį ir nekeliautume. Juk taip lengvai ir neapleidžiama savojo krašto, jei kitur nesitikima atrasti ko geresnio. Vieni tikisi Amerikoje laimingesnį gyvenimą susikurti, pinigo ir turtų įsigyti. Kiti važiuoja į čia dėl erdvės trūkumo, ar laisvės netekimo, kad atsipalaiduotų nuo primestų varžtų, kad galėtų čia laisvai galvoti ir pagal savo tradicijas gyventi.

Kai kurie, jų tarpe ir aš, atvažiavome čia, aiškiai pasakius, grįždami į savo tėvynę. Mes nežinojome, kas yra tėvynė, gyvenome tarp svetimų žmonių, kalbėjome kita kalba ir ėjome svetimais keliais. Dabar atvažiavome į išsvajotą Ameriką.

Norėčiau žinoti, ką mąstė ir jautė į Ameriką atvažiavę kiti žmonės. **Mano įspūdis buvo keistas. Stengdamosi savo tėvynę pažinti, aš žvalgiausi surasti amerikiečių, bet jų neradau. Man atrodė, jog čia tesama tik svetimų, maža tarp savęs bendro turinčių žmonių.** Aš radau mielų tautiečių, o todėl ir mano grįžimo aplinkybės buvo malonios.

Žmonės čia man buvo nepaprastai geri, bet jie atrodė lyg anglai, lyg europiečiai. Aš klausdavau savęs: **kur galėčiau rasti tikrą amerikietį?** Ir stebėdamosi gaudavau vis panašų atsakymą: jog jis, jis pats tikras amerikietis esąs, kurio protėviai su "Mayflower" (Piligrimų laivas), arba dėl revoliucijos, naminių karų ir kitomis aplinkybėmis čia atkeliavę; jis tipiškas amerikietis esąs, jeigu iš viso tokių esama. Aš ėmiausi ieškoti knygų, skaičiau veikalus, apie kuriuos kritikai rašė, kad jie tikrai amerikietiški kūriniai esą; bet jie buvo, vienus su kitais palyginus, dar įvairesni, negu žmonės. Jie atrodė, lyg būtų įvairiuose kraštuose, įvairių tautų, jų žmonių parašyti.

Taip, čia viskas įvairu... Čia gyvena Naujosios Anglijos tauta, čia didysis New Yorko miestas, kurio gyventojai, čia iš įvairių kraštų atėję, dabar įkūnytais naujorkiečiais jaučiasi. O mano gyvenamoji Pansilvanija galėtų ir kokiu Europos kraštu būti: taip daug ji turi su ja bendro. Mano kaimynas, kadaise buvęs vokietis, su pasigėrėjimu kalbėdavo apie mano draugą, kinietį Lin Cutang, kad jis esąs šaunus vyras ir taip gerai kalbąs vokiškai... Bet, važinodamas pietų link, nedaug pasinaudosi tuo, ko šiaurėje išmokai. O ten, šone, stiebiasi vakarai. Ten gyvena gal vėl kitokie žmonės. Gal jie kiti, ne amerikiečiai? Deja, jie visi, visi yra amerikiečiai.

Savo galvojimu grįžau atgal ir įsitikinau, kad **mes čia visi esame ateiviai.** Jungtinių Amerikos Valstybių gyventojai, išskiriant indėnus, visi yra kitur kilę ir dalį savo prigimties čia atsinešę. **Yra juokinga,** mano supratimu, **kai vienas į kitą iš aukšto žiūri tik dėl to, kad šis vėliau čia atkeliavęs.** Juk ką gi reiškia tautos gyvenime šimtas ar du šimtai metų? Žiūrėdama į šią savo tautą, aš pastebėjau joje daug skirtumų ir daugelio pasaulio tautų bruožų — rasės, religijos ir kultūros atžvilgiais. Bet, nežiūrint į visa tai, šio krašto žmonės turi ir vieną bendrą bruožą, dėl kurio jie yra amerikiečiais. **Šis bruožas — tai jų nenuilstamumas.**

Mes, amerikiečiai, esame darbšti ir nenuilstanti tauta. Ir nė vienas, tokiu nebūdamas, į Ameriką nekeliavo. Nerangieji ir savo likimu patenkintieji charakteriai pasiliko namie, ir jų gyvenimas eina senąja, įprasta vaga. Tokių čia nėra, ir nė vienas jų mums nepriklauso. Svetimieji, apie mus kalbėdami, dažnai stebisi mūsų judrumu ir pasiektais darbais. Tačiau mūsų tai nestebina: tai yra mūsų prigimties ypatybė. **Pametę savo nenuilstamą prigimtį, mes nustotume buvę amerikiečiais ir Amerikos tada nebūtų.** Mūsų krašto lygumose ir kalnuose bastytųsi tiktai vieni indėnai. Taigi, nenuilstamumas yra mūsų būdo esmė.

Tačiau į Ameriką mes neatvykstame vien kaip nuogos, veikiančios asmenybės. **Mes čia ateiname kaip rasė, kaip tauta ir atsinešame dalį savo istorijos ir praeities.** Šis kraštas — be istorijos. Jo praeitis, tai upių ir tolimų jūros krantų istorija. **Amerikos istorija yra tai, ką mes iš savo praeities čia atsinešame.** Ją formuoja tai, kas mus formavo... Jei mes, čia atvykę, savo kultūrą iš karto galėtume pakeisti kita, nums būtų tai gal ir lengviau. Būtų lengviau, pavyzdžiui, kad ir kiniečiu tapti. Čia tereikia tik, vienos išsižadant, kitą, jau aiškią ir išbaigtą gyvenimo sistemą priimti. Bet tai panorėjus, tuo tarpu, tipiškesniu amerikiečiu tapti, — nepasiseks. **Čia perdaug įvairių sistemų ir filosofijų. Besistengdami jas pasisavinti, mes pagaliau patys jose nesusivokiame, pražūstame. Todėl yra neišvengiama, stačiai būtina, kad mes, čia atkeliavę, pirmiausia gerbtume visa tai, ką anksčiau esame įsigiję ir ką su savim atsinešėm.**

Mes pakeičiame, gal būt, greitai mūsų materialinę gyvenimo pusę, išnaudodami tekančius vandenis, gamindami automobilius, bet vidujiniai — mes greit nekintame. Mes pasiliekame kas buvome ir, įsijungdami savo dalimi į šį beribį Amerikos daugeriopumą, mes tampame nūdieniais amerikiečiais. Praeis dar daug metų, kol mes pamiršime, kad iš Anglijos ar Airijos, Prancūzijos ar Vokietijos čia atvažiavome. **Ir aš nemanau, kad mes tai kada pamiršime. Mes ir neprivalome tai pamiršti. O ir mūsų vaikams neturime tai leisti pamiršti,** kol mes pagaliau savo ilgu bendru gyvenimu, vieną tautinę bendruomenę, vieną galvoseną ir tradiciją sukursime, kuri mums bus esminga, apspręs bei užtikrins mūsų gyvenimą. Trumpai tariant, kol mes turėsime savo amerikietišką kultūrą.

Tačiau šios kultūros mes nesuformuosime, jei mes apie ją rašysime, atsisėdę galvosime ir tai laikraščiuose spausdinsime. Ją sukurs tiktai laikas. **Laikas, kuris savaime slinkdamas, savo nepertraukiamu nuolatinumu peraugs mūsų gyvenimo daugeriopumą, palikdamas tik tai, kas esminga ir pastovu.** Visa tai truks, gal būt, dar penkis tūkstančius metų. Ir tikrai gal dar nemažiau kaip tūkstantis metų praeis, kol mes savo amerikietiškąją kultūrą, savo rasę turėsime. Aš tikiu, kad šios rasės žmogus, šis grynasis amerikietis, kuris po penkių tūkstančių metų čia stovės, kur aš dabar stoviu, bus ypatingas, kitoks žmogus. **Jis turės paveldėjimą, kokio jokia žmonių giminė tokiame apstume neturėjo, būtent: paveldėjimą visų laikų, visų kultūrų ir rasių.** O jo bruožas bus — ką mes nepailstamumu vadiname. Šimtmečių būvyje tobulėdamas, jis įgys tokių jėgų, kurios jį iškels į **žmoniškumo** viršūnes; į **žmoniškumo,** kurio mes taip labai ilgimės.

Pranašavimai, deja, nėra dėkingi! Tačiau aš manau, kad mūsų kraštas šiandien yra vienintelis tvirtas pasaulyje. Mus negalima taip paprastai į dvi priešingas stovyklas suvaryti ir įorganizuoti. Pas mus yra kapitalistų tarp darbininkų ir socialistų; ir komunistų — milijonierių tarpe. Mūsų prezidentas gali būti aristokratas, ar net rastinukas. Tai priklausys nuo to, ar mes jį mylime. **Aš pasitikiu ta Amerika, kurią mes dabar turime,** ir norėčiau, kad visa, ką mes turime, būtų gera ir reikalinga, ir kad mes liautumės vieni kitų neapkentę. Mūsų kraštas yra sukurtas įvairumo ir tikėjimo laisvės pagrindais. **Tai yra mūsų didžiausias laidas** į stiprybę ir vieningumą.

Iš vokiečių kalbos vertė
mok. J. Pėteraitis

GENEROLAS ŽUVO, TEGYVUOJA GENEROLAS

Gen. **Walton H. Walker**

Gen. **Matthew B. Ridgway**
dabartinis 8-sios armijos vadas

Gruodžio 23 d. 11 val. Korejos laiku 8-tos Jungtinių Tautų armijos vadas 3-jų žvaigždžių generolas Walton H. Walker skubėjo purvinu keliu į šiaurę nuo Seoulo, užsegti Sidabro žvaigždę už drąsą savo sūnui kpt. Sam S. Walker, vienos kuopos vadui iš 24 div. 19-jo pulko. Staiga pietinės Korejos armijos sunkvežimis, vairuojamas mechaniko Pak Rei Hai, išlindo posūkyje prieš specialiai šarvuotą generolo Walker džypą (jeep). 8-tos armijos vado mašina paslydo ir susidūrė su sunkvežimiu. Po kelių minučių JT karinių pajėgų vadas mirė...

Prieš 6-rius metus gen. Walker yra gimęs Texase. II-jo Pasaulinio karo metu jis vadovavo XX-jam šarvuotam šmėklų korpui, gen. George S. Patton, jr., vadovybėje, kuris 1945 m. ant Dunojaus krantų gen. Walker'iui prisegė III-čiąją generolo žvaigždę už prasiveržimą prie Metzo, už Siegfriedo Linijos pralaužimą ir Buchenvaldo kalinių išlaisvinimą. Jo buvęs v-kas gen. Patton taip pat žuvo automobilio katastrofoje prie Nauheim, Vokietijoje.

Korejoje gen. Walker parodė savo genijų, menkomis jėgomis išlaikydamas Pusano prietiltį ir vėliau išgelbėdamas savo armiją nuo raudonųjų kiniečių naikinamų smūgių. Šiandien gen. Walker'io palaikai ilsisi Vašingtono karžygių paskutinėje poilsio vietoje.

Naujasis 8-sios armijos vadas ir visų JT pajėgų vadas Korejos fronte yra gen. Mathhew B. Ridgway, West Point auklėtinis, turįs 55 metus amžiaus. Prieš naująjį paskyrimą jis ėjo Žemyno Kariuomenės Štabo V-ko padėjėjo pareigas, atlikdamas "administratoriaus" darbą.

II-jo pasaulinio karo metu jis vadovavo 82-jai parašiutininkų divizijai, nusileidusiai Sicilijoje ir Italijoje, prieš kitų dalinių išsikėlimą, ir tą patį darbą atlikusiai 1944 m. birželio 6 d. Normandijoje. Po to, kai buvo paaukštintas ir vadovavo XVIII-tajam parašiutininkų korpui, jis savo vyrais užtvenkė vokiečių prasilaužimą 1944 m. gruodžio 15-25 d. prie Bulge, Belgijoj.

Po priešų kapituliacijos jis buvo pakviestas į Luzon Filipinuose, į Viduržemį ir Karibų jūros sritis. Diplomatinėje tarnyboje jis yra buvęs JV Karinio Štabo v-kas ir elegantiškas Tarpamerikinės Gynybos Tarybos vadovas. Išvykdamas į Korėją, jis pasiėmė visus už drąsą gautus karinius žymenis, išskiriant Kongreso Medalį ir Sov. S-gos Raudonosios Vėliavos Ordiną.

Šiuo metu gen. Ridgway stovi prieš savo gyvenimo lemtingiausią klausimą: ar jis bus karžygys, kaip po II-jo Pasaulinio karo, ar nueis užmiršti, kaip "atleidimų ožys". **A.B.**

Daugiausia žūsta leitenantų

Korejos karas paėmė baisią duoklę iš pirmųjų ir antrųjų leitenantų tarpo. Nors kautynių vienetai savo sudėtyje turi keturis kartus daugiau puskarininkių, negu jaunesniųjų karininkų, tačiau žuvusiųjų skaičius yra beveik lygus.

—:—

SPARNUOTASIS ŽMOGUS

Sausio 16-20 d. d. Amerikos technikos genijus įrodė pasauliui savo visišką pranašumą ore. Minėtomis dienomis naujausieji šeši atominiai bombonešiai B-36, kuriuos drąsiai būtų galima pavadinti padangių milžinais, įvykdė nuostabų perskridimą, tuomi parodydami visiems laisviesiems žmonėms, kad su Amerikos aviacija niekas negali lenktyniauti. Pakilę iš Forth Worth, Tex., apytikriai po 30 val. skridimo jie pasiekė Royal Air Force aerodromą Lakenheath, Suffolk D. Britanijoje. Nuskridami ir grįždami per Atlantą, jie vykdė ypatingus uždavinius.

Anglijoje šie lėktuvai buvę iš tolo rodomi žiūrovams, kada jie pakilo į orą. Rusų diplomatai, stebėjęs šiuos gigantus, pareiškę: "Labai gražūs".

Štai keli technikiniai duomenys: sparnų ilgis 230 pėdų, svoris — per 160 to, greitis — per 435 mylių val. Šį gigantą priverčia skristi 6 stumiamieji propeleriniai motorai ir keturi po sparnais įmontuoti sprausminiai varikliai.

Prieš perskridimą į Angliją, šie milžinai, vykdydami pratimus, yra išbuvę ore per 51 val. Šio laiko pilnai pakanka pasiekti bet kurį priešo tašką žemėje ir grįžti namo. **A. B.**

—:—

RAUDONOJI ŽVAIGŽDĖ PRIEŠ BALTĄJĄ

Vis daugiau ir daugiau raudonžvaigždžių rusiškosios gamybos sprausminių lėktuvų įsivelia į kovas Korejos oro edrvėje. Vienas pagrindinių, gal būt, trečiojo pasaulinio karo rusiškasis naikintuvas, kuris turėsiąs tramdyti amerikiečių bombonešių puolimus, yra vadinamas MIG-15. Jis yra masiškai gaminamas Maskvos, Gorkio ir kituose Rusijos lėktuvų fabrikuose.

"MIG" reikšmė yra ši: pirmoji raidė "M" reiškia — Artem I. Mikoyan (armeno Anastazijaus Mikoyan brolis Politbiure). Mikoyanas yra studijavęs vokiškąją "Luftwaffę" Stalino-Hitlerio medaus mėnesio metu, o po karo suvarė visus nacius, kad jie dirbtų komunizmui. Raidė "I" reiškia rusiškai "ir", o raidė "G" — Michail I. Gurevič, aeronautikos genijus, savo išvaizda panašus į neužauga-gnoma. Jis nėra komunistas, tačiau yra gimęs Maskvoje, o mokslus baigęs Prancūzijoje.

Dabar MIG-15 pasiekia 625 mylias per valandą, tačiau bėga nuo amerikinių F-80, nors šis JAV naikintuvas tėra trečiasis savo gerumu. O raudonieji pilotai ypač stengėsi, kad nebūtų pašauti virš priešo teritorijos. Neseniai į kautynių lauką gen. Hoyt S. Vandenberg pasiuntė Republic F-80. Tai antrasis savo kokybe spausminis naikintuvas. Jis yra sunkiai ginkluotas ir turi 32 penkių colių raketas.

Tačiau į oro mūšius pasiuntus North American F-86 Sabre, skrendantį su pilnu kroviniu 670.-981 mylių (1948 metų duomenys), rusiškajam MIG-15 atėjo liūdnos dienos: po vienų kautynių 6 MIG'ai nusileido, kad daugiau nebepakiltų...

POGRINDŽIO SPAUDA NACIŲ OKUPACIJOS METU

K. PELĖKIS

Nebepirmi metai lietuvių spauda pogrindyje

Pogrindis — tai lietuvių spaudos gimimo vieta. Čia gimė pirmieji lietuviu laikraščiai dar rusų carų priespaudos laikais (1883 m.). Nuo pirmojo lietuvių laikraščio "Aušros" pasirodymo, pogrindyje vyko spaudos darbas už tobulesnį žmogų, sąmoningesnį lietuvį.

Kryžiaus kelius turėjo lietuvis žurnalistas pereiti nuo pat pirmųjų lietuvių periodikos lapų iki šių dienų. Tas vargingas darbas tęsiamas šiandien išeivijoje ir Lietuvoje.

Nenuostabu tad, kad lietuvis žurnalistas apsiprato su visais spaudos varžymais. Rodosi, taip ir reikia... Šiandieną (straipsnis rašytas Vokietijoje, tremtyje. Red.) sunku lietuviui žurnalistui įsivaizduoti lietuvišką laikraštį be cenzūros, be licencijų, be vertimo rankraščių į svetimas kalbas, be popieriaus ir daugelio kitų finansinių bei techniškų sunkumų.

Gal dėl šių priežasčių ir žurnalisto profesija pasidarė kaip vargo, skurdo požymis. Lietuvis žurnalistą ar korespondentą įsivaizduoja ne kitaip, kaip nudėvėtu švarku, praplyšusiomis kelnėmis, kiaurais batais, visiškai tuščia kišene, amžinai visiems skolingą, kartą per dvi dienas tevalgantį vienus pietus... Bet kartu ir dėl to jis laikomas dideliu kultūros nešėju, tautos mokytoju. Nežiūrint jo vargo, tautiečių labai mylimas ir gerbiamas.

Ir nacių okupacijos metu žurnalistas vienas pirmųjų išėjo į kovą prieš neteisybę. Profesionalas ar neprofesionalas žurnalistas parašė atsišaukimus, nukreiptus prieš ruduosius okupantus. Jis paskleidė juos mažame kiekyje. Kiti juos daugino, platino. Lapeliai ėjo iš rankų į rankas. Visi juos skaitė su didžiausiu susidomėjimu. Ilgainiui jų nebepakako. Imta leisti didesnio masto, spaustuvėje spausdinti, periodiniai leidiniai. Ir būta dėl ko.

Čia reikia paminėti faktą, kad naciai iš pagrindų sugriovė lietuvių spaudą. Iš apie 250 periodinių leidinių N. laikais, jie teleido išleisti nedaugiau.... 15-os. Leidimai buvo duodami labai sunkiai. Cenzūros reikalavimai nežmoniškai griežti. Kai kurių net laikraščių medžiagą ištisai reikėjo versti į vokiečių kalbą. Maža to: viešoji spauda turėdavo savo skiltyse spausdinti vokiečių propagandos ministerijos atstovų paruoštus straipsnius prieš pačią lietuvių tautą. Legalioji spauda tad negalėjo atstovauti tikrosios visuomenės nuomonės. Visuomenės informavimo darbas tokiu laiku negalėjo sustoti ir jis buvo tęsiamas ranka rašytų, mašinėle, rotatorium daugintų leidinių pagalba, kol išaugo į visais atžvilgiais tobulą moderniąją pogrindžio spaudą, spausdintą slaptai ir gerai įrengtose spaustuvėse.

Pogrindžio spaudos užuomazga. Memorandumai ir jų dauginimas.

Pogrindžio spauda, nukreipta prieš nacius, atsirado ne pačiomis pirmomis okupacijos dienomis todėl, kad Lietuvos laisvės kovotojai, kol dar veikė Nepr. Lietuvos vyriausybė, nematė reikalo naudoti spaudą, kaip vieną kovos priemonių. Pati Laik. vyriausybė, vykdydama nepriklausomą nuo vokiečių politiką, vengė griežtai nutraukti santykius su faktiškaisiais krašto okupantais.

Bet bėgo dienos, didėjo ir lietuvių nusistatymas prieš nacius. Vis labiau iš arčiau buvo imta pažinti naujieji okupantai. Suprasta, kad vienas pagrindinių nacių tikslų yra lietuvių tautos naikinimas, lietuvių žemės kolonizavimas. To neslėpė net nacių spauda, leidžiama Reiche ar Lietuvoje. Tą patį sakė paties Hitlerio ir Rytų tautų ėdiko Rosenbergo raštų mintys.

Kada gi atsirado pirmieji slapti lapeliai, nukreipti prieš nacius, drįsę pakelti balsą prieš jų neteisybes mūsų žmonėms?

Tokiais reikia laikyti kai kurių žymių Lietuvos vyrų, politikos veikėjų, mokslininkų, profesorių, etc. Memorandumus ar "Pro memoria" okupacinei Reicho valdžiai, kuriuos jie karts nuo karto įteikdavo ekonomiškais, o drauge ir politiškais krašto klausimais. Jie atsirado tų pačių 1941 m. pabaigoje, kai vieną nacių įvykdytą neteisybę sekdavo kita. Jie protestuodavo prieš nacių vykdomą Lietuvos žemės ūkio, pramonės, prekybos naikinimą, žmonių naikinimą, pagaliau prieš politinį Nepriklausomybės naikinimą. Jų visų mintys ar išvados tokios: ponai vokiečiai, duokite mums nepriklausomybę, ir mes patys daug geriau sutvarkysime krašto gyvenimą, kaip kad jūs tvarkote jį, iš svetur atvykę.

Tokių memorandumų originalai oficialiu būdu būdavo įteikiami Reicho komisarams, gi daugelis mašinėle bei rotatorium daugintų nuorašų paskleidžiami krašte. Jie, nuolat dauginami, plaukdavo iš rankų į rankas. Iš jų gyventojai sužinodavo tikrąją padėtį okupuotoje Lietuvoje. Tie memorandumai nebuvo labai slapti dalykai, bet jokiu būdu nebuvo ir vieši, legalūs. Jų turinys, nukreiptas prieš nacius, ir kaip toks atitinkąs visuomenės nuomonę, buvo labai mėgiamas ir sekamas. Skaitytojai jį komentuodavo ir pasidarydavo sau aiškias išvadas.

Pogrindžio spaudos organizacija

Pogrindžio laikraščių buvo įvairių ir gana daug. Senosios ir naujosios lietuviškosios partijos turėjo slaptuosius spaudos organus. Jie buvo slapčiausiu būdu spausdinami gestapo akiai neprieinamose slaptose vietose, specialiai šiam reikalui įrengtose spaustuvėse. Reikėjo padėti daug pastangų, esant kraštui apipintam šnipų tinklu, tokias spaustuves įruošti, parūpinti didelį popieriaus kiekį, kurio nebuvo galima gauti laisvoje rinkoje. Reikėjo dar paruošti gerai informuotų bendradarbių kadrus. Šiam reikalui reikėjo įsteigti ir lietuvišką kontr-žvalgybą gestapinėms įstaigoms bei jų pareigūnams sekti, nacius kompromituojančiai medžiagai, duomenims bei dokumentams parūpinti.

Nelengvas buvo ir platinimo darbas. Slaptųjų platinimo punktų krašte buvo keletas šimtų. Esant suvaržytam susisiekimui, nelengva buvo išsiuntinėti pogrindžio laikraščius į tolimiausius krašto užkampius. Nemažą dalį spaudos, ištikus pavojui, reikėjo sunaikinti ir paskui vėl iš naujo spausdinti. Reikėjo rasti lėšų. Svarbiausia betgi — turėti pakankamą kiekį šį pavojingą, bet ir labai garbingą darbą mylinčių žmonių. Vis dėlto, jų Lietuvoje netrūko. Gestapui iššifravus vieną pogrindžio laikraštį, jo vietoje gimdavo naujas tokiu pat pavadinimu. Atsirado net slaptai leidžiamų jumoro laikraščių, pajuokiančių okupantų veiksmus. Buvo ir perijodinių leidinių, specialiai skiriamų kovai su išdavikais, šnipais, skelbiančių visuomenės žiniai jų pavardes.

Šia proga suminėsime svarbiausius laikraščių vardus, kurie nusipelnė sau didelę pagarbą, kaip didžiausi kovos prieš nacius dalyviai:

1) Nepriklausoma Lietuva, 2) Į Laisvę, 3) Laisvės Kovotojas, 4) Lietuva, 5) Lietuvos Laisvės Trimitas, 6) Vieninga Kova, 7) Vardan Tiesos, 8) Baltija, 9) Atžalynas, 10) Jaunime, Budėk! 11) Pogrindžio Kuntaplis, 12) Lietuvos Judas, 13) Tautos Žodis, 14) Frontas, 15) Apžvalga, 16) Lietuvos Šaulių Sąjungos biuletenis, 17) Užsienio politikos Apžvalga, 18) Naujas Žygis, 19) Mūsų Žemė, 20) Politinės Naujo Žygio Apžvalgos.

Šie ir keletas kitų pogrindžio laikraščių pakėlė balsą prieš nacių žiaurumus, gynė nepriklausomos Lietuvos idėją, davė nurodymų, kaip reikia laikytis vienu ar kitu kritišku momentu, informuodavo skaitytoja apie viską, kas dedasi pasaulyje ir tėvynėje.

Slaptosios spaudos tiražas, nežiūrint sunkumų, buvo gana didelis. Kai kurių paskirų numerių buvo spausdinama po 5.000 - 10.000 egz. Visų gi nelegalių laikraščių tiražas, sudėjus drauge, atrodo, bus galėjęs būti nelabai kuo mažesnis už legaliųjų, vokiečių prižiūrimų ir jų cenzuruojamų, laikraščių tiražą. Turint galvoje, kad kiekvienas laikraščio numeris pereidavo per daugelį rankų ir tuo būdu įgydavo daugelį skaitytojų, galime drąsiai sakyti, kad pogrindžio spauda buvo visų Lietuvos gyventojų skaitoma. Geros valios lietuviai surasdavo ir lėšų šiam spaudos darbui finansuoti.

Gal nieko taip naciai nekentė ir nepersekiojo, kaip nelegaliosios spaudos. Šiam reikalui buvo sutelkta šimtai labiausiai patyrusių gestapo agentų. Nieko nepagailėta pogr. spaudai sekti. Agentai, naudodamiesi net nemorališkiausiomis kovos priemonėmis, stengėsi naikinti pogr. spaudą, jos leidėjus, bendradarbius, platintojus ir skaitytojus. Užtekdavo mažiausio įtarimo ar niekuo nepamatuoto įskundimo, ir lietuvis be jokio teismo, net be tardymo buvo siunčiamas į KZ stovyklas. Pas ką buvo rastas bent vienas laikraščio ar atsišaukimo egzemplioris, virsdavo didžiausios kaltės įrodymo dalyku. Vien dėlto daugeliui lietuvių teko pamatyti garsiąsias koncentracijos stovyklas ar atrasti net mirtį.

Bet žmonės, dirbę pavojingą pogrindžio spaudos leidimo ir platinimo darbą, nenusimindavo. Suėmus vienus, stodavo jų vieton kiti, ir laikraštis eidavo toliau. Štai ką vieno tokio suėmimo proga sako pogrindžio laikraštis:

"1943.IV.29 d. Vilniuje ir Kaune dienos metu suimti keli spaustuvių darbininkai, žurnalistai, karininkai ir inžinieriai, viso per 20 asmenų. Matomai vokiečiai tikėjosi užčiupti galus į nelegalią spaudą. Tačiau neatrodo, kad būtų pataikę ten, kur norėjo, nes suimtieji buvo tučtuojau iš Lietuvos išvežti, o nelegali spauda tebeina. Lauktina ir daugiau panašių suiminėjimų.

Bet dėl to spaudos informavimo ir orientavimo darbas neturi sustoti. Mes tęsiame garbingą knygnešių palikimą ir kovojame už Lietuvos nepriklausomybę. Kaip karys kautynių įkarštyje nepasitraukia iš kovos lauko, bet prie žemės prisigūžęs budriai seka priešą ir atsargiai sėlina, taip turi elgtis ir leidėjai, o ypačiai platintojai. Sustiprintas konspiratyvumas, budrumas, atsargumas ir vyriškas atkaklumas bei drąsumas iki galo!"

Negalint ir tokiomis kovos priemonėmis palaužti lietuvių tautos priešingo nusistatymo prieš nacius, griebtasi naujų kovos priemonių: pačios Gestapo įstaigos pradėjo spausdinti ir platinti "nelegalią" lietuvių spaudą.

Nežiūrint provokacinių nacių priemonių, pogrindžio spauda vis labiau plito. Apie tai geriau tekalba vienas pogrindžio laikraštis, kukliai savo skiltyse minėdamas metinę laikraščio sukaktį:

"Jau pati tiesa, kad kraštas pajėgė pasipriešinti mobilizacijai ir atmetė vokiečių organizuotą lietuvių legijoną, yra milžiniškų atamainų ženklas. Daug tam buvo priežasčių, bet svarbiausią vaidmenį suvaidino mūsų laisvoji pogrindžių spauda, į kurią rikiuojasi visas kraštas, nes tuo tarpu ji, ir tik ji yra lietuvių viešosios nuomonės reiškėja, nors pati, palyginti, dar jaunutė. Mes teminim tik savo metines, kiti už mus dar jaunesni. Per metus — nuo 1942.VI.1 — teišleidom vos 21 numerį, bet su bendru 98.000 tiražu ir 2 ekstra leidinius. "Nepriklausomos Lietuvos" tiražas prilygsta maždaug prieš 10-15metų turėtus mūsų savaitraščių tiražus, bet kadangi "N. L." nekolekcionuojama, tai jos skaitytojų skaičius yra žymiai didesnis. Tai jau slaptosios spaudos savybė. Už tai mes esame dėkingi platintojams ir skaitytojams.

Laikraščio darbas nėra lengvas. Išleisti vieną numerį mums reikia tik techniškam darbui 9 darbo dienų. Taigi per metus teko dirbti 189 darbo dienas arba 6 mėn., 9 dienas. Reikalinga dar truputis ir nervų, nes leisti laikraštį yra tiek pat pavojaus gyvybei, kaip ir kareiviui mūšio lauke. Dėl tokių darbo sąlygų skaitytojai bus atlaidūs dėl tų ar kitų netobulumų, netikslumų, kuriuos mes ir patys matome ir patys dėl to sielojamės.

Antruosius metus pradėdami, stovime prieš naujus didelius sunkumus ir svarbius įvykius, kurie gali pareikalauti tiek iš mūsų, tiek iš visos mūsų visuomenės kai kurių apsisprendimų. Būdami realūs ir teisingi, būsime pakankamai stiprūs numesti okupacinį jungą, išplėšt iš okupanto ginklą ir kardu - ugnim įsijungt į laimėtojų, į laisvų nepriklausomų valstybių tarpą."

Toliau bus kalbama apie pogrindžio spaudos idėjas ir jos nuveiktus darbus, vok. okupacijos metu. (B. d.)

IŠ POLITINIŲ KOVŲ ISTORIJOS DĖL MŪSŲ PAJŪRIO IR MAŽOSIOS LIETUVOS

Vokiškųjų nacių demonstracijos prie Lietuvos gen. konsulato Karaliaučiuje 1935 m. Jie protestavo prieš Lietuvos vyriausybės keliamą bylą krašto išdavikams, norėjusiems atplėšti Klaipėdos žemę nuo Didžiosios Lietuvos kūno. Byla kėlė didelio susidomėjimo visame pasaulyje. Nežiūrint įžūlių grasinimų Lietuvai, kaltininkai buvo atitinkamai nubausti.

Mano kelias į savanorius

Kun. IP. RAČYS

Baigėsi 1918 metų Kalėdų atostogos. Mes surviliškiečiai, Panevėžio gimnazijos vyresniųjų klasių moksleiviai, tariamės, kas darytina. Į gimnaziją grįžti buvo pavojinga, nes apie Panevėžį siaučia bolševikų gaujos. Namuose pasilikti neleidžia jaunuoliškas įkarštis, nes Tėvynė pavojuje. Komunistai veržiasi iš visų pusių ir grąsina visai mūsų šaliai. Lenkuojantis elementas kelia viduje neramumus, o vokiečių okupacija laiko uždėjus savo geležinę letena...

Mūsų miestelyje varomas smarkus savanorių verbavimas. Jau prieš Kalėdas išvyko didelis savanorių būrys. Berods Trijų Karalių dieną, Povilo Lukšio suorganizuotas, Kazokų kaimo nemažas jaunuolių būrys išvyksta savanoriais į kariuomenę. Susirinkę į miestelį apylinkės gyventojai, iškilmingai juos išleidžiame. Ypač jaudinantis buvo kun. kleb. J. Skarupsko atsisveikinimo žodis, pasakytas bažnyčioje. Kai kurie jo žodžiai užsiliko mano atmintyje iki šios dienos. Jis kalbėjo: "Bažnyčia ir Tėvynė pavojuje. Baisiausias priešas jau už durų. Jūs pasiryžtate aukoti visas savo jėgas ir net gyvybę už kilniausius žmonijos idealus. Jei už Tėvynę žūsite, Tėvynė jus amžiais minės... Kas žūsta už Bažnyčią, tuo pačiu puošia jos altorius. Telaimina jus Dievas, o angelai sargai tesaugo jus nuo visų pavojų"...

Visi susirinkusieji šluostėsi ašaras. Klebono žodžiai išsipildė. Povilą Lukšį, kaipo pirmą žuvusį savanorį, Tėvynė jau įamžino. Iš to paties būrio ir kitas savanoris, Florijonas Lukšys, žuvo Klaipėdą vaduodamas. Ir jam Tėvynė neliko skolinga...

Taigi, išleidę minėtus savanorius, mes, gimnazistai, renkamės vargonininko bute ir tariamės visais dienos reikalais. Be manęs dalyvauja Aleksas Urbelis (vėliau leitenantas, žuvęs kovose su lenkais), Vincas Žilys, Ant. Valavičius, Vincas Švitrys, Justas Lukošius ir kt. Gerai prisimenu, kai Valavičius buvo nuomonės, jog dar reikia grįžti į Panevėžį, o ten jau žiūrėsime kas toliau darytina. Visi kiti buvome priešingai nusistatę. Valavičius taip ir padarė. Kaip vėliau sužinojome, jis buvo draugų (Bistricko, Sitavičiaus ir kt.) įskųstas, kaip ateitininkas, ir drauge su Vaitiekūnu išvežtas į Dvinsko kalėjimą. Tik per didelę laimę pasisekė jam pabėgti, o Vaitiekūną bolševikai sušaudė. Visi kiti nutarėme stoti savanoriais, o prieš tai, dėl informacijų, nutarėme nuvykti į Kauną. Tam reikalui buvau išrinktas aš ir Al. Urbelis. Savo misiją atlikome laimingai ir sekančiame savo mažame susirinkime nusprendėme kuo greičiausiai vykti visi į Kauną ir ten jau pasiskirstyti pagal reikalą. Nustatėme datą ir planą sausio 16 d., dar prieš aušt ant, visiems susirinkti į mano tėviškę ir iš čia drauge važiuosime. Justas Lukošius pažadėjo gauti savo kaime iš vieno malūnininko gerą arklį (vėliau šis malūnininkas buvo vadinamas "Gusarų Dėde") ir "pasiskolinti" ten pat gyvenančio žydelio dideles roges, kad galėtumėm visi sutilpti. Kas turi kokį ginklą, būtinai jį pasiimti. Jeigu susiras daugiau norinčių, nepalikti ir jų. Pakelta nuotaika išsiskirstėm.

Sausio 16 d., dar man tebemiegant, Justas jau beldžiasi į mano namo duris. Greit rengiuos ir laukiame daugiau atvykstant. Visi namiškiai sukilę ir jaudinasi. Mamytė ašarodama ruošia kelionei būtiniausius daiktus. Dar neaušta, bet nesimato daugiau atvykstančių. O Žilys ir Urbelis būtinai turi atvykti, nes jiems arčiausią, ir prieš aušrą sutarėme apleisti mano gimtinės pastogę. Kodėl jie vėluojasi? Gal kas nutiko su jais? Gal jie mūs pakelyje lauks? Mes nervinamės ir norime greičiau atsisveikinti, kad nejaudintume namiškių, ypač senosios motulės.

Pradeda aušti, o jų vis nėra. Ilgiau nelaukdami, jautriai atsisveikiname su visais namiškiais, ir tėvo palaiminti, motulės apraudoti, bet kupini energijos, leidžiamės į nežinomybę... Mums padovanotas p. Kraniausko eržils, tikrai gražiai atrodo, o rogės — didžiulės, nes buvo planuota keletai asmenų jomis važiuoti. Dabar gi tik mudu du.

Tuojau Justas išsitraukė karišką šautuvą, kurį buvo rogėse paslėpęs, ir liepė man budėti, nes kelyje visko galima sutikti. Menkas iš manęs dar buvo kareivis, bet šautuvą laikiau rankose. Tačiau vykstant per kaimus, kažkodėl liepė man jį slėpti. Tos paslapties net nedrįsau klausti, o tik vykdžiau visus jo įsakymus.

Šaltis griebia už ausų ir nosies, bet skrendame labai greit ir nepastebėjome, kaip pasiekiame Kėdainius. Čia apsistojame, duodame žirgui poilsio, o patys aplankome kareivines. Jose organizuojamas Panevėžio batalijonas ir mus kviečia pasilikti. Sutinkame ir Povilą Lukšį, kurs jau turi kareiviškus ženklus ir berods yra puskarininkis. Čia pasilikti mes atsisakome, nes turime nuosavą arklį ir norime būti raitininkais, kurių čia nėra. Teiraujamės apie kitus mūsų draugus, bet niekas apie juos čia negirdėjo, nors ir nemaža matosi surviliškietiškų veidų. Linksmai atsisveikinę skubame toliau.

Pravažiuojant Kruopių kaimą, sulaiko mus sargybiniai. Laimė dar, kad turėjome iš Kėdainių pravažiavimui leidimą, nes kitaip būtume gerokai sugaišę. Greit pasiekiame Vendžiogalą — vadinamą "lenkų respublika". Justas drąsus, nes turime gerą ginklą. Jis man sako: "Duok dabar man šautuvą, ir jei kas nors užkabintų, tuojau nudėčiau." Tačiau Vendžiogalą laimingai pravažiuojame ir už miestelio, pas vieną ūkininką, nutariame pailsėti. Nors ir šaltoka, bet mūsų žirgas visas rasotas, ir reikalingas jam poilsis. Po valandėlės vykstame toliau. Mūsų kalbos vis sukasi apie likusius mūsų kelionės draugus. Kur jie dabar? Nejaugi jie be mūsų galėjo išvykti? Kad jie vyks — nei kiek neabejojome, nes jų pasiryžimai mums gerai buvo žinomi. (Čia reikia pasakyti, kad jie visi vėliau atvyko savanoriais, tik išsiskirstėme po kitus dalinius. Beveik visi pasižymėjo kovose ir kariuomenėje pasiekė aukštus laipsnius. Vincas Žilys buvo nepriklausomos Lietuvos artilerijos generolas. Bolševikams pirmą kartą okupavus mūsų kraštą, buvo išsiųstas į "kursus", ir tolimesnis jo likimas nežinomas. Ant. Urbelis ir Tomas Sereika, berods, jau buvo pulkininkų laipsniuose ir abu bolševikų išvežti į Rusiją. Vincas Švitrys buvo avijacijos majoras ir buvo išsitarnavęs pensiją. Jo likimas man nežinomas. Aleksandras Urbelis, kaip jau minėta, žuvo kovose su lenkais).

Taip besikalbant ir begalvojant apie kareivio - savanorio gyvenimą, laimingai pasiekiame Kauną. Kadangi jau buvo vėlus vakaras, tai vargais negalais susiradome viešbutį ir jame nakvojome. Dar tą patį vakarą pasistengėme sužinoti, kur formuojami raitininkai ir nusprendėme anksti rytą ten prisistatyti ir prašyti, kad mus priimtų drauge su savo žirgu.

Taigi, 1919 metais, sausio mėn. 17 dieną, turėdamas 18 metų ir 5 dienas, buvau priimtas savanoriu į Pirmąjį gusarų eskadroną ir paskirtas į pirmą jo būrį, kurio (eskadrono) vadu buvo lenkuojantis karininkas Bielinskis, o jo adjutantas — H. Goštautas.

LIETUVIŲ KULTŪRINIS GYVENIMAS 1950 M.

S. NARKELIŪNAITĖ

— —

Jau įpratome kiekvienerių metų pradžioje trumpai žvilgterti į pereitųjų metų pėdsakus mūsų kultūriniame gyvenime. Šiandien mes dar, palyginti, esame labai mažai nuo jų nutolę ir todėl visų tų įvykių nebegalime matyti pakankamai ryškioje šviesoje bei nustatyti jų tikrosios vertės.

Ateities istorikas, norėdamas juos apibrėžti, turės aiškintis, kas ir kaip buvo, kad visuose pasaulio kampuose partizaniškai kilo ir plėtėsi lietuviškoji kultūrinė veikla. Mums to nereikia aiškintis: žinome, kaip įvyko, kad, gimtuosius namus palikę, svetimose pastogėse kūrėmės židinius ir ieškojomės šilimos ne tik savo kūnui sušildyti, bet, svarbiausia, dvasiai.

O kultūrinė veikla ir buvo tas vienintelis spindulėlis, kuris gaivino ir tebegaivina ir jungs krūvon viso pasaulio lietuvius, nežiūrint, kur jie bebus: Kanados miškuose, po Pennsylvanijos žeme, ar Australijos cukrinių nendrių plantacijose, ar jos tyruose prie geležinkelių ir kelių tiesimo.

Jei anksčiau viso veikimo centras buvo Vokietijoje, tenai stovyklose turint palankias veiklai sąlygas, tai pereitais metais Vokietijoje tie kultūros spindulėliai vos vos beblykčiojo. O šiais metais jie ir visiškai gali užgęsti, nes baigiasi darbingųjų emigracija ir IRO globa. Tuo pačiu tenai likusieji ne tik techniškai negali kultūrinei veiklai atsidėti, bet ir nebeteks žmonių, kurie ją organizuotų ir rūpintųsi.

Tenai dabar iš viso būrio tebeliko tik vienas vienintelis laikraštis ("Tremtis"), kuris sunkiai materialiai verčiasi ir nebeturi aktualios medžiagos iš tenai dar likusių lietuvių veiklos, ir vienintelė lietuviška gimnazija Diepholze. Ji taipgi negalės išsilaikyti, jei jos neparems užsienis, ypač Amerikos lietuviai, kurie dabar, kartu su naujakuriais, po Vokietijos lietuvių pirmauja kultūrinėje veikloje.

Čikagoje, Clevelande, Bostone ir New Yorke, vis naujoms tremtinių jėgoms atvykstant ir įsijungiant į bendrą veiklą, per metus žymiai pakitėjo kultūrinis veidas. Čikaga pagarsėjo lietuviškais teatrais ir teatralais. Clevelande čiurlioniečiai ne tik galutinai susicementavo į ansamblį, pergyveno emigracinius sutrukdymus, bet ir paskraidė po šį Amerikos kontinentą, plačiu ratu jį apsukdami, pasirodydami saviems ir svetimtaučiams Čikagoje, Toronte ir kt. miestuose ir pagaliau didžiausiame pasaulio mieste — New Yorke. Bostone ypač buvo veiklūs broliai Kačinskai: muzikas Jeronimas ir dramos aktorius Henrikas. Pirmasis — suorganizavo mišrų chorą, o antrasis, talkininkaujamas rašytojo A. Gustaičio ir dail. A. Andriušio— teatro studiją.

New Yorke gyvenantieji visų sričių menininkai susijungė į draugiją savo veiklai išplėsti ir parengė planus, kurie bus šiemet vykdomi. Iš jų minėtina lietuvių dainos šventė. Pianistui Mrozinskui vadovaujant, Brooklyne pradėjo veikti vyrų balsų kvartetas "Aitvarai". Operetės choras, tik ką savo veiklos sukaktį paminėjęs, sugriuvo, palikęs be dirigento. Dramos aktoriaus Vitalio Žukausko vedama, dramos studija savo pereitų metų darbą vainikuoja jau šiais metais pastatymu "Amerika pirtyje." Prie Radijo Draugijos, kurios direktorius Juozas Ginkus pernai minėjo savo radijo valandos 20 metų sukaktį, susibūrė nuolatinė muzikos ir dramos aktorių grupė, labai pagyvinusi ir naujos nuotaikos įnešusi vison programon.

Visų lietuvių muzikinėje veikloje per tuos metus girdėjosi Vincės Jonuškaitės, Ant. Dambrauskaitės, Juzės Augaitytės, Iz. Motekaitienės, E. Kardelienės, Vl. Ivanausko, A. Sprindžio ir kt. mūsų operos solistų pavardės. Amerikietės dainininkės, lietuvių kolonijose labai mėgstamos, kaip Anna Kaskas, Polyna Stoska, lietuviškas pozicijas laikiusios Metropolitan operoje New Yorke, deja, pernai jas paleido, kitur sau pragyvenimo ir darbo susiradusios.

Besirūpinant lietuvybės išlaikymu išeivijoje, daugelyje vietų prie lietuviškų parapijų susiorganizavo lituanistikos mokyklos, kurias lanko ne tik vaikai, bet ir suaugusieji. Tokios mokyklos veikia ne tik Čikagoje, Bostone, Brooklyne ar Clevelande, bet ir Australijoje, ir Argentinoje ir D. Britanijoje ,ir Kolumbijoje.

Visus pasaulio lietuvius vienon krūvon jungias ryšys — lietuviška spauda — pergyveno nemaža naujovių. Iš Vokietijos į įvairius kraštus nuvykus lietuviams spaudos darbuotojams, pagyvėjo ir pati spauda. Ypatingai šitai pajuto JAV. Be to, ir naujų leidinių atsirado: "Eglutė" (vaikams), "Laiškai Lietuviams", "Lietuvių Dienos" (buvęs "Kalifornijos Lietuvis"), "Nemunas" "Tremtinių Informacijos", "Lietuvių Kelias" ir prieš pat N. Metus pasirodė "Karys", apjungiąs viso pasaulio lietuvius karius.

Naujų laikraščių pasirodė ir Argentinoje, Brazilijoje, D. Britanijoje, Kanadoje, Prancūzijoje ir Vokietijoje.

Knygų pasaulyje susilaukėme dviejų itin stambių veikalų mūsų lietuvybei svetur palaikyti. Tai Lietuvių Kalbos Vadovas, kurį išleido Tremtinių Bendruomenė, su lietuvių kalbos tartimi ir rašyba, kirčiavimu, kalbos dalykais ir žodynu. Jį parengė prof. dr. Pr. Skardžius, St. Barzdukas ir J. M. Laurinaitis. Antrasis veikalas — "Patria" leidyklos išleista A. Šapokos "Lietuvos istorija". Lietuvių Bibliografijos Tarnyba, kuri rūpestingai registruoja visus lietuvių spausdinius, pernykščias metais pasigenda romanų ir apysakų. Tikrai. Po derlingųjų 1946-49 metų, šioje srityje baisiai tylu. Teminimos tik V. Kirklio Žvangučio (Brazilijoje) novelių rinkinys "Kraujas ir kerštas", JAV — Margerio "Šliuptarniai" ir Stp. Zobarsko "Mėnesienos sėja".

Prie šios tylos, manoma, kad prisidėjo ta aplinkybė, jog rašytojai, fabrikuose pelnydami kasdieninę duoną, mažai randa laiko ir įkvėpimo kūrybai. Kiek daugiau išleista poezijos. Būdinga, kad gausiausia yra muzikos leidinių, išleistų tiek JAV, tiek ir Vokietijoje.

Lietuvių Spaudos Centras Amerikoje "Gabija", kuri viso pasaulio lietuvius aprūpina lietuviškais laikraščiais ir knygomis, ir pati pradėjo leisti knygas. Po pirmojo savo leidinio "Barono Miunchauzeno nuotykių", ji pernai įpusėjo rinkti Juozo Krūmino romaną "Naktis viršum širdies".

Reikia manyti, kad šie metai bus kur kas turtingesni savo kultūrine veikla, nes ligi to laiko, atrodo, naujuose kraštuose bus baigę įsikurti lietuviai tremtiniai, kurie, kaip sakoma, į visą tą darbą įlieja naujo kraujo.

Antanas Povilanskas,
Pirmojo pasaulinio karo dalyvis,
JAV karys, Prancūzijoje 1918 m.

* *

TRAUKIA TEN, KUR GIMIAU....

Nors jau praėjusių metų balandžio mėn. yra miręs veteranas **Antanas Povilanskas**, Brooklyne, 156 Grand Str., bet pro šį tauru lietuvį, "Karys" negali tylomis praeiti. Nors trumpai savo skaitytojams norime jį priminti.

Velionis yra gimęs 1891 m. birželio 1 d. Leliūnuose. Būdamas dar jaunuoliu, 1909 m. atvyko į Ameriką. Naujas svetimos šalies gyvenimas nepalaužė jo lietuviškumo ir meilės savo senajai tėvynei. Nuo pat atvykimo į Ameriką dienos, jis čia įsijungė į lietuvišką darbą, dažnai dalyvaudamas lietuviškuose vaidinimuose.

Pirmojo pasaulinio karo metu A. P. buvo mobilizuotas į JAV kariuomenę ir pasiųstas į Prancūziją. Ten dalyvavo fronte prieš vokiečius ir kautynėse buvo sužeistas. Karui pasibaigus, vėl grįžo į Brooklyną ir čia laikė barą - restoraną.

Velionis, be savo lietuviško darbo, dar buvo ir dosnus lietuviškiems tautiniams reikalams. Savo baro salę visuomet užleisdavo lietuviškoms pramogoms bei susirinkimams. Jis buvo vienas lietuvių Legijono Dariaus-Girėno posto steigėjų ir ilgametis jo ir Amerikos Lietuvių Karo Veteranų Memorial posto narys.

Rašančiam šias eilutes, velionis dar prieš mirtį yra pasakęs:

— Nors didesnę gyvenimo dalį čia praleidau, bet mane traukia ten, kur gimiau. Bent prieš mirtį norėčiau pamatyti savo gimtąjį kraštą.

Tačiau negailestingoji mirtis ir šių dienų tragiška Lietuvos būklė neleido visa tai įvykdyti.

Augas

Po vyčio kryžiaus ženklu

Brooklyn, N. Y. — Čia jau 20 metų gyvuoja Amerikos Lietuvių Legiono 1-is Dariaus-Girėno postas. Tai yra ginklo draugų ordinas — lietuvių buv. karių org-ja. Prie jos priklauso tarnavusieji Lietuvos, kitų Pabaltijo valstybių ir Amerikos kariuomenėje arba kitose šių kraštų ginkluotose jėgose kariai, šaulai, laisvės kovotojai, kar-nės inžinieriai ir gydytojai, slaugės ir kt.

Gruodžio 13 d. metiniam susirinkime postas priėmė ilgamečio posto vado P. Mikalausko ir kitu pareigūnų raportus apie veikimą. Ligšiol, nepaisydamas mažo veiklių narių skaičiaus, postas išlaikė gražias savo tradicijas, bendradarbiavo su N. Y. Liet. Taryba ir BALF'u, dalyvaudamas tautinėse šventėse ir t.t. Už tai postas išreiškė jiems nuoširdžią padėką.

1951 metams į posto štabą išrinkti: posto vadu P. Jurgėla, 1-ju pad. K. Jurgėla, 2-ju pad. I. Kraunaitis, adjutantu A. Vakselis, ūkvedžiu - iždininku P. Venys, kapelionu kan. prof. J. Meškauskas, teisėju - patarėju P. Mikalauskas, ginklininku V. Alksninis ir budėtoju J. Gudelis:

Postas nutarė ateity kiekvienam mėnesiniam susirinkime laikyti paskaitėles tautiniais ir kariniais klausimais. Plk. Kraunaitis pakviestas paruošti paskaitėlę vasario 7 d. sus-me. Naujasis posto štabas, sudarytas iš Lietuvos ir JAV karo veteranų, žada suorganizuoti visus mūsų karius apylinkėje, steigti naujus postus, atgaivinti Am. Liet. Legiono veikimą ir uoliai tarnauti savo tėvynei Lietuvai ir demokratijos gynėjai Amerikai.

Legionierius

MŪSŲ KARO VYRAI RAŠO

PIRMASIS LAIŠKELIS IŠ ARMIJOS

(Ištraukos)

...Praėjo nemaža laiko, kol aš pasiekiau savo paskyrimo vietą. Apie tarnybą JAV kariuomenėje dar nieko negaliu pasakyti. Nebent tiktai tiek, kad esu gerai aprūpintas, maistas geras, o per visas dienas užsiimame gryname ore.

Jeigu kas mano, kad JAV armijoje nėra drausmės ar rikiuotės mokymo, tas labai apsirinka... Ką patyriau per šį trumpą laiką— galima jau visą knygą parašyti.

Labai prašau mielą mamytę nesirūpinti, nes aš esu visa kuo patenkintas. Būkite patenkinti, ramūs ir Jūs, tėveliai. Pagaliau — mano gyvybė apdrausta...

...Baigdamas linkiu Jums visiems laimingų Šv. Kalėdų ir Naujųjų Metų, drauge siųsdamas nors kuklių dovanėlių. Jauskitės taip, jog aš būčiau drauge su Jumis...

Jūsų **Vytautas Daugirdas**

-:-:-

BUVĘS SVET. LEGIONO KARYS BADAUJA — BE LIETUVIŠKOSIOS SPAUDOS

DIRVOS savaitraščio redakcija mums persiuntė buv. prancūzų svetimšalių legiono kario, mūsų tautiečio St. R. laišką, kuriame jis nuoširdžiai dėkoja geriesiems Amerikos lietuviams, kad jų dėka tą legionininką DIRVA lankiusi gan ilgą laiką, tiek "drugio siaučiančioje Indokinijoje, tiek Afrikos spalvuotųjų tarpe.

Žiauraus likimo mėtytas ir vėtytas, šis vyras, tarp kitko, rašo:

"Praėjusių metų rugsėjo 7 d. išstojau iš prancūzų svetimšalių legiono ir jau esu civilis žmogus. Grįžau Europon ir apsigyvenau Vokietijoje. Po ilgų kareivio vargų, laisvu gyvenimu esu patenkintas, tik jaučiu didelį lietuviškos spaudos badą. Kaip naujakurys, dar negaliu savo jėgomis daug ko įsigyti... Todėl kreipiuosi į Jumis, prašydamas pagalbos. Gal atsirastų geraširdžių Amerikos lietuvių, kurie padėtų man vėl gauti DIRVĄ, ar šaip ką nors lietuviško pasiskaityti.

Skaičiau, kad yra išėjęs vienas KARIO numeris. Man, kaip kariui, tai gražiausia svajonė. Ar neatsirastų geraširdis tautietis, kuris galėtų man, nors jau perskaitytą, KARĮ prisiųsti? Būsiu jam be galo dėkingas.."

-:- -:-

Šiam buv. legionininkui KARIO 1-2 numeriai jau pasiųsti. Žurnalas bus siuntinėjamas jam ir toliau, iš kuklių aukų, kurių pradedame gauti iš geraširdžių KARIO bičiulių.

Kiekvienas doleris, kuriuo palaikote KARIO leidimą, yra ir bus tiksliai panaudotas mūsų brolių-karių dvasiniam patenkinimui ar kitokiai jų paramai.

Kaip praėjusio karo audrose atsidūrusiems mūsų vyrams KARIO redakcija viena pirmųjų parūpino, siuntė, ar jautriųjų tautiečių padovanotas persiuntė, lietuviškas knygas, laikraščius, maldaknyges, šiltus drabužius, maisto siuntinėlius, — tai juo labiau dabar dės visas pastangas bent morališkai jungti, palaikyti ir suprasti po visą žemės rutulį išblaškytus, įvairiose kariuomenėse bei frontuose iškankintus, aukojusius savo sveikatą ir kraują karius lietuvius, rudojo ir raudonojo fašizmo aukas. Juk argi ne jie be perkaus realiausiai tęsė aną 1918-1919 metų savanorių pradėtąją kovą dėl atsikūrusios Lietuvos? Argi ne jie kovojo prieš maskvinį rusiškąjį bolševizmą, kuris šiandien remia prie sienos visą išsilikusį civilizuotąjį demokratinį pasaulį?

Povilas Mikšys,
JAV Pirmojo pasaulinio karo dalyvis

Reikia džiaugtis, kad ši tikrai nuoširdi KARIO talka, šis realusis mūsų vyrijos sąjūdis, vėl išsijudina, kad daugybė tautiečių, o ypač buvusieji visų laipsnių kariai, supranta ir jaučia, jog, gal būt, savaitėmis, ar net dienomis, artėjame į aną lemtingąjį metą, kada mus visus vienijantys kovų vargo ir kraujo ryšiai bus nemažiau reikalingi, negu kad buvo 1919-1920-siais Nepriklausomybės kovų metais.

-:-:-

LIETUVIS KARO INVALIDAS VOKIETIJOJE

Praėjusių metų pabaigoje, iš Amerikos lietuvių spaudos patyręs, kad čia bus leidžiamas KARYS, Antrojo pasaulinio karo auka, netekęs kairiosios rankos tremtinys, invalidas Pranas B. rašo mūsų redakcijai, kaip jis, žiauraus likimo nuskriaustas, dabar gyvena ir jaučiasi Vokietijoje.

Nuoširdžiai pasveikinę redaktorių ir palinkėjęs mūsų veteranui KARIUI sėkmės, Pr. B. tęsia toliau:

"Šiuo tarpu esu sveikas ir gyvenu įjungtas į vokiečių ūkį. Kitaip sakant, sėdžių "ant nuosavų kelnių..." Iš Seligenstadto stovyklos išvažiavau į Schwaeb. Gmuend ir ten išgyvenau beveik metus laiko. Praėjusiais metais gegužės mėn. su lietuvių tremtinių grupe išvykau į Ulmą, kur ir dabar gyvenu jau septintas mėnuo.

Gegužės mėn. viduryje IRO ponai atėmė iš manęs DP kortelę, o vokiečių policija davė laikinius dokumentus. Paskutiniu metu juos pakeitė į tikrą vokišką "Kennkartę".

Tiesa, IRO man paliko DP statusą (teisę) emigracijai, bet man, deja, neteks tuo pasinaudoti. Aš neturiu jokios galimybės išemigruoti dėl mano sunkios, kaip invalido, būklės. Bet aš dėl to nenusimenu. Jeigu jau taip— gyvensiu Vokietijoje. Man iš čia bus artimesnis kelias grįžti į namus...

Pastaruoju metu jau pradėjau gauti mėnesinę invalido pensiją iš

(Nukelta į 13 pusl.)

Lietuvos raitininkai nepriklausomybės meto dienomis

Iš JAV armijos talkininkų praeities

"New York Times" 1947 m. kovo 18 d. išspausdino platų savo korespondento Vokietijoje A. Schmidto straipsnį, pavadintą "DP civilinė gvardija — raktas į okupaciją", kuriame labai palankiai vertinamos iš DP sudarytos civilinės gvardijos kuopos, ypač gražiai pasisakoma apie pabaltiečių kuopas.

Pradžioje autorius sako, kad iš lenkų ir pabaltiečių DP sudarytų civilinės gvardijos kuopų skaičius kai kuriose vietose išaugo iki tokio laipsnio, kad jis pralenkias amerikiečių kareivių skaičių. Tokios vietos esančios Hannheimas ir Nuernbergas. Tamsiai mėlynai ir šviesiai mėlynai nudažytomis JAV uniformomis vyrai dėvi šalmus, ant kurių išpieštos dvi raidės CG, ir eina pareigas prie sandėlių, postuose, karo belaisvių ir civilių internuotų stovyklose, vairuoja sunkvežimius ir džipus ir atlieka šimtus kitų darbų, kuriuos anksčiau atlikdavo amerikiečių kareiviai. Jie turi šautuvus, bet neturi jokių kitų ginklų. Per praėjusius metus jie pasidarė reikšminga JAV okupacinių pajėgų dalis.

Daugiau kaip 27,000 vyrų, kurių daugumas lenkai, yra suorganizuoti į kuopas ir apmokyti dirba kaip sargybiniai arba darbo specialistai. Prie šio skaičiaus dar reikia pridėti 4.000 lenkų ir 1.000 pabaltiečių, kurie dabar yra apmokomi Kosciuszkos stovykloje Kaefertaly, netoli Mannheimo. JAV armijos štabas Frankfurte nusistatęs organizuoti 40.000 tokių sargybinių, bet norinčių jais būti yra žymiai daugiau.

— —

DP civilinė gvardija

Tai yra toji civilinė gvardija, prieš kurią oficialiai protestavo Lenkijos vyriausybė ir kurią Maskvos konferencijoj minėjo Molotovas. Varšuvos vyriausybės ryšių karininkai laiko, kad šios sargybinių kuopos yra antirepatriacinės propagandos netgi terorizmo, buv. Lenkijos vyriausybės Londone šalininkų inspiruojamo, tvirtovės.

Kuopos griežtai paneigia bet kurią politinę veiklą, nors jų antikomunistinis nusistatymas nėra paslaptis. Daugumas eilinių anksčiau yra buvę darbo vergai, o visi karininkai ir daugumas puskarininkių anksčiau yra tarnavę reguliarinėse Lenkijos ar Pabaltijos valstybių armijose. Prieš priimant, DP skryninguojami.

Septynios lenkų kuopos, tarp jų viena kavalerijos kuopa, saugo karo nusikaltėlius ir įtariamuosius Dachau, o dvi estų kuopos eina pareigas Nuernbergo teismo rūmuose ir kalėjime. Dešimt kitų pabaltiečių kuopų tarnauja Nuernbergo rajone. JAV karininkų ir puskarininkių kadras prižiūri kiekvienas dvi kuopas. Brig. gen. Leroj H. Watson, Nuernbergo srities vadas, DP civ. gvard. kuopų steigimo pionierius, pareiškė, kad, atsižvelgiant į tuos plyšius, kurie JAV okupacinėj armijoj liko po demobilizacijos, "DP civ. gvardija yra nuostabus laimikis Dėdei Samui." Nors lenkai bendrai laikomi neramiais, bet **jo pabaltiečiai,** kaip jis pareiškė, yra kietai dirbą, sąžiningi ir paklusnesni negu amerikiečiai. Be to, JAV jie tekaštuoja tik aprangą, 5 dolerių per per mėnesį vertės karinius skriptus ir apie 2 dolerių vertės per savaitę papildomą maistą. Likusį atlyginimą jiems moka vokiečių burmistrai. Gen. Watsonas organizuoja jiems klubus ir atletines varžybas ir bando traktuoti juos "beveik kaip amerikiečių dalinius."

Kuopos vyrų būrelis Vokietijoje

Majoras F. C. Teich, Nuernbergo kalėjimo karininkas, pareiškė didelį pasitenkinimą dėl saugumo, kurį suteikia šie "natūralūs kareiviai."

KARO VYRAI RAŠO...

(Atkelta iš 12 pusl.)

vokiečių ūkio — 114 DM. Vienam išgyventi šiaip taip galima, tačiau čia viskas smarkiai pabrango, o ypač maisto produktai, tur būt, taip, kaip ir pas jus Amerikoje.

Kaip dabar atrodo Selingstadto stovykla?

Buvusi mūsų stovykla dabar vėl aptverta spygliuotomis vielomis. Tik pagal plentą nutverta statinių tvora. Čia gyvena vokiečių pabėgėliai iš rusų zonos.. Visa eilė barakų (5, 10, 6, 15, buv. skautų klubas, virtuvė) nugriauta. Jie perkelti prie 14-jo barako ir ant išcementuotos aikštelės. Sudegusios salės vietoje — graži pievelė. "Žirgyno" apačioje įrengti trys erdvūs kambariai stovyklos raštinei. Lietuvių pastatytas kryžius tebestovi taip, kaip palikome. Tiktai jau bebaigią išdžiūti aplink jį pasodintieji krūmeliai...

Pas mus jau iškrito pirmasis sniegas ir atšalo. Artinasi labai nerami žiema..."

Ulm/Donau,
1950 m. gruodžio 4 d.

SVETIM. LEGIONE MOTERYS MYLIMOS IR NEAPKENČIAMOS

VYT. ARŪNAS

— —

Moterys svetimšalių legione vaidina didelį vaidmenį. Jos ten būna aistringiausiai mylimos, bet drauge ir baisiai neapkenčiamos. Jos dažniausiai papildo legionierių eiles. Jei ne moterys, svetimšalių legionas, gal būt, turėtų užsidaryti. Mat, kiekvieno legionieriaus gyvenime moteris yra suvaidinusi tam tikrą vaidmenį. Jei legionierius pasakys, kad tai netiesa, žinokite, jog jis meluoja, arba nenori prisipažinti.

Kada aš atėjau į legioną, moteris dievinau. Ten gi išmokau jų neapkęsti, nes iš legionierių man teko išgirsti daug pasakojimų apie moteris, ir jos kasdien darėsi mano akyse niekšingesnės. Tačiau legionieriai mėgsta žūrėti į gražias moteris, nors jų ir neapkenčia. Jie jomis, gal būt, dėl to domisi, kad jos jiems sukelia malonius ar skaudžius prisiminimus. Ir mano paties gyvenimas legione pasisuko visai kita kryptimi, galima sakyti, tik vienos moters dėka.

Sidi-Bel-Abbese legiono centre yra paprotys, kad naujai atvykusius legionierius asmeniškai apžiūri pats pulkininkas ir su kiekvienu daugiau ar mažiau pasikalba. Kiekvieną budresnį ir geresnės išvaizdos tuoj klausia, ar norįs tapti vyresniu, ar norįs būti pasiųstas į mokomąją kuopą. Kada per tokį prisistatymą pulkininkas priėjo prie manęs, tuoj paklausė, kokios tautybės.

— Lietuvis.

— Ar jau tarnavai legione?

— Ne, mano pulkininke.

Tada jis peržvelgė mane aštriomis akimis ir paklausė ar aš norįs būti vyresniu.

Aš jau žinojau, kad kol pasieki kapralo laipsnį, reikia kelis mėnesius praleisti mokomoje kuopoje, o kad pasiektum seržanto laipsnį, reikia dar kitus kursus baigti. Aš mačiau, kaip jie naktimis nemigo ir mankštinami taip, jog iš jų palikdavo tik vieni kaulai ir oda. Žinojau, kad, kol tapsiu kapralu, o vėliau seržantu, teks daug dirbti. Tuo tarpu, palikdamas paprastu legionierium, nenešiu jokios atsakomybės ir galėsiu tinginiauti. Aš norėjau paprasčiausiai, kaip ir tie arabai, nieko neveikti. Tad į pulkininko paklausimą neaiškiai atsakiau ir buvau patenkintas, kai jis pradėjo klausinėti kaimyną.

Gal taip ir būčiau pasilikęs visą tarnybos laiką paprastu legionierium, jei ne ta istorija su moterimi, jei ne tas netikėtas antausis. Sėdėdamas daboklėje, aš turėjau pakankamai laiko apsisvarstyti ir pabusti iš to miego, į kurį buvau nugrimzdęs.

Pirmomis dienomis legione aš

(Nukelta į 14 pusl.)

PHILADELPHIJOS "RAMOVĖS" RADIJO VALANDA VASARIO 16-JAI

Philadelphia, Pa. — Lietuvių Karių Sąjunga "Ramovė", įsisteigusi pernai lapkričio mėn.. vadovaujama plk. Butkūno, Nepriklausomybės šventės proga, išeina jau antru kartu į bendrą lietuvišką talką: rengia radijo valandą. Programoje: A. Gaigalo radijo vaidinimas, vyrų ir moterų oktetai, vadovaujami L. Kaulinio, operos solistė Juzė Augaitytė ir organizacijų atstovų žodžiai. Radijo valanda bus vasario 17 d. vakare, 8,05 - 9 val., banga 134, kaip ir p. Antanaitienės radijo. Programą rengiamasi įvykdyti, pasiremiant nepriklausomo gyvenimo radijo valandėlių patirtimi.

Pirmasis "Ramovės" veiklos žingsnis — Kariuomenės šventės minėjimo organizavimas (Philadelphijoje pirmą kartą!) pavyko, maloniai pritariant šv. Kazimiero parapijos klebonui kun. Valančiūnui, kuris tą dieną skyrė pamaldas žuvusiems ir leido minėjimui patalpą, o pačiame minėjime tarė žodį. Šis pirmasis Lapkričio 23-sios minėjimas, sutapęs su "Ramovės" įsisteigimu, dar buvo negausus, tačiau "Ramovės" Sąjunga ryžtasi padėti visas pastangas kitomis progomis lietuviškuosius momentus išryškinti stipriai ir įspūdingai. **B. V.**

PADĖKA

Visiems maloniesiems KARIO skaitytojams, talkininkams, rėmėjams ir bičiuliams, tikrai nuoširdžiai ir gausiai sveikinusiems KARĮ praėjusių didžiųjų švenčių proga, negalėdamas kiekvienam atskirai atsakyti, — nuoširdžiai dėkoju.

Jūsų gražūs, prasmingi linkėjimai, tikrai patriotinės mintys ir materialinė parama žurnalui — tvirtai įgalina mus ryžtis ir dirbti, kad šis vienas seniausių mūsų spaudos veteranų — KARYS parvestų mus į atkovotą, laisvą, demokratiškai tvarkomą Tėvynę Lietuvą.

KPT. SIMAS URBONAS,
KARIO vyr. redaktorius

Mūsiškiai su sesėmis lietuvaitėmis

Moterys mylimos ir...

(Atkelta iš 13 pusl.)

buvau įpratęs gerti. Naktimis nieko nebesapnuodavau. Aš būdavau patenkintas, kad galėdavau nusigerti. Tai buvo ne normalaus žmogaus gyvenimas, o kažkokio girto legionieriaus svaičiojimai.

Tačiau po tos istorijos viskas pasikeitė. Aš nustojau vaikščiojęs "migloje." Pradėjau viskuo domėtis ir jei dar išgerdavau po du litrus vyno per dieną, tai tik dėl to, kad tai man buvo reikalinga, panašiai, kaip rūkančiam cigaretė.

Manyje iš karto atsirado noras užsidėti žalius kapralo galionus, o vėliau blizgančius "sardines" (taip vadinami paauksuoti seržanto galionai). Jei prieš metus aš dar buvau nebetoli nuo kvailumo, tai šį kartą nutariau atsisveikinti su gyvenimu, kaip sakoma, tik ta diena. Ši atmaina įvyko dėl vienos moters, kurios aš labai nepakenčiau ir... mylėjau .

Visa tai atsitiko Maroke. Vieną šventadienį su draugu nutarėme prisėsti Meknės didžiosios kavinės terasoje, kur, dėl gėrimų brangumo, legionieriai retai kada užsukdavo. Tačiau, kada kavinės terasoje sėdėjo daug gražių moterų, buvo noras nors šalimais pajusti kvėpuojančiąją baltąją, kurios mums, paprastiems legionieriams, buvo beveik nepriliečiamos. Jau iš karto, atsisėdęs, aš pastebėjau prie gretimo staliuko dar jauną ir labai gražią moterį. Ji sėdėjo su kažkokiu civiliu, į kurį tą momentą aš visai neatkreipiau dėmesio. Ji sėdėjo pintoje kėdėje, atsilošusi, priešais mane, ir aš galėjau laisvai grožėtis jos puikiomis sukryžiuotomis kojomis.

Pripratęs aplink save matyti vien tik nešvarias arabes, aš negalėjau atitraukti akių nuo šios moters. Neprisimenu, kiek stiklų mes tada su draugu išgėrėme, nes pasidariau gal kiek per drąsus ir neatitraukiau žvilgsnio nuo anos nepažįstamosios. Civiliai eilinių legionierių nemėgsta ir visada į juos kažkaip iš aukšto žiūri. Tad ir tos terasos publikai buvome du paprasti legionieriai, kurie pataikė "ne į tą kavinę"...

Mano susidomėjimą šia moterimi pastebėjo jos vyras ir aukštu balsu, girdint visai terasai, pastebėjo, girdi, kaip gali legionierius dristi taip žiūrėti į moterį. Jo žodžiuose aš išgirdau panieką, žvilgsnyje pamačiau pašaipą, lyg būtų kreipiamasi į kokį valkatą.

Nebesusivaldžiau ir atsistojau. Priėjęs prie jo, pakėliau už balto švarko atlapų ir skėliau į ausį. Aplink tuoj pradėjo rinktis žmonės. Vyras sudribo į kėdę, o ji pasiliko šalta ir rami. Tuoj atsirado karininkas, legionierių patrulis, ir aš gavau 15 dienų daboklės. Jei tai būtų buvęs paprastas civilis, būčiau gal nieko negavęs, bet, pasirodo, aukšto valdininko būta.

Ir taip per tas 15 dienų, mažame kalėjimo kieme, aplink kurį stovi kreida išbaltintos celės, darydamas kasdieninius pasivaikščiojimus akinančioj saulėj (4 valandas iš ryto ir 4 po pietų), arba "specialų" užsiėmimą akmenimis prikrauta kuprine, kada daboklės seržanta komanduoja: "Ant kelių! Atsistoti! Gulti! Šliaužti!.... — aš turėjau laiko viską apgalvoti.

Aš keikiau aną moterį, kam ji ta dieną atėjo į kavinę. Keikiau save, kodėl aš nenusileidau į arabų kvartalą. Gulėdamas ant kietų cementinių celės grindų, blakių kramtomas, sudarinėjau planus, kaip ją užmušiu, kada iš naujo sutiksiu mieste. Tačiau į penkioliktą dieną noras keršyti praėjo. Pagaliau, išleistas iš daboklės, tuoj su draugais išskubėjau į miestą. Ir, kaip tyčia, vėl ją sutikau. Ar tai vėl buvo likimo lemta? Ši kartą ji įėjo į kitą kavinę, dviejų jaunų leitenantų lydima. Ji mane tuoj pažino. Aš būčiau ją iš milijono moterų iš karto pažinęs. Aš ją taip koliojau ir neapkenčiau per tas 15 dienų, jog, tur būt, žvilgsniu iškaliau jos portretą ant celės sienų. Kad ji galėtų išgirsti, kalbėdamasis su draugu, pasakiau:

— Jei aš turėčiau juosteles (tais laikais prancūzų karininkai laipsnį žymėdavo juostelėm ant rankogalių; dabar laipsnis žymimas ant antpečių), tai galėčiau šalia jos atsisėsti.

Ji pasižiūrėjo į mane. Matyt, jai patiko mano drąsa, ir pati panorėjo žaisti, pasiųsdama man ugningą žvigsnį. Paskui aš jos keletą dienų nemačiau, kaip vėl atsitiktinai sutikau vieną šventadienio vakarą vienoje arabų kavinėje. Ji sėdėjo su savo vyru ir keliais draugais.

Šį kartą ji vėl mane pamatė. Jos vyras negalėjo manęs matyti, nes buvo atsukęs man nugarą. Aš nutariau parašyti jai laiškutį. Bet kaip perduoti? Tačiau, kada ji pamatė mane rašant, suprato, kad tai jai skirtas laiškas. Ji atsistojo, neva norėdama išeiti. Eidama pro šalį, prie mano stalelio ji numetė savo rankinuką. Aš jį pakėliau ir įspraudžiau jai į ranką laiškutį.

Jai sugrįžus, stengiausi pagauti jos žvilgsnį ir sužinoti, ar ji skaitė mano laišką. Ji šypsojosi. Trumpai pasėdėjusi, kažką pasakė savo vyrui ir, atsiveikinusi su draugais, metusi man žvilgsnį, išėjo oran. Aš irgi tuojau išėjau. Bet jos niekur nebemačiau. Staiga išgirdau balsą iš automobilio: — Allo!....

Atsisėdau šalia jos ir, įjungus motorą, užmiršau visą neapykantą, kuris mano širdyje buvo susikaupusi per tas 15 dienų.

Nežinau kuo tie mūsų slapti trijų mėnesių pasimatymai būtų pasibaigę, jei nebūčiau išsiųstas į Senegaliją. Kada po dviejų metų sugrįžau, jos jau neberadau. Buvo persikėlusi į kitą miestą gyventi. Bet ji tada man davė norą gyvenime kovoti, veržtis pirmyn ir nepasilikti paskutiniu.

Moteris legionieriams yra būtina. Moterys lydi legioną žygyje ir net kautynėse. Išvargę legionieriai pas jas nueina išsiblaškyti, išsipasakoti. Pats legiono kapelionas, kunigas Bernard, kartą sakydamas legionierių bažnyčioje pamokslą, pasakė:

— Mano legionieriai, aš neužlaikysiu jus ilgiau bažnyčioje. Žinau gerai, kad jūs didesnį malonumą randate kitur, kur prie vyno bonkos savo draugui atidarote savo širdį. Bet jei vieną dieną neberasite nei vyno bonkos, ir nebesusitiksite jokios moters, tada ateikite pas mane, ir mes draugiškai pasikalbėsime. Nuo to jums pasidarys lengviau. Jūs savo širdyje prisirenkate visokių sunkumų ir juos vienokiu ar kitokiu būdu yra naudinga kartas nuo karto pravėdinti. —

Tad, jei legionieriai neapkenčia tų moterų, kurios atvedė juos į legioną, tai moka iki pasiaukojimo mylėti kitas, kurios padeda jiems nešti tą sunkią tarnybą.

Jonas Minelga

Kareivis

Lygiais laukais kareivių voros žengia —
Suvargusių, pilkais veidais.
Nedūžtantys šalmai jų galvas dengia, —
Su šautuvais ir su kardais.

— Palauk, palauk, kareivi, broli mano,
Maldauju—neik, paliki čia!
Tenai mirtis. Putoja kraujo okeanai,
Ten širdį verianti kančia.

Ir pasiekė mane šalti kareivio žodžiai.—
Ilgai nešiosiu juos širdy:
— Gimtoj šaly ugny paskendę sodžiai,
Sesučių raudą juk girdi?!

Sudie — einu į laisvės žygį šventą,
Jei žūsiu aš — kovos kiti...
Nešuos širdy jo žodžių testamentą,
Lyg šviesų žiburį nakty.

Nelė Mazalaitė-Kruminienė

TENAI...

Tai, kas čia pasakojama, yra dar viena istorija, girdėta iš tų, kurie paliko mūsų žemę neseniai, kurių beveik visos dienos susideda iš įvykių, mums atrodančių netikrais, tačiau tai tiktai teisybė.

Buvo sausio galas, vakaras. Ką tik mėnuo iškilo, kiek tik galėjo, miškas dailiai užsnigtas, ir labai tylu—ir tuo metu keturi vijosi vieną. Jie lenkė jį, kaip šunes žvėrį, iš visų šonų, ir jis galėjo tik trauktis, nesirinkdamas kur. Šitas partizano tėvynės pakraštys nebuvo jo gimtasis. Atvirkščiai, visai svetimas, tačiau, kai tėviškėj ir apylinkėj jis negalėjo liktis dėl to, kad perdaug nereikalingų akių jį pažino, jis buvo atsiųstas su svarbiais reikalais į tą pusę. Ir šitą naktį, savo paskutinio uždavinio vykdymo metu, buvo užkluptas.

Kad atitrauktų priešų dėmesį nuo vietos, kur galėjo pražūti daugiau žmonių, jis iš pradžių metėsi į priešingą pusę, viliodamas savo persekiotojus paskui save. Jis viliojo juos šūviais ir du iš šešių amžiams pabaigė medžiojimą. Tačiau likusieji atkakliai, su įniršimu sekė jį. Dabar bėgo jie mišku, jie dangstėsi už medžių ir protarpiais šaudė. Kulkos nuraudavo pušies žievės skiautę ar numesdavo sniego gniūžtą, bet vienas nepataikė kurio iš keturių, nei keturi vieno. Ir ūmai tas vienas pajuto, kad jo ginklas nebeveikia ir jį apėmė šiurpus šaltis: jis buvo užpultas taip, kad spėjo pagriebti tik revolverį ir dabar tasai gulėjo jo rankose nenaudingas. Jį tik galėjai sviesti kaip akmenį ir tik vieną kartą. Mirtis nereiškė daug šitokiame gyvenime — ji buvo reiškinys toks pat paprastas, kaip miegas, kuris užgula pavargusį, tačiau šitie žmonės niekada nemirė tuščiai ir beprasmiškai — dabar jo dalis buvo tokia. Jis žinojo, kad būtų beveik tas pats ar paklius jiems gyvas, ar miręs: lavonas, kuris turi veidą, yra pavojus laisviesiems. Ir tai dėlei šito jis drebėjo.

Tačiau, galėjo atsitikti stebuklas, kad jis sugebės pabėgti, — manė jis, — reikia tiktai momento, sekundei pranykti iš jų regėjimo tako, o miškas moka paslėpti. Bet tokio momento nebuvo — žmogus žinojo, jis juto, kad yra matomas, šitai jį varstė kaip šūviai. Vos tik jis suko į kitą kryptį — keturi darė tą patį, ir, gal būt, jie užuodė pėdsekių uosle, kad jis nebeturi kuo gintis, nes jų žingsniai darėsi mažiau atsargūs — jie tiesiog lindo prie jo.

Vakarykštė naktis nedaug buvo palikusi jam miego, ir dabar didelis nuovargis suėmė jo kūną, tačiau baimė varė jį, ir protas buvo aštrus ir aiškus — jis akimirksniais darė sudėtingus ir išgelbstinčius planus, bet kaip juos įvykdyti, jis nežinojo. Ir staiga jį užgriuvo nusiminimas: jis buvo išvytas iš miško — štai priešais gulėjo tuštuma. Tai turi būti pieva, — galvojo jis, — nes tuojau pamatė ir upę, vėjas buvo nušlavęs nuo jos sniegą, ir ji gulėjo nuoga ir spindinti mėnesienoje, visa iš skaidraus ledo. O kitame jos šone, netoli, tęsėsi miškas. Jis atrodė labai tankus, nes juodavo ir pro sniegą.

— Aš turiu ten nubėgti, — galvojo žmogus, — ten, aš turiu, privalau, tai visiškai netoli, aš žinau, jog užtenka poros minučių anksčiau negu jie, ir būsiu išgelbėtas.

Ir jis bėgo tokia jėga, kokios niekuomet nepažino. Jam atrodė, kad yra stumiamas ar jį neša, ir jis jau matė, kaip jį tuojau uždengs medžių šakos. Dabar jis bėgo per upę, jis beveik vienu šuoliu peržengė jos plotį — ir staiga jį nutvilkė per ranką ir šoną, ir jo ausys sugavo tokį įprastą šūvių garsą. Jis paslydo ir suklupo. Ledas buvo toks skaidrus ir jam atrodė, kad mato save veidrodyje. Klūpėdamas jis atsisuko atgal ir regėjo mėnesienoje, kaip per sniegą bėgo į jį keturi juodi šešėliai. Jie buvo dideli, kaip aukšti medžiai.

— Kiek nedaug reikėjo, — galvojo jis, — kiek nedaug! Jie yra atsilikę taip toli. — Aš privalau, — murmėjo jis, — aš turiu! — Bet jis negalėjo pasijudinti, ir jo sąmonė grimzdo, jam atrodė, kad jis gula į pūrų sniegą, smunka vis gilyn, ir užsikloja juo. Ir pro šitą užklotą jis girdėjo, kaip pribėgo tie, kurie jį vijosi. Jie šiurkščiai apvertė jį kojomis, o vienas prisilenkęs palietė delnu.

— Baigtas, — tarė pažvelgęs. — Fe, susitepiau pirštines.

— Kraujas netepa, — griežtai pasakė kitas. — Bet kaip mes jį nusigabensim? Nematyti aplinkui jokios gyvenamos vietos.

Ir trečias susijuokė:

— Velniam tempsi šitą gaišeną — aš mieliau norėčiau, kad mane patį kas pavėžintų, taip nusilakščiau per tą negyvėlį.

Jie čia stovėjo aplinkui jį, kaip miško kirtėjai prie

DIENOS SLENKA NENUOBODŽIAI

Atrodė, kad laikas sustojo. Diena celėje slinko pašėlusiai lėtai. Pikčiausia man buvo šiandien, kai įskridęs vėjas nudraskė pakampėje kabojusius voratinklius ir kažkur nuvijo jų meisterį vorą. Anksčiau aš praleisdavau ištisas valandas, stebėdamasis voro sumanumu, įvilioti į tinklą naiviąsias museles ir jas rafinuotu būdu likviduoti.

Tylu. Koridoriuje girdėti monotoniški vokiečių sargybinio žingsniai, ir kartais iš tolimų kamerų atklystąs mušamos moters klyksmas. Šalta ir nuobodu.

Pradėjau ekskursuoti nuo vienos ligi kitos sienos kampo, peržiūrėdamas, mažiausia jau šimtąjį kartą, sienoje įbrėžtus užrašus ir monogramas. Aukštai sienoje pro keturkampį langelį buvo matyti dangaus ir debesų fragmentai ir gracingos bokštų linijos.

Mane apėmė noras pažiūrėti į gatvę. Rizikuodamas būti žandaro pastebėtas, užkopiau ant grėzdų (narų) ir mečiau žvilgsnį į priešais gulinčius centrinius kalėjimo vartus. Sunkvežimiai siuvo pirmyn ir atgal, atveždami naujus kalinių transportus, o kiti išvežiodami juos darban. Prie Gestapo raštinės, palikdami gatvėje dviračius, sustodavo eilės žmonių, senų, jaunų, vyrų ir moterų. Jie, neilgai ten pabuvę, vėl grįždavo atgal.

V. Petravičius.

•

— Aišku, jų agentai su pranešimais, — nusprendžiau.

Pagaliau atėjo jau seniai lauktas vakaras. Netrukus mus pradėjo išleidinėti iš kamerų. Kalėjimo kieme, po temstančių dangumi, žandaras ėmė rikiuoti į eilę po keturis. Lėkštesnės orientacijos ir mažiau nusimanantiems rikiuotės dalykuose — žandaras "vykusiai" paaiškindavo rikiuotės ir tvarkos reikšmę, apiberdamas juos antausių kruša. Trumpu laiku išėjo kuo puikiausia rikiuotė, ir žandaras keikdamasis visus nusivarė į kameras miegoti.

Turėdamas gamtos dovaną — nemažą ūgį, su pirmaisiais kaliniais įžengiau į kamerą. Prisimindamas vakar naktį, praleistą po praustuve, ir kitų nugulėtus bei nuspardytus savo šonus, nusprendžiau, kad idealiausia nakvynė yra arti durų. Žinoma, tuojau pat tą vietą ir okupavau. Į kamerą įleidus atitinkamą skaičių kalinių, žandaras uždarė duris. Pasigirdo sklendžiamų durų barškėjimas. Vadinas, jau prasidėjo poilsio metas.

Šaltas mūsų kameros oras netrukus pradėjo atšilti, ir tai teigiamai mus paveikė. Dauguma jautėsi patenkinti ir linksmi.

Keletui iš mūsų šiandien nusišypsojo laimė. Varant į miesto skerdyklą parnešti pietums plikų kaulų ir mėsgalių, vienas rado 3, o kitas 5 cigarečių nuorūkas, vieną net visai "padorią". Mikliai visa tai pakišdami po atšokusiu puspadžiu, parsinešė į savo kameras. Kiti irgi buvo nemažiau pagarbos verti, nes kažkokiu būdu suorganizavo rūkomo popieriaus ir degtukų.

Paleidus "taikos pypkės" keletą ratų aplink, tuoj užvirė visokie pasikalbėjimai. Tarp įvairių tautybių, du buvo lietuviai, o jų tarpe vienas mano pažįstamas iš Vietinės Rinktinės, Seredžiuje stovėjusių batalionų. Jis dabar dėvėjo karinį mundurą, tik be antpečių ir ženklų. Likimas vėl suvedė mus.

— Ramybės! — pabeldė į duris žandaras.

Iš pradžių visi nutilo, bet kai tik žandaro žingsnių aidas pranyko koridoriuje, tuoj pat vėl suūžė visa kamera. Lenkas kažką pasakojo savo kaimynui ir isteriškai juokėsi.

— Bus bananų! — po kiek laiko jau antrą kartą sugriaudė žandaro bosas.

Dauguma kalinių pradėjo snausti, bet lenkas, nekreipdamas į nieką dėmesio, dainavo ir juokėsi. Staiga atsidarė durys, ir kažkieno nematoma ranka dalijo gausybę "banano" kirčių miegantiems arčiau durų. Labai logiškai: tai buvo arti ir patogu. Staiga man pasirodė, lyg mūsų kameroje būtų sublizgėję daugybė įvairiaspalvių žvaigždžių... Vadinas, kliuvo ir man.

Po šios visos procedūros iš tolimo kampo pasigirdo lenko juokas, šį kartą siekiąs aukščiausią mezosoprano gaidą. Nors jis kalčiausias už ramybės trukdymą, bet jam, kaip toliausia nuo durų, nekliuvo. Aišku, žandaras turėjo individualią pažiūrą tvarkos palaikymo atžvilgiu.

Kitą naktį vakarykščio linksmumo jau nebebuvo. Bombos krito ant miesto. Viena jų nugriovė kalėjimo pastatų fasadą. Visi sėdėjo išblyškę, tylūs, klausydami bombų sprogimų. Lenkas, fakirišku miklumu susirangęs ant cementinės palangės, žiūrėjo į gaisrų nušvaistes.

— Ponai, — pareiškė jis, —nenusiminkite. Dalykai labai puikiai klostosi: kuo mažiau pasaulyje liks žmonių, tuo greičiau baigsis karas.

Ir filosofo orumu pūstelėjo dūmų kamuolius į bombų nušviestą naktį.

nuversto medžio. Jie ginčijosi ir barėsi, ir staiga vienas linksmai sušuko:

— Žinau! nebus jokio vargo. Padėkit man, padarysim eketę.

Keturių šautuvų galais jie daužė ledą šalia gulinčiojo, jis klausėsi ir galvojo: kaip kietai skamba upė, tarytum kas kasa duobę įšalusioje žemėje. Ir pajuto, kad šypsosi: mano Dieve, — pasakė jis sau, — niekuomet nereikia nusiminti: ko gi man daugiau gali bereikti kaip tik to, kad jie nerodytų mano kūno, tarsi meškerės.

Dabar jau jie turėjo lede skylę ir pro ją stūmė žmogų į vandenį. Ir vienas, kuris tempė jį už galvos, sumurmėjo:

— Gyvas.

— Pribaigti, — pasakė kitas pavargusiu balsu, o trečias susijuokė:

— Aš žinau tokį daiktą, kokio jūs nematėte. — Statykit jį kojomis į dugną!

— Persiaura, — piktai atsiliepė tasai, kuris visą laiką tylėjo. Pramušti dar!

— Kokie jūs kvaili,— tas, kurs juokėsi, dabar kvatojo. — Ar jūs nesuprantate, kad bus labai gražu, kai jo galva paliks iškišta viršuje — juk šią naktį taip pasiutusiai šąla, ir jeigu jis dar truputį gyvas, jis matys, kaip pasidaro iš jo ledas. Palaukit, reikia pririšti jo rankas prie liemens, kad be reikalo nesispardytų.

Dabar jie juokėsi visi keturi, ir šitas darbas jiems buvo malonus.

— Žiūrėkit, —dar tarė vienas, — malonu pažvelgti: kaip Jono Krikštytojo galva ant sidabrinio bliūdo. Rytoj mes čia galėsim atvežti ir vyriausybę ir tikrai būsim pagirti.

Žmogus girdėjo jų žingsnius, girdėjo, lyg jo ausys būtų prikimštos sniego, ir staiga visai išbudo. Vanduo jau sėdo į drabužius, sėdo iš lėto, pripylė batus, perėjo milinę, dabar permerkė marškinius ir lietė kūną—ledinis vanduo. Ir štai jis pajuto palengvėjimą rankoje ir šone, rodos, kažkas atsargiai plovė žaizdas. Tačiau praėjo nedaug laiko, kai šitas malonus jausmas pasikeitė, — dabar buvo keistas nenusakomas jutimas, silpnumas. Pamažu mėnuo ir sniegas pradėjo darytis juodi.

Jis nežinojo po kiek laiko atsigavo — dabar jo sąmonė buvo visai blaiva, jis galėjo galvoti ir suprasti. Jis sunkiai pajudino kojas ir juto, kad siekia jomis dugną: jis stovėjo arti kranto, arba upė užšalo gerokai išsekusi. Jo galva kyšojo viršum ledo, galva ir dalis pečių, ir pirma jo mintis buvo: aš tuojau išlipsiu, tačiau, kai jis pamėgino pakelti ranką, negalėjo. — Keista, — pamanė jis, — juk ne šita yra sužeista, bet pamažu prisiminė tai, ką pirma vos buvo jutęs pro apgesusią sąmonę: jo rankos yra priveržtos diržu. Jis judino jas visaip, kad atsilaisvintų, po ledu jis plėšėsi, lediniame vandenyje — ir paliko surištas. Ir dabar jis juto, kad jo žaizdos degė — kuomet visas kūnas ėmė stirti — jos degė ir jam atrodė, tarytum iš jų teka verdantis švinas. Ne, tai bėga karštas kraujas, — mano jis, — bėga ir bėga, visa upė gali sukaisti nuo jo, tačiau ji yra šalta, kaskart šaltesnė. Ir štai jis pastebėjo dar baisesnį dalyką: visu skaistumu šviečia mėnuo, ir kiek tik dangus turi žvaigždžių, jos visos yra išpiltos aukštai, ir jos spragčioja nuo šalčio, ir spindi sniegas smulkiu speigo žibėjimu, ir aplinkui jo galvą traukiasi atgal į savo vietą ledas, naujas ledas. Jis dar yra trapus ir plonas, truputį judindamas galvą žmogus galėjo jį lengvai sulaužyti, tačiau žmogus ir žinojo, kad tai tuojau bus patvariau ir tvirčiau už jį, sužeistą ir suraišiotą.

— Aš matysiu pats savo lėtą mirtį, — pasakė jis, — matysiu, ir net negaliu suskaldyti savo galvą į šitą ledą, ir jie rytoj, jeigu tik netingės, ras mane atpažįstamą. — Ir jis pajuto prakaitą, nubėrusį jo kaktą, tačiau ir tas netrukus pavirs ledo krislais, žinojo jis.

— Aš dar galiu truputį pasimelsti, — tarė jis, — ir jis kalbėjo vieną ir kitą maldą, paprastai ir tikrai, kaip tie, kurie miršta. Jis meldėsi ir žvalgėsi jo akys: buvo taip pat gražu žemai, kaip ir aukštybėse, viskas, ir miškas, ir sniegas, ir ledas upėje, viskas taip nuostabiai gražu. O, mėnulis negalėjo ir bebūti šviesesnis — štai kaip jis nušviečia vieškelį ramų ir lygų, ir už keliolikos žingsnių, virš upės, kabojo tiltas. Vienintelis juodas daiktas šitoje šviesoje. Ir prie tilto žmogus regėjo kažką, tarytum aukštą medžio stuobrį su lizdu, bet netrukus jis atpažino, jog šitokias aukštas koplytėles žemaičiai stato paupėse, prie kelio. Ir iš lėto, lyg prisimintas senas sapnas, jam aiškėjo: negali būti dvi lygiai tokios pat vietos — jis yra buvęs čia. Ir buvo jis netaip seniai. Birželis buvo, Joninių išvakarės, ir pirmą kartą jis turėjo reikalų šiame krašte. Jis ėjo, čia turėjo kirsti kelią, ir kad buvo naktis šviesi ir

(Nukelta į 16 pusl.)

Nauja Jolson istorija

Budapešto laikraštis "Magyar Nemzet" — ("Vengrų Tauta") parodo visišką pakrikimą, rašydamas:

"Iš Amerikos atėjo žinia, kad mirė garsus negrų dainininkas Al Jolson. Jolson buvo žinomas, kaip negrų dvasinių savybių išraiškos menininkas, tačiau, kai pagarsėjo, sukniubo Broadway dolerio suviliotas ir tapo neištikimas savo rasei. Vienok Amerikos negrai greitai surado didesnį savo rasės sūnų, kuris kovoja prieš nežmonišką priespaudą, barbariškumą, ypač meno kovų laukuose. Jis yra Paul Robeson."

Red. prierašas: Al Jolson mirė 1950. X. 23. Gimęs jis 1886. V. 26, Washington, D. c. Paskutinės jo garsinės filmos yra buvusios: The Jazz Singer, The Singing Sool ir kt. Po paskutinio pasirodymo Korejos karo lauke kovotojams, jis buvo apdovanotas gen. MacArthuro emblema, kurią mirdamas nešiojo ant savo rankos riešo.

-:-:-

Ar gali žmogus užauginti milžiną iš normalaus žmogaus?

Taip, kartais jis gali. Pvz., japonai išaugina specialią imtininkukų - milžinų grupę. Jie paveldi daugelį milžinų ypatumų, bet jie gauna nepaprastą dėmesį tuoj po gimimo. Dar kūdikiais būdami, jie prievarta maitinami ryžiais kiekvieną dieną. Augimo periode jie du kartus tiek miega, kiek normalūs japonai. Prileidžiama, kad šie milžinai yra stipriausi žmonės pasaulyje.

-:-:-

Ar N. Metų vizitai yra amerikinis paprotys?

Ne! Šį paprotį atvežė į kraštą olandai, kurie įkūrė New Yorko didmiestį. Tačiau šis Naujųjų Metų sveičiavimosi paprotys yra labai išsiplėtęs visame pasaulyje, o ypač Oriente. Pvz., kinietis sėdi namuose ir laukia žemesniųjų kastos vizitų, o tuo tarpu japonas pasipuošia savo išeiginiu kostiumu ir eina lankyti prietelių.

IŠ II-JO PASAULINIO KARO DIENORAŠČIO

V. VAIDUTIS

*

1941. VI. 23.

Rodos, dar tik spėjau sumerkti akis, bet kažkas jau įkyriai vėl žadina. Palapinės prieblandoje įsižiūriu, kad tai mūsų šoferis, vakar mus laimingai atvežęs į šį užkampį. Po kuklių pusryčių, vaikštau ir stebiu miško šydo pridengtą palapinių miestą. Spėju, kad mūsų esama garsiajame Romintų miške.

Staiga, lyg sapne, pamatau man pažįstamą mokslo dienų draugą kpt. S. K. Jis stovi prie Armijos IC v-ko palapinės ir laukia, kada bus ištardytas. Tik jis dėvi ne lietuvišką, kuria ji buvau pratęs matyti uniforma, bet sovietinę.. Kiek leidžia jo, karo belaisvio, ir mano sąlygos, mudu persimetame keliais sakiniais. Tik po pusmečio patyriau, kad jis vos nemirė badu karo belaisvių stovykloje.

Ankstybą popietę paliekame Isios Smogiamosios Armijos vadovietę, kažkur prie Sidarų-Liubavo pervažiuojame Lietuvos - Vokietijos sieną, ir su nenutrūkstančiomis voromis iš lėto riedame į rytus, aplenkdami sudegusią Kalvariją.

Prie Krosnos TAD vyrai mus sustabdę raportuoja, kad laiko suimtus rusų karo belaisvius, prašydami pasukti nuo kelio į šalia esančią, žalume skendinčią sodybą. Užsukame.

— Ką su jais daryti? — teiraujasi būrio vadas.

— Netrukus atvyks tie, kurie perims suimtuosius, — atsako mūsų v-kas.

Pavogęs minutę, kai niekas nemato, už sodybos trobų puolu ant žemės ir verkdamas ją bučiuoju, tokią mylimą juodąją Lietuvos žemelę, pasipuošusią vasaros žaliuoju kilimu, ir, lyg paklydęs sūnus palaidūnas, prašau jos atleidimo. Kažin, ar ji suprato mano džiaugsmo ašaras, kurios nenoromis veržėsi iš akių per dulkėtus skruostus. Apraminu džiaugsmu virpančią širdį ir grįžtu prie savo grupės, o po kelių minučių vėl tęsiame kelionę per mieląją tėvynę.

Prieš Simną mus sustabdo naujai atsikūrusios vietinės administracijos pareigūnai, aiškindami, kad toliau nuo plento esančiame viename ūkyje dar nepasiduoda keli rusai, į mūsiškių reikalavimus atsakydami "Maksimo" kalba. Tačiau tai ne mūsų reikalas, nors jie ir tvirtina, kad dar toliau į šiaurę prasidedančiuose miškuose, sudarančiuose Kazlų-Rūdos - Prienų miškų baseiną, esanti visa rusų kariuomenės divizija. Bet mums reikia pasiekti Alytų ir dar toliau. Raginame šoferį, kad paspaustų "gazą", kuris, pasruvęs prakaite ir lietuviškose dulkėse, tarp susikimšusių autovežimių vos juda priekin.

Apie 17,30 pasiekiame Alytų. Baisus, klaikus miesto vaizdas. Tai ne tas gražusis, Nemuno apjuostas pušyne pasislėpęs visų lietuvių, o ypač dzūkų, mylimas vasarmiestis.

Žemai, prie Miškininkystės Mokyklos, vėlybos popietės saulės spinduliuose Nemunas sidabru žėri, o šalia esąs naujai įruoštas rusų aerodromas dega, juodais dūmais teršdamas Lietuvos mėlynę. Dar teberūksta ir vietomis smilksta bei lėtai dega prie Juozapavičiaus tilto buvę pastatai, kuriuos uždegė ir su žeme sulygino vokiškosios "štukų" bombos...

Per Juozapavičiaus tiltą pervažiuojame anapus Nemuno, pasiekdami Kaunas-Merkinė plentą. Kelios vietos riogso su visomis įgulomis sudegę rusiškieji T-34 tankai. Jų viduje likę maskolių likučiai; ne ką didesni už naujagimio kūnelį... O prie pat posūkio į Alytų stovi Kauno-Alytaus linijos autobusas, pilnas negyvų keleivių... Nors paskubomis niekur nepastebiu aiškių sušaudymo ar sprogimo ženklų, bet saus kimšai prisigrūdusiame autobuse esą lavonai, nors dar nedvokia, bet panašūs į iš vaško nulipdytas mumijas ar manekenus, kokius tekdavo matyti muziejuose.

Bet tai ne mūsų veiklos sritis ištirti, kodėl jie mirė, kas jie tokie ir kur skubėjo šie nelaimingieji. Viska paaiškina vienos žodis: Karas!

Grįžtame atgal ir pagal ulonų pulko kareivines pasiekiame Kaniukų tiltą. Jis, kaip ir Juozapačiaus tiltas, taip pat stovi sveikas, jungdamas abudu Nemuno krantus. Per ji dabar ritasi motorizuotosios vokiečių jėgos. Pervažiavę tiltą ir pradėdami kopti į miško dengiamą kairįjį Nemuno krantą, matome pirmųjų rimtų kautynių pėdsakas.

Abipus plento arčiau ar toliau nuo jo, bežiūrėk, stūkso sudegę ar sušaudyti rusiški ir vokiški tankai. Čia, prieš staigų kalnelį kylančiame vingiuotame plente, rusai savo "sąjungininkui" paruošė nelauktą priėmimą, rodantį, kad naujoji bolševikų armijos taktika yra tokia pat klastinga, pasalinga, kaip ir visa sovietinė politika. Ir ligi pasiekiame Kauno-Merkinės ir mūsų kelio sankryžą — suskaičiuoju: 26 įvairios paskirties vokiečių šarvuočiai ir 57 daugumoje modernūs rusų T-34 sunkieji tankai, kurių dauguma sudegę.

Šalia kiekvieno sunaikinto vokiečių šarvuočio žemėje įkasti paskubomis sukalti iš lietuviškų berželių mediniai kryžiai, padengti žuvusiųjų šalmais. Medinės prie kryžių prikaltos lentelės nusako, kas jis, iš kur kilęs ir kokio amžiaus.

— Šiandien jie, o rytoj, gal ir tu, — skverbiasi sąmonėn įkyri mintis.

— Gi su giltine sutartį nesi pasirašęs, — tvirtina man ligi šiol nepažįstamas vidinis balsas.

Akių žvilgsnis slysta per vakaro saulėlydyje banguojančius Dzūkijos laukus, su užuojauta užklysdamas pagal nudegusias vargšų sodybas, kur viskas taip artima, brangu ir miela.

Jau pritemus pasiekiame Alovę, kur sustojame poilsio.

Vėlai naktį, kupinas gražiausių vilčių, nors kūnu išvargęs, bet stiprus dvasia, pasiekiu lovą, svajodamas, kad gal greit galėsiu grįžti į savo nuosavą pastogę ir ilsėtis savo artimųjų aplinkoje.

(B. d).

Tenai...

(Atkelta iš 15 pusl.)

miela, jis ėjo neskubėdamas. Netrukus jis išgirdo rėkavimą ir sustojo, jis prisimetė į griovį ir klausėsi, o jo ranka gulėjo ant ginklo. Vieškeliu ėjo du, girti, jie keikėsi be paliovos ir biauriai dainavo, jie ką tik pralenkė vietą, kur jis gulėjo, ir jis išgirdo, kad jie netikėtai sustojo ir jo širdis beldėsi. Pastebėjo, galvojo jis, ir laukė, tačiau jis išgirdo, kad jų kalba suko kitur, ir jis pakėlė galvą: du stovėjo prieš koplytėlę ir plūdo šventąjį. Vienas kalbėjo darkytai — jis buvo svetimas ,tačiau antrojo liežuvis tarė nedorus žodžius savo tėvų kalba. Žmogus gulėjo griovyje, kvepėjo balti dobilai, vos vos judėjo smilgos, ir švietė mėnuo — buvo Joninių naktis. O jo širdį sėmė liūdėjimas ir pagieža — ir jis pakilo. Du stovėjo prie koplytėlės, jie juokėsi ir šaudė į jos stiebą, paskui pasilypėjo ant akmens prie jos papėdės ir išsitraukė šventąjį. Jie abu tampė jį tarp savęs ir tylioje naktyje girdėjosi, kaip lūžinėja senas medis. Ir šitą momentą žmogus buvo užsimiršęs savo saugumą, jis prisiartino ir griebė abu už sprandų. Jis buvo stiprus vyras, ir tokią minutę jo jėgos pasidarė kelis kartus didesnės. Jis pats nusigando, kokiu smarkumu jis sudaužė jų kaktas į vienas kito ir nusviedė juos į kelio vidurį. Iš jų rankų iškrito ginklai ir jis pasiėmė juos. Ir atsargiai surinko tai, kas buvo likę iš šventojo statulėlės. Jie buvo spėję nulaužyti rankas ir vieną koją, ir jis turėjo kokį laiką ieškoti, kol surado jas numestas. Paskui jis atsistojo ant akmens ir atrėmė šventąjį į koplytėlės sieną. O rankas ir koją padėjo šalia. — Šventasis Jonas, — tarė jis sau, ir paskui pasakė šventajam: — Tave stato, kaip ištikimą sargą, prie vandens.

Tuo metu jis išgirdo, kad tie du pradeda atsigauti ir judintis, jie jau stovėjo ant kojų, ir jis atsisuko į juos su ginklu.

— Bėkit, — pasakė jis niūriai, — bėkit, kiek tik galit. Ir klausykit, jeigu jūs kada išdrįsit paliesti šitą koplytėlę, surasiu jus bet kur ir tada jau niekuomet nevaikščiosit. — Jis žinojo, kad jo grasinimas yra tiktai momento įsiūčiavimas, bet iš to, kaip jie bėgo, jis juto, jog įvarė jiems baimę, tarsi šūvį į pat jų bailią sielą, ir jie tais keliais vargiai beeis.

Dabar jis visa tai atsimena lede ir galvoja: kažin, o gal jie vistiek sugrįžo, arba tai galėjo būti kiti tokie, ir koplytėlėj nebėra nieko. Kažin, — jis mėgina galvoti toliau, bet jo mintys pradeda darytis neaiškios ir mieguistos, jam jau atrodo, kad čia ne vanduo, tiktai žolės ar plunksnos, jis nori išsitiesti ir atsigulti. Ir užmigti. Tačiau tai, kas žmoguje yra taip neįtikėtinai tvirta — noras gyventi — žadina jį. Jis stengiasi kovoti, bet pats nežino su kuo ir kaip, ir tuomet į jo trūkinėjančias mintis įsiskverbia dar viena baimė: seniai jis bebuvo buvęs namie. Eina ketvirtas mėnuo, kaip jis nematė nė lango savo namų, ir daugiau negu mėnesį nieko nėra girdėjęs apie juos: dabar vienas mėnuo yra dešimties metų ilgio laiku ir šimtmetis pavojais. Po tiek laiko grįžę, retai randa gyvus tuos, kuriuos paliko. O jeigu jo artimųjų nėra, ar verta muštis už gyvenimą, už šitokį gyvenimą? Juk visas kraštas yra toks, kaip jis — po ledu iki galvos. Ir tai turi būti malonė, kad ne jis matys, kaip žūva paskutinieji, yra gera, kad jis numirs prieš paskutinį savo brolį. Dabar reikia užmigti, tiktai užmigti.

Ir jis pyksta, kad jam kažkas neleidžia miegoti — jis praveria blakstienas, jos yra apneštos tokiu švelniu ledu ir truputį sunkios ir mato prieš save žmogų.

— Vistiek jie sugrįžo, — galvoja jis, ir senas budrumas ir pasipriešinimas trumpam sukrečia jį, bet jis žinojo, kad negali nieko. Tačiau atėjusis stovėjo čia vienas, ir partizanas dar pažino tiek, jog tai ne iš tų, kurie jį čia paliko, o ateivis pasilenkė ir iškėlė jį iš vandens.

— Žiūrėkit, koks jis tvirtas, — galvoja partizanas,— nė mano sunkus, įmirkusiais drabužiais kūnas, nė storas ledas visai nevargina jo — jis iškėlė mane taip, tarsi nuskynė vandens leliją. Ir anas dabar nuėmė nuo jo veržiantį diržą ir pabraukė per petį, ir žmogus nejuto jokio skausmo. — Tarytum žaizda užšąlo, — pamanė jis, ir pamanė: kaip pasakysiu jam dėkui? Argi čia galimi žodžiai. — Jis tik galėjo pasižiūrėti, kad išgelbėtojas suprastų ką nori ištarti. Žiūrėjo ir matė silpną, menką žmogų, ir matė, kad rankos, kurios taip lengvai ištraukė ji iš eketės, kabojo taip, lyg jos būtų atlaužtos nuo pečių, ir tik trumpam, šitam darbui buvo sugrįžusios į savo vietą. Ir jis buvo šlubas, tas, kurs jį išgelbėjo. Ach, ne, jis buvo bekojis, ir stovėjo tarsi atsirėmęs į orą, į šitą sausio naktį. Bet argi tai buvo žiema? Aplinkui dvelkė lengvas ir saldus baltųjų dobilų kvapas, ir vėjas gaivinantis ir gydantis šildė. Ir žmogus žinojo, jis žinojo kas jį išgelbėjo. Ir jis juto, kad yra iškeltas ne tiktai iš po ledo, ne vien iš mirties — jis yra ištrauktas iš didžiausio pavojaus — iš bevilties.

— Dieve maloningas, — galvojo jis, — jeigu mūsų krašte net šventieji kovoja greta mūsų — mes negalime žūti.

— Ir paremk mūsų tikėjimą, Dieve, — baigė tas, kuris buvo atėjęs iš tenai ir papasakojo šitą istoriją.

TREMTIES JAUNIMAS SKAITO IR PRENUMERUOJA KARĮ!

Karinės ŽINIOS

Mobilizuojamus skirs kur reikia

JAV žemyno kariuomenė (sutrumpintai vadinama — Army) greičiausiai laimės kovą su aviacija ir laivynu, kad būtų atsisakyta dabartinės į kariuomenę stojančių paskirstymo sistemos, kur naujokai gali pasirinkti ginklų rūšį. Armija nori, kad būtų grįžta prie II-me Pasauliniam kare praktikuoto būdo, kada savanoriai ir mobilizuojamieji buvo skiriami ten, kur jie labiausiai buvo reikalingi. Nors laivynas ir aviacija palaiko dabartinę karių pasirinkimo tvarką, pagal kurią jie nugriebia "grietinėlę", tačiau gynybos ministeris gen. S. Marshall griežtai stovi armijos pusėje.

Perginkluos naikintuvus Priešginklis bombonešiams

Jungtinių Valstybių karo aviacija skubiai plės ginklų tobulinimo programą. Yra nuspręsta, kad sprausminiai naikintuvai būtų ginkluoti daug modernesniais ir galingesniais pabūklais. Pentagono žinovų nuomone, dabartiniai pabūklai sprausminiuose lėktuvuose galima palyginti su paprastomis strėlėmis senuose lėktuvuose.

Armija skuba planuoti, kad būtų kuo greičiausiai masiškai gaminamos raketos "Loki", kuriomis stratosferiniuose aukščiuose būtų galima sunaikinti greitai skrendą lėktuvai. Tikima, kad "Loki" esąs priešginklis bombonešiams, skrendantiems aukščiau, negu 15 km.

V—2

Amerikos strategai abejoja, ar rusai yra toliau pažengę, negu amerikiečiai, betobulindami vokiškąją V-2 raketą. Galimas dalykas, kad jomis jie galį šaudyti gana tiksliai ligi 350 km (200 mylių) atstumo. Žinovai ta proga pabrėžia, kad jeigu rusams pavyktų užgrobti Europą, tada jie šiomis raketomis galėtų nusiaubti žymią Anglijos salų dalį.

Briuselio konferencija pasisekusi

Paskutinėje 12 Atlanto Pakto Valstybių Konferencijoje JAV delegacija pasiekusi šių tikslų: 1) kuo plačiausios veikimo dirvos gen. Eisenhower'iui, kaip sąjunginių armijų vyr. vadui; 2) neįsipareigoti, kaip greitai ir kiek JAV dalinių bus nusiųsta į Europą; 3) įkūrimo naujos galingos Europos gamybos tarybos; 4) užtikrinimo, kad Prancūzija, Belgija ir Olandija skubiai pradės ginkluotis.

Indai iš polyethylene

JAV ginkluotosios jėgos keičia stiklą į plastinę medžiagą, vadinama polyethylene. Iš šios medžiagos gaminami buteliai ir kiti indai nedūžta ir sveria mažiau negu 1/5 stikio svorio. Oro transportą įgalina pervežti daugiau krovinių su mažesniais nuostoliais.

Stiprinama JAV aviacija

Karo aviacijos vadovybė paskelbė, kad jos karių skaičius kuo greičiausiai pasieks 917,000 vyrų ribą. Tuo būdu aviatorių skaičius beveik padvigubinamas. Taip pat yra nuspręsta atidaryti 13 naujų pagalbinių avio bazių, kad būtų realizuotas 94 Oro Grupių galingumas.

Iš 27 Tautinės Oro Apsaugos Grupių aktyvion tarnybon vėl pašauktos 5 grupės. Šios grupės greičausiai bus paskirtos JAV kontinentalinei tarnybai. Šios grupės, su pagalbiniais vienetais, turės 7,500 vyrų ir nuo 240—375 lėktuvų, imtinai su sprausminiais. Jie pradės tarnybą nuo 1951 m. vasario 1 d.

Parengs aliaskiečius

JAV pradės apmokyti Aliaskos čiabuvius, kad juos galėtų panaudoti Aliaskos radaro tinklo pavojaus įspėjimo sistemai. Maži postai turėtų apjuosti Arktikos platybes.

Europos gynyba

Švedijos gynybos ministerija Stockholme, giliai granite, pradėjo dirbdinti priešatomines slėptuves, galinčias priglausti apie 200.-000 žmonių, kurie, manoma, jeigu kiltų karas, nepaliktų krašto sostinės.

Sovietų karių skaičius rytinėje Austrijoje pakilo ligi 55.000 vyrų. Tai rodo, kad nuo praėjusios vasaros Austrijoje rusų skaičius padidėjęs 50%.

Pentagonas susirūpinęs

Pentagono vadovai rimtai galvoja dėl vis besiplečiančio visuomenės reikalavimo, vykdyti plačią mobilizaciją. Jų nuomone, reikia kuo greičiausiai išplėsti uniformuotas jėgas. Tačiau jie pageidauja, kad tai būtų koordinuojama su pajėgia ginklus gaminančia pramone. Kariai nenori to sutrikimo, kuris pasireiškė praėjusio karo metu, kada vyrams buvo nurengiamos uniformos ir jie grąžinami į vario kasyklas ar radaro gamybą.

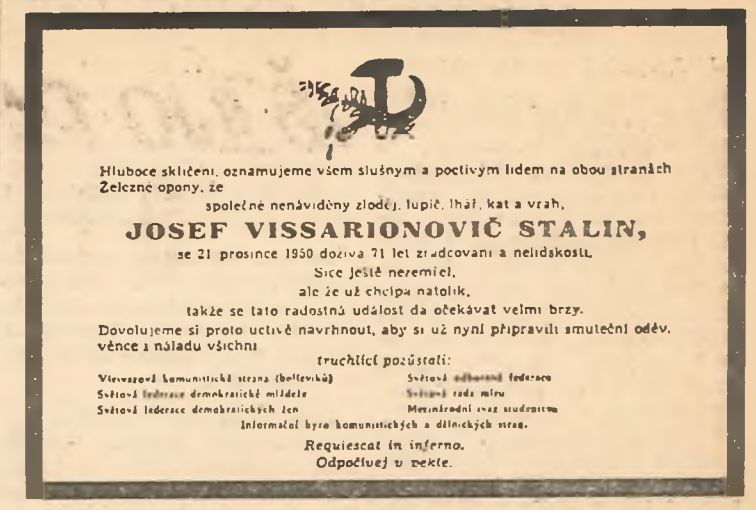

Čekai, rizikuodami savo gyvybe, iš rankų į rankas perdavinėjo nėjo ši atviruką, kuriame buvo išreikšta silpna viltis ir išblyškęs juokas. Vienas atviruko nuorašas pateko į Paryžių. Jame parašyta:

"Didžiai gedėdami pranešame, kad visų nekenčiamas prispaudėjas, Juozas Visiaranovičius Stalinas, gruodžio 21 d. 1950 m. sulaukė 71 meto amžiaus. Jis dar nėra miręs, tačiau kiekvienas gali tikėtis, kad šis laimingas įvykis greit išsipildys. Mes patariame įsigyti gedulo drabužius, užsakyti laidotuvių vainikus ir lavintis geriau išreikšti savo liūdesį.

Paliestoji šeima: **"Komunistų (bolševikų) partija, Pasaulio Jaunimo Federacija, Pasaulio Moterų Sąjunga, Pasaulio Profesinių Sąjungų Judėjimas, Pasaulinė Taikos Darbuotojų Unija, Tarptautinė Studentų S-ga, Kominformas.**

Requiescat in inferno! (Ilsėkis pragaruose).

"Newsweek"

IŠ ARTIMOS PRAEITIES LIŪDNŲ PRISIMINIMŲ

Sovietinis politrukas, rusų karininko uniformoje, amerikiečių lydimas, skuba į savo automobilį, lietuvių tremtinių stovykloje, Vokietijoje. Tie raudonieji fašistai kelerius metus landžiojo tremtinių tarpe, terorizuodami ir visokiais būdais viliodami žmones grįžti į komunistinį "rojų". Įvairių tautybių DP Stalino "apaštalus" palydėdavo keiksmais ar net akmenimis, o jų raudonąjį "Tėvynės Balsą" ir kitus melu persunktus popiergalius— viešai sudegindavo amerikiečių akivaizdoje...

Karinės tvarkos sargyboje

-:-:-

Šių metų būvyje JAV naikintuvų grupės abiejų vandenynų pakraščiuose bus visiškai ginkluotos naujausiais sprausminiais naikintojais, galinčiais veikti bet kokiame ore ir skrendančiais 650 mylių į val. Aprūpinti radaru, šie lėktuvai gali manevruoti ne tik nakties metu, bet ir tirščiausiame rūke, kada priešas patogiausia gali užpulti.

Admirolas Sherman pakeis gen. Bradley

Vašingtone manoma, kad adm. Forrest Sherman galįs tapti gen. Omar Bradley įpėdiniu, perimdamas Jungtinio Štabo V-ko vietą. Nors ir nėra visiškai tikra, kad, pasibaigus Bradley terminui, jis nebūšias pratęstas, tačiau jau dabar svarstomas jo galimas įpėdinis. **Newsweek**

Laivynas

Karo laivyno 830,000 neaktyvių atsarginių yra pranešta, kad jie, norėdami išvykti iš JAV 30 dienų laikotarpiui, turį gauti raštišką sutikimą iš laivyno vadovybės.

Gynybos Ministerija pasirengusi samdyti 218,366 civilius tarnautojus (dabar yra 1,287,036), kurių didžiuma dirbs laivyno statyklose, arsenaluose bei kitose karinės gamybos įmonėse.

Sanitarinė Lietuvos būklė Nepriklausomybės kovų metais

Vokiečių okupacijos metu, o vėliau bolševikams, bermontininkams ir lenkams užėmus didelius plotus, visi okupantai gyveno krašto sąskaiton ir eksploatavo ji karo reikalams, neteikdami gyventojams jokios pagalbos.

Mūsų valdžiai, įsikūrusiai Kaune, teko su didžiausia energija rūpintis visais reikalais, o jų tarpe ir sanitarine būkle, steigiant Lietuvos Raudonąjį Kryžių, Sveikatos Departamentą, savivaldybės sveikatingumo įstaigas ir Kariuomenės Sanitarijos Skyrių.

Pradžioje visame krašte civilinėse ligoninėse tebuvo gal apie 300 lovų ir tai menkai aprūpintų. Vaistų, tvarsliavos, dezinfekcijos priemonių krašte nebuvo. Iš privačių vaistinių okupantai viską išgabeno. Kariuomenės įstaigos: Centrinė Karo Ligoninė Kaune, lazaretai, lauko ligoninės, pulkų gydyklos, evakuacijos punktai buvo irgi labai blogai aprūpinti. Ligonių ir sužeistų buvo labai daug ir teko juos net ligoninėse guldyti ant grindų. Pradžioje nebuvo nei sanitarinių automobilių, nei sanitarinių traukinių. Daugumas kareivių buvo menkai aprengti ir blogai apauti. Greta dėmėtosios šiltinės ir kitų ligų 1920-21 m. pasirodė naujoji pabaisa — Azijos cholera ir "ispanka". Buvo pastebėta, kad "ispanka" susirgęs kareivis kartais beeidamas staiga krisdavo nebegyvas. Apsirgę ta liga ligoniai lengvai persišaldydavo, ir liga komplikavosi pneumonijomis, empyemomis, pleuritais. Sužeistuosius tekdavo iš pulkų tvarstomųjų punktų gabenti kaimo vežimais ir guldyti kaimo pirkiose ant grindų, tik šiaudu paklojus, nes baltinių nebuvo. Belaisviai rusai-bolševikai (o jų buvo daug) atnešė mums dėmėtosios šiltinės masinius susirgimus, o tuo tarpu dezinfekcijos priemonių trūko visur, taipgi ir belaisvių stovyklose. 1920 m. susirgimai kariuomenėje siekė 15%. Gailestingieji piliečiai, komendantų raginami, žiemos metu geležinkelio stotyse mūsų pravažiuojantiems kariuomenės ešalonams steigė maitinimo punktus, kur kariai gaudavo karštos kavos ir sriubos. Buvo toks skurdas, kad epidemijos metu neturėjom už ką lentų ir vinių karstams nupirkti ir laidojom bendrose duobėse po keliadešimt lavonų, be grabų. Tokioms aplinkybėms esant, atsirado Amerikos Raudonojo Kryžiaus misija su gydytoju pulk. Ryanu priešakyje.

TREMTINIŲ BŪKLĖ VOKIETIJOJE

V. D.

JAV, vykdydamos savo įsipareigojimus Atlanto pakto valstybėms, t. y. didindamos savo okupacines pajėgas Vokietijoje, iš IRO ir iš vokiečių pareikalavo užleisti tam tikrą skaičių kareivinių, kuriose gyveno DP. Be to, vykstant emigracijai į kitus kraštus, ir DP skaičius sumažėjo. Tad IRO tuos žmones, kurie dar neturi kur emigruoti, pradėjo neplaningai kilnoti iš stovyklos į stovyklą. Pvz. Schwaebisch Gmuend, viena didžiausių lietuvių stovyklų Vokietijoje, per nepilnus 5-kis mėnesius buvo kilnojama be pertraukos: dalis lietuvių, pervestų į vokiečių ūkį, iškelta į Ulmą, dalis palikta vietoje, seneliai iškelti į čia pat esančią latvių stovyklą, o dauguma buvo perkelta į lenkų stovyklą Heilbronne; iš ten — į ukrainiečių stovyklą Pforzheime, ir pagaliau į ukrainiečių stovyklą Traunšteine, Bavarijoje.

Tas begalinis kilnojimas žmones išveda iš kantrybės ir lygsvaros, todėl kai kas net savo noru pereina į vokiečių ūkį. Stovyklose IRO teikiamas maistas yra skurdus ir nepakankamas. Žmogus, negaudamas paramos iš šalies, yra priverstas gyventi pusbadžiai.

Dar blogesnis yra likimas gyvenančių vokiečių ūkyje. Be anksčiau išskriningiuotųjų, į vokiečių ūkį IRO perveda ligonius, invalidus, neturinčius emigracinių sutarčių bei kriminalinius nusikaltėlius. Bonnos vyriausybei delsiant priimti svetimšalių apsaugos įstatymą, gyvenantieji vokiečių ūkyje yra, galima sakyti, palikti Dievo valiai. Vokiečiai, atiduodami kareivines okupacinei kariuomenei, užsieniečius apgyvendina barakuose bei skirsto po kaimus. Kaimuose tiek burmistrai, tiek vietiniai gyventojai yra daugumoje griežtai nusistatę prieš užsieniečius, kai kur net bandydami panaudoti jėgą, kad neįsileistų atkeliamų užsieniečių. Gyvenantiems vokiečių ūkyje mokamos nedidutės pašalpos, iš kurių pragyventi neįmanoma.

Daugelis užsieniečių, gyvenančių vokiečių ūkyje, eina pas gyvenančius IRO stovyklose, prašydami atliekamo duonos kąsnelio. Ir tai daro ne tik gausios šeimos, bet ir viengungai.

Dirbantieji pas vokiečius, gyvena truputį geriau. Vokiečių ūkis, remiamas JAV. yra žymiai atsistatęs ir visko galima gauti. Tik visa bėda, kad vokiečiai pirmiausia darbu aprūpina savuosius. Be to, esant nemažam bedarbių skaičiui, praktiškai — retas kuris užsienietis gauna darbo.

Liūdniausia padėtis yra ligonių ir senelių. Ligonys bei invalidai yra pervesti į vokiečių ūkį. Seneliai dar laikinai palikti IRO stovyklose. Jie vėliau bus perkelti į senelių namus, kuriuos globotų įvairios karitatyvinės organizacijos. Bet iki šiol tai dar nepadaryta.

Dalis vyrų, atitinkamo amžiaus bei sveikatos, dirba darbo bei sargybų kuopose. Nors ir čia lietuviškąsias kuopas smarkiai palietė emigracija, ir kai kurios jų yra išformuotos, o dalis vyrų pervesta į lenkų kuopas, sudarant ten atskirus būrius bei skyrius. Paskutiniu metu kuopos apginkluotos ir dalyvauja įvairiuose manevruose, drauge su amerikiečių daliniais. Dalis vyrų yra išvykę kitur, kur drauge su lenkų kuopomis saugo amerikiečių karinius sandėlius bei strateginius kelius.

Bendrai paėmus, pasilikusių lietuvių nuotaikos yra liūdnos. Visi laukia greitesnės tarptautinių įvykių eigos, o to pasėkoje— ir mūsų Tėvynės likimo galutino sprendimo.

Kadangi nei IRO, nei vokiečiai nesutinka toliau palikti tautinių stovyklų, tad lietuviai yra išmėtyti mažomis grupėmis po įvairiais stovyklas. Tokios gyvenimo sąlygos ir nuolatinis stovyklų kilnojimas — beveik visai sustabdė kultūrinę veiklą bei planingą švietimo darbą. Lietuviai mokytojai dirba neįmanomiausiose sąlygose, dažnai negaudami už tai jokio atlyginimo.

Neįkainuojamas turtas lietuviškumui Vokietijoje yra lietuviškoji gimnazija Diepholze, anglų zonoje. Ši gimnazija reikalinga visų, bet kur gyvenančių lietuvių paramos.

Be lietuviškojo laikraščio "Tremtis" yra dar likusios dvi knygų leidyklos: "Venta" — Traunšteine ir "Patria" — Stuttgarte. Pastaroji netrukus persikelia į JAV.

Šiuos lietuvių vargus ir nedateklius energingai stengiasi pašalinti arba bent sumažinti PLB Vokietijos Krašto Valdyba, kuri daro sėkmingus žygius apgyvendinimo problemai išspręsti. Ji nutarė statyti lietuviškus kaimus bei organizuoti šiam reikalui kapitalą. Vokiečių vyriausybė, atrodo, tam nesipriešina.

Daug padeda mūsų tautiečiams Lietuvos Raudonasis Kryžius ir BALFas, kuris, remiamas mūsų brolių amerikiečių, ne vienam yra nušluostęs vargo ašarą.

Nepamirškime, kad dar per 7.000 lietuvių yra likę Vokietijoje, o dalis jų ir liks tenai. Jiems pagalba yra tikrai dar reikalinga.

Iš kairės į dešinę: BALF pirmininkas kan. prof. J. B. Koncius, New Yorko miesto mayoras Vincent R. Impellitteri, vyskupas Thomas J. McDonnell, kardinolo atstovas, prelatas Edward E. Swanstrom, War Relief Services direktorius, Elzbieta Paurazienė, seimo pirmininkė, Nora M. Gugienė, BALF nacionalinė sekretorė ir M. Michelsonienė, BALF seimo vicepirmininkė.

New Yorko lietuviai piketuoja raudonųjų "Laisvės" šėrininkų suvažiavimą

1000 LIETUVIŲ LAUKIA GARANTIJŲ

Pagal DP įstatymą, į Jungtines Valstybes gali įvažiuoti ir įsikurti 334,000 įvairių tautybių tremtinių, gyvenančių Vokietijoje ir kitur Europoje. Iki šiol tuo įstatymu tegalėjo pasinaudoti tie 200,000 tremtinių, o apie 134.000 dar turi teisės ir gali įstatymu pasinaudoti, bet dėl garantijų stokos negali. Jų tarpe yra apie 1,000 lietuvių, kurie mielu noru emigruotų į Jungtines Amerikos Valstybes, jeigu jiems būtų sudarytos garantijos darbams ir butams.

Šiuo metu lietuvių DP imigracijos ir įkurdinimo reikalai atrodo šitaip: Į Jungtines Amerikos Valstybes atvyko ir apsigyveno apie 22.500 lietuvių, darbo ir buto garantijų procesavimo stadijoje dabar yra apie 4,000, apie 1,000 lietuvių pasilikę Europoje, daugiausia Vokietijoje ir Austrijoje, garantijų neturi, nes niekas jiems jų neparūpina — giminių ir pažįstamų Amerikoje jie neturi.

Dar kartą, gal būt jau paskutinį, Bendrasis Amerikos Lietuvių Šalpos Fondas kreipiasi į visus Amerikos lietuvusi (senus ir naujakurius), prašydamas atjausti pasilikusius Vokietijoje, Austrijoje ir kitur brolius ir seses ir jiems sudaryti galimybę atvykti ir apsigyventi šiame krašte.

Savo pasižadėjimus ar sutikimus tokiems tremtiniams pagelbėti, sudarant jiems darbo ir buto garantijas, malonėkite skubiai siųsti Centrui, kad garantijas galima būtų sudaryti ir duoti joms eigą iki 1951 m. vasario 28 d.

Argi iš apie 1,000,000 lietuvių Amerikoje neatsiras 1,000 geraširdžių, galinčių ir norinčių pagelbėti savo broliams ir sesėms pasilikusiems anapus vandenyno ir trošktantiems savarankiško gyvenimo laisvoje Amerikoje?

Sudarę garantijas 26,500 lietuvių, nepalikime vieno tūkstančio likimui!

IŠ BALF'O SEIMO NEW YORKE

Po BALF seimo direktoriai renkasi poseiminiam posėdžiui. Iš kairės į dešinę (viršutinėje eilėje): B. Spudienė, M. Michelsonienė, V. Tysliavienė, V. Sidzikauskas (už J. Tuinilą), M. Kasevičienė, Juozas Ginkus; antroje eilėje: P. Pivaronas, P. Gribienė, J. P. Mačiulis (už prelatą J. Balkūną), Juozas B. Laučka; priešaky: Albinas S. Trečiokas, Nora M. Gugienė, kan. prof. J. B. Koncius, Elz. Paurazienė (už Matą Zujų), Alena Devenienė.

Laisviečių "pagerbimas" šėrininkų suvažiavime, Brooklyne

BĖGIMAS

VIŽUKAS

Laurynas Sliekelis, grįždamas iš darbo, vis dar negalėjo atsikratyti minties, kuri visą dieną ji slėgė. Paprastai jis darbo metu išspręsdavo visas sunkesniąsias gyvenimo problemas.

—Vadinas, mano teisybė, — pravėręs duris, tarė Sliekelis ir skubiai pasišaukė žmoną slaptai konferencijai.

— Matai, brangute, — kalbėjo Sliekelis, — tu vis sakydavai, kad aš nenujaučiu, kada ir iš kokio miesto bėgti, kur apsistoti ir, bendrai, aš nieko nežinąs. Gerai, sutinku, kad tai galėjo būti Vokietijoj. Tačiau dabar čia, Amerikoje, tai tu turėsi manęs klausyti. Tiesa, dėka tavęs aš išsigelbėjau iš Berlyno griuvėsių, nes ant tavęs buvo durys užgriuvusios, o ne mane prispaudė; tau padedant išėjom iš degančio Dresdeno, nes tu turėjai nešti daugiau čemodanų, nei-aš. Pagaliau — tavo giminės mus į čia atsiėmė. Viskas okey! Bet dabar paklausyk manęs: duok ir man bent kartą pasirūpinti tavimi ir šeima.

— Beproti, asile tu nelaimingas, — nebeišlaikius riktelėjo savo žemu bosu 280 svarų Sliekienė. — Manai, kad aš tau atiduosiu valdžią į rankas čia, Amerikoje, kur moterų didesnės teisės, nei vyrų! Gal tau "razumėlis" susimaišė. Galėjai to reikalauti Vokietijoj, bet ne čia!

Sliekas suprato, kad reikia veikti dabar, arba niekados jis nepaims šeimyniškos valdžios į savo rankas.

— Tu manęs nesupratai. Tu iš viso nesupranti amerikoniškos politikos. Tu visiškai nesidomi nei anglų kalba, nei skaitai angliškų laikraščius. Padėtis yra nepaprastai rimta. Korejoje kasdien traukiamasi atgal. Gali atsitikti, kad, dėl mūsų negerovės, reikės vėl atiduoti Seulą.

— Kokį aulą? — įsiterpė Sliekienė.

— Matai, kaip tu nesiorientuoji, o nori būti valdžia, — supratęs viršų imančią savo galią, plėsdamas pasisekimą, toliau aiškino Sliekelis. — Ne aulą, o Seulą, višta tu! Tai yra miestas, kuriame paslėptos atominės bombos, kurios gali kiekvienu momentu sprogti ir tokiu būdu atsiliepti į mūsų gerovę! Aišku tau, ar ne? Be to, paskelbus krašto išimties stovį, moterys negali kištis į vyrų reikalus, ir visa moterų turėta valdžia pereina vyrams. Taigi nuo ryt dienos aš vadas, o tu ir visa mūsų šeima — mano valdiniai. Aišku? Suprasta? Vykdyti mano įsakymus!

Po tokios totalinės kalbos, Sliekienei nebeliko nieko kita daryti, kaip tik perduoti šeimos valdžios simbolį — kočėlą Sliekeliui. Perdavimas buvo vykdomas vakare, kai visi šeimos nariai buvo namuose. Sliekienė, pasiėmusi į ranką kočėlą, liepė visiems sustoti pagal ūgį, o Sliekeliui išeiti į priekį. Kai šis stovėjo ir laukė pačio iškilmingiausio momento, Sliekienė kažko susigraudino ir vietoje perdavimo kalbos —dražė kočėlu per galvą savo Sliekeliui. Vadas kiek susvirduliavo, bet, norėdamas išlaikyti orumą, ramiai paėmė kočėlą ir šūktelėjo: "Klausyt mano komandos!" Tuojau liepė visiems eit gulti, o pats, pasiėmęs Shell kompanijos Amerikos kelių žemėlapius, pasiliko savo generaliniam štabe — virtuvėje, kad išdirbtų bėgimo planą.

Jam buvo visiškai aišku, kad New Yorke toliau nebegalima pasilikti, nes visas miestas yra apsuptas vandens, o be to, koks čia miestas, jei tik iš salų susideda. Kas gali atsitikti tokiu atveju, jei subombarduotų tiltus arba subway linijas. Savaime aišku, kad atominė bomba kris tik į New Yorką. Na, o jei ir ne atominę, o paprastas bombas mėtys — kas atsitiks su namais; slėptuvių nėra, viskas paremta gazo sistema ir iš viso miestas nepasiruošęs bombardavimo atvejui. Todėl reikia trauktis dar prieš mūšį, nusprendė strategas Sliekelis.

Parašė laišką savo pažįstamam į Bridgeport, Connecticut valstijon, nes ten jam atrodė saugiausia, o, be to, ir netoli.

Eidamas į darbą, Sliekelis pirmiausia užbėgo į paštą. Laišką išsiuntė registruotą, oro paštu ir "special delivery", kad tik greitai ir tikrai gautų.

Visą savaitę valdiniai klausė Sliekelio įsakymų. Niekas neatsižvelgė į nuotolius, kurie buvo padaryti bepakuojant daiktus: Sliekienės vestuvinio servizo beliko tik kelios lėkštės. Sliekelio stalinė, vardinių proga gauta lempa subyrėjo į keturias dalis...

Viskas buvo parengta evakuacijai, viskas vyko pagal planą. Jokie pažįstami bei kaimynai, net per geriausius šnipus—vaikus, neišgavo paslapties, kas darosi Sliekelių namuose.

Vieną dieną grįžo Sliekelio siųstas laiškas: adresatas nesurastas.

Ta proga Sliekelio namuose buvo sušauktas slaptas ekstra posėdis, aptarti nenumatytam įvykiui.

— Reikalai vystosi mums labai nepalankia kryptimi. Numatytas sustojimo postas net neatsako į mano paklausimą, ar galima bus ten apsistoti. Neatsižvelgdami į tai, vistiek vyksime į Bridgeportą ir ten apsistosime. Prašau pasiruošti rytoj rytą išvykt iš New Yorko į naują lagerį. Aš baigiau. Ačiū!

Visi išsiskirstė neramiam miegui, o Sliekienė nulėkė į stotį, pirkti bilietų.

Sekantį rytą Sliekelio kaimynai matė, kaip į Railway Express sunkvežimį krovė Sliekelių bagažą: medines, dar iš Vokietijos lagerių atsivežtas dėžes, didelius pundus, suristus storomis virvėmis, čemodanus ir televizijos aparatą.

Atvykus į Bridgeportą paaiškėjo, kad jo pažįstamas prieš kelias savaites, irgi tokio pat siaubo pagautas, išvyko į Michigano valstiją. Vadinasi, ir čia nesaugu! Sliekelio protas veikė beveik 120 mylių greitumu: turime iš čia trauktis, bet kur? Geriausia —į vidurį Amerikos. Kai Sliekelis pranešė šeimai savo naują sumanymą, uošvė vos neapalpo.

Po keleto valandų Sliekeliai "Grey Hound" autobusu jau lėkė atgal į New Yorką, kad iš ten tęstų kelionę į Nebraską, į Omahos miestą, kuriame yra prisiglaudę nemaža tremtinių. Atvykus į ten, Sliekelis apsižiūrėjo, kad vieta nėra labai saugi. Pernakvojus viešbutyje, įsakymas skambėjo taip: "Vieta nesaugi, turime keltis kur nors toliau, į kalnus, kur galima surasti natūralių gamtos slėptuvių. Išvykstame į Santa Fe, New Mexico. Vykdyti!"

Įsakymas, žinoma, buvo įvykdytas. Apsistojus viešbutyje paaiškėjo, kad pinigai baigiasi, o daiktai pasiliko Bridgeporte. Vadinas, daiktus reikės gaudyti po visą Amerikos kontinentą, o pusantrų metų sutaupos eina visai prie galo. Uošvė nuo ilgų kelionių gavo aukštą kraują ir vos bekvėpuoja.

Sliekienė pasišaukė vyrą ir tarė: "Durniau, duok kočėlą!" Sliekelis sumišo. Atidavė. Turėdama rankose argumentą, ji stuktelėjo smarkiai juo Sliekeliui galvon, kad tas net nuvirto. Atsigavo po geros valandos. Atsigavęs sužinojo, kad valdžia jau ne jo rankose, kad turįs kapituliuoti, pasirašydamas besąlyginę sutartį: iki gyvos galvos negalvos apie valdžią šeimoje. Visiškas paklusnumas žmonai ir uošvei, o nuo šios dienos — eina į akmenų skaldyklą priverčiamiems darbams, kol uždirbs reikiamą sumą, kad galėtų grįžti į New Yorką...

RAPOLAS KRUCH'AS
SENIAUSIA
FOTOGRAFIJŲ GALERIJA APYLINKĖJE
Šalia studijos, fotografuoja grupes bei parengimus svetainėse.
65—23 GRAND AVE., MASPETH, L. I., N. Y.

LIETUVIŠKA KNYGA—TILTAS Į LIETUV. LAISVĘ, NEPRIKLAUSOMYBĘ

Įsigydami knygų, mes statome paminklus mūsų didvyriams, atskleidžiame naujus horizontus lietuvių kūrybai ir kultūrai.

"NEMUNO" knygyne jūs gausite visas knygas, išėjusias Amerikoje ir Vokietijoje, tremties metu. Turime puikių knygų ir iš Nepriklausomos Lietuvos laikotarpio. Iš 500 pavadinimų—tikrai rasite sau mėgiamų ir brangių knygų.

Įsigykite naujas, daugiausia skaitomas knygas:

1. Prof. Kolupaila, NEMUNAS $2.50
2. Petronelė Orintaitė, ŠULINYS SODYBOJE $1.50
3. LITERATŪRA. Metraštis, 1950 m. $2.00
4. Ant. Vaičiulaitis, KUR BAKŪŽĖ SAMANOTA $2.00
5. Daumantas, **Partizanai** (Už geležinės uždangos) $2.50
6. A. Maceina, **Didysis Inkvizitorius.** Nauja laida $2.00
7. A. Vilainis, **Žmogus, kuris amžinai keliavo** $3.50

Naujai išleidžiamos knygyno "NEMUNAS" knygos:

8. **Čikagos parapijos ir draugijos.** Gausiai iliustruota $2.50
9. A Fuld. **Mirusiųjų Karalius.** Nauj. laikų roman. $2.00
10. **Garsiųjų šnipų paslaptis** $2.00
11. **Magdalenos Makackutės byla** $1.00

Tuoj rašykite ir reikalaukite katalogo!

LIETUVIŲ KNYGYNAS "NEMUNAS"
3143 So. Halsted St., Chicago 8, Ill.

Senąjį KARIO bendradarbį ir talkininką-bičiulį

Ats. j. psk. BALĮ BRAZDŽIONĮ

jo mylimai žmonai KONSTANCIJAI mirus, gilaus liudesio dienomis — nuoširdžiai užjaučiam.

KARYS
Redakcija ir Administracija

KULTŪRINĖS Naujienos

TIME apie Kasiulį

Vienas žymiausių JAV savaitinių žurnalų TIME 1950. XII. 25. patalpino mūsų garsaus dailininko paveikslo kopiją "Bėgimas į Egiptą". Apie dailininką žurnalas rašo: "Vytautas Kasiulis yra lietuvis. Į Paryžių jis atvyko prieš dvejus metus. Jo nuomone, kurinys "Bėgimas į Egiptą" buvęs paskatintas atvaizduoti drobėje jo paties tremties išgyvenimų. Būdamas R. Katalikų tikėjimo, jis tvirtina, kad Lietuva turėjusi puikias religinio meno tradicijas, "ligi atėjo rusai..."

— Uršulė Žemaitienė, gyvenanti Čikagoje, aprašė Lankeliškių ir Alvito parapijų lietuviškų vestuvių papročius, laidotuvių apeigas ir Kalėdas bei Sekmines. Šie rankraščiai perduoti tautosakininkui dr. J. Baliui.

— Juozas Vasiliauskas, tremtinys iš Waterbury, Conn., Čikagoje laimėjo 1950 m. visuotinio JAV fotografijos konkurso pirmąją didžiąją premiją, 1.500 dol. sumoje, už menišką nuotrauką, vaizduojančią vaiką, besidominti cigaretės dūmu kamuoliuku.

—Irena Gudeliūnaitė, gyvenanti Argentinoje, su vietine filmų bendrove pasirašė sutartį vaidinti.

— Adelė Druktenytė per Kalėdų šventes dainavo Scalos operoje Milane, kur ji studijuoja dainavimą. Jaunoji dainininkė yra Amerikoje gimusi ir augusi.

— Dail. K. Žeromskis pakviestas į Kolumbijos universitetą dėstyti dekoratyvinio meno.

— Melbourne lietuviai, Australijoje, sumanė įsteigti biblioteką. Jau pradėtos rinkti knygos iš pavienių asmenų.

— Buenos Aires mieste šv. Cecilijos choras, kuris jau yra įdainavęs dainų į plokšteles, dabar vėl, kompozitoriaus V. Rymavičiaus vadovaujamas, akompanuojant A. Kuprevičiui, įdainavo visą seriją naujų dainų.

— Australijoje esantieji lietuviai dailininkai susibūrė į dailės ratelį "Aitvaras".

— Sydnejuje gyvenas dail. J. Bistrickas rūpinasi kilnojamos meno parodos suorganizavimu. Jau surinkta daug eksponatų.

— Muzikui Br. Jonušui atvykus į Medeliną, Kolumbijoje, pagyvėjo vietos muzikinis gyvenimas. Suorganizuotas mišrus choras.

— Mokytoja M. Bulakienė Australijoje, Bathursto pereinamojoje stovykloje, įsteigė vakarinę lietuvių mokyklą. Pamokos vyksta po 1 val. 5 kartus per savaitę.

— Sao Paulo, Brazilijoje, kultūros darbuotojai susijungė į vieną vienetą, kad pagyvėtu lietuviškųjų kolonijų veikla.

— Argentinoje gyvenas muzikas Vytautas Kerbelis parengė liaudies dainų rinkinį, pritaikytą jauniems pianistams.

— Nuo N. Metų "Skautu Aidas" Kanadoje bus leidžiamas ne "Rūtos" bendrovės, kaip anksčiau, bet Kanados Rajono Brolijos Vadijos.

—Brazilijos sostinės simfoninis orkestras veda susirašinėjimą su Vytautu Marijošiumi, kviesdamas jį diriguoti simfoninį orkestrą, koncertuojant šiam Pietinėje Amerikoje. Vytautas Marijošius šiuo metu profesoriauja Hartfordo, Conn., konservatorijoje.

— VLIKas atidavė spaudai leidinį, kuriame bus surinkti visi memorandumai, įteikti tarptautinėms institucijoms genocido klausimu.

Sporto PASAULYJE

— Brooklyne sėkmingai vekia 2 lietuvių sporto klubai — Lietuvių Atletų Klubas ir Lietuvių Sporto Klubas. L.A.K. pirmasis krepšinio vienetas buvo išvykęs į Amsterdamą, N. Y., kur pralaimėjo New Yorko valstybės (be New Yorko miesto) meisteriui 46:66. L.S.K., pasidaręs D.A.F.B. "A" klasės meisteriu, iškopė į lygą, nepralaimėdamas nei vienų futbolo rungtynių. L.S.K. pirmasis futbolo vienetas užregistruotas eilei futbolo turnyrų, kuriuos pradės vasario mėn.

— L.A.K. suorganizuotos New Yorko šachmatų pirmenybės prasidėjo. Po 2-jų žaidimo ratų pirmauja J. Repečka su 8:0 ir Merkevičius, Z. — 5-0. Užsirašė 16 šachmatininkų.

— Vokietijos futbolo "Oberligoje" pirmauja: FSV Frankfurt (21:11), VfL Osnabrueck (23:9), Schalke 04 (24:6).

— Korejos bėgikai — olympiniai Maratono nugalėtojai—Kitei Son (1936), Yun Bok Suh (1946) ir Ham Ki Yong (1950) karo audros liko nepaliesti Seule.

— Čikagoje, kaip skelbia spauda, organizuojamas reprezentacinis futbolo vienetas.

— Anglijos futbolo pirmenybių lentelę veda: Arsenal (49:23), Škotijos - Dundee (21:11); Italijos: Inter (44:21) ir Šveicarijos—Chiasso (22:14).

— Sunkiasvoris meisteris Ezzard Charles, prieš stodamas kovon Cincinnati, U.S.A., turi nusiskusti savo ūsus. Mat, Cincinnati ir Ohio valstybėje yra įstatymas, kad sportininkas ringe gali pasirodyti tik švariai nusiskutęs.

ĮVAIRENYBĖS

Gimtadienio vainikas

Vakarų Berlyno "Antižmoniškumo Kovos Grupė", Stalino 71 metų gimimo proga, pasiuntė paštu į Kremlių vainiką, nupintą iš spygliuotų vielų....

Oi, tos moterys

Paskutinių šešių mėnesių laikotarpyje N. Yorko požeminiuose traukiniuose buvę palikta 5.390 įvairių daiktų. Iš jų, apytikriai, buvę pamiršta apie 4,000 moteriškų lietsargių. Tuo tarpu vyrai pamiršę tik apie 400. Atrodo, kad moterys tuo pat metu mėgina galvoti apie daugelį dalykų, ir tai kaip tik atsiliepia į lietsargių ir rankinukų palikimą viešose vietose.

Iki redaktoriaus kėdės...

Įtakingojo "New York Journal American" vieno skyriaus redaktorius, prieš įeidamas į savo pašaukimo sritį, kaip jis pats prisipažįsta, yra buvęs: laikraščių išnešiotojas, pasiuntinys, stenografas, kelneris, autobuso patarnautojas, restorano virėjas, viešbučio tarnautojas (dienos ir nakties metu), sunkvežimio šoferis, profesinis tenisininkas, sviedinio mėtytojas, beisbolo žaidėjas, beisbolo teisėjas, futbolo referi, ūkio darbininkas, scenarijų rašytojas, dieninių įvykių filmuotojas ir redaktorius, elektros mechaniko padėjėjas, golfo čempijonas, golfo lazdų nešikas ir laikraštininkas. Laikraštininko karjeroj išėjęs šį patyrimą: reporteris, beisbolo rašytojas, filmų kritikas, Hollywood korespondentas, vedamųjų rašytojas.

Kuriuo greičiu važiavo pirmasis išrastas automobilis?

Jo skuba siekė 2.5 km/val., tačiau jis turėjo sustoti kas 30 mt, kad gautų daugiau garo.

Kuris Amerikos gaisras pareikalavo daugiausia žmonių aukų?

Miško gaisras Peshtigo, Wisconsin vastijoje, 1871. X. 8., tą pačią dieną, kai įvyko istorinis Čikagos gaisras, Peshtigo miškų ugnyje žuvo 1,200 žmonių...

Kiek metų turėjo Nojus,
kai baigė Arkos statybą?

Pagal senuosius apskaičiavimus, Nojus turėjo 600 metų, kai baigė savo Arkos statybą.

KRYŽIAŽODŽIAI

Šiuo KARIO numeriu pradedame Kryžiažodžių skyrelį. Sprendimų ratą sudarys 3 kryžiažodžiai (per 3 sekančius numerius). Pirmojo rato sprendimų paskutinis terminas — birželio 30 d. Trims geriausiems sprendėjams bus skiriamos šios dovanėlės: 1) Lietuvių Kalbos Vadovas, 2) Barono Miunhauzeno nuotykiai ir 3) Metinė KARIO prenumerata.

Dovanos bus paskirstytos ir paskelbtos liepos mėn. numeryje. RED.

KRYŽIAŽODIS Nr. 1

Įrašykite į langelius šios prasmės žodžius:

GULSČIAI: 2. JAV respublikonų partija, 4. Laiko aplinkybė, 6. Muravjovo pravardė, 8. Italų rašytojas, 9. Dainuok ir... 11. Žaidimas, 12. Bato dalis, 14. Samdinė, 15. Italijos miestas, 17. Radio priimtuvo dalis, 18. Miškelis, 19. Nepr. Lietuvos klubas, 21. Prieauglis, 22. Statybinė medžiaga, 23. Dažų rūšis, 24. Kareivio savybė, 25. Tvarinys, 26. Laiško dalis, 27. Afrikos miestas, 28. Dujos, 29. Mirusius priglaudžia, 30. Vyro vardas, 32. Nelaimė, 33. Pasikartojantis balsas, 34. Musių persekiotojas, 35. Jungtukas, 36. Lytis, 37. Poezijos forma, 39. Pagyvenęs žmogus, 40. Įvardis.

STAČIAI: 1. Japonijos sostinė, 2. Filmų žvaigždė, 3. Vokiečių priešlėktinis pabūklas, 4. Rusijos upė, 5. Rašomoji priemonė, 6. Indijos augalas, 7. Ūkio dalis, 8. Darbo įstaiga, 10. Kinijos upė, 11. Moters vardas, 12. Vilniaus istorinis pastatas, 13. Lietuvos miestelis, 14. Sicilijos miestas, 15. Medžiaga, 16. Limpantis skystis, 17. Žodžio "spalva" pakaitalas, 18. Kūno dalis, 20. Klausiamasis žodelis, 21. Jungtukas, 22. Korta, 23. Dėvėto drabužio dalis, 25. Kurio krašto penketukas labiausiai išgarsėjęs? 26. Dalinio viršininkas, 28. Turistų vadovas, 29. Nelaimė, 31. Veiksmažodis, 32. Cheminė medžiaga, 34. Valstybės ženklas, 36. Gyslos, 38. Jungtukas.

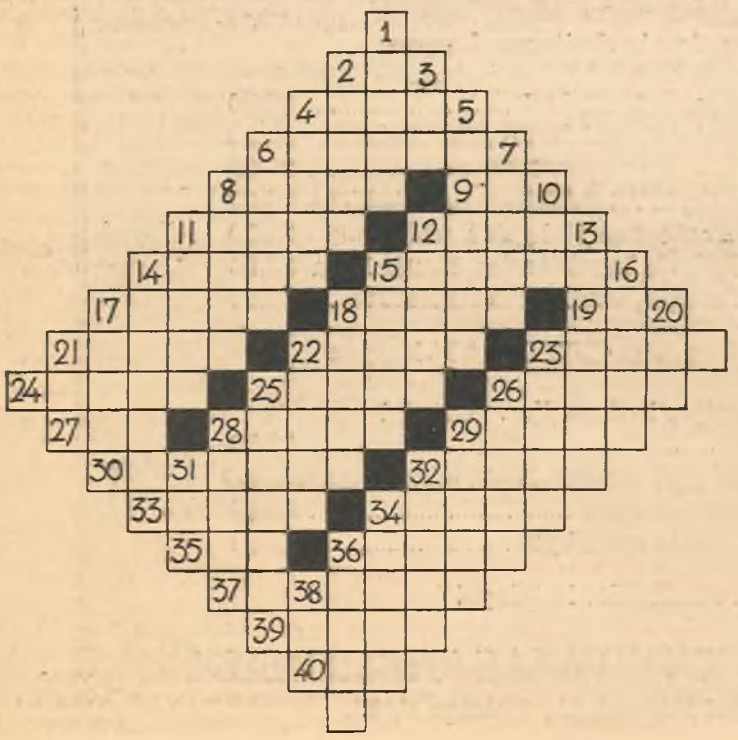

MARGIEJI LAIŠKELIAI KARIUI

GERB. KARIO VETERANAI,

Skaičiau "Karį" Nepriklausomybės metas ir su juo taip susigyvenau, kad nemanau skirtis, iki egzistuosiu šiame pasaulyje. Puikiai prisimenu jo, kaip ir mūsų visų, sunkius Golgotos kelius. Užplūdus mūsų kraštą raudonosioms rytų ordoms, sustojo lankęs mūsų karius, visuomenę ir populiarusis "Karys". Sunku aprašyti tas skaudžias karių nuotaikas, kuomet ne dėl jų kaltės Lietuva neteko Nepriklausomybės, spaudos ir savo pamėgtojo "Kario."

Sudundėjus patrankoms ir karo gaisrams šviečiant Lietuvos padangėje, kariai energingai griebėsi ginklo ir sėkmingai ginė bolševikus iš tėvynės laukų. Tuoj pat, karo veiksmų sūkuriuose, susiorganizavo Laikinoji Lietuvos Vyriausybė, rinkosi išblaškytos ir Lietuvos kariuomenės liekanos. Didesnis jų telkinys, pro degančius miškus, miestelius, sodybas, sudaužytas patrankas, tankus ir žuvusiųjų kovos brolių lavonus, 3 dienas nevalgę, iš Valkininkų pėsčiomis viena diena padarė 70 km žygį į mūsų sostinę Vilnių.

Laikai keitėsi. Susidariusi kariuomenės užuomazga netrukus vokiečių buvo išformuota. Daugelis mūsų vyrų likimo buvo nublokšti į rytų frontą, kautis su bolševikais. Juos kovose guosti ir stiprinti lietuviškoje dvasioje, 1941 m. pabaigoje vėl išėjo "Karys".

Negaliu atvaizduoti tuos vyrų džiūgesius speigų ir mirties agonijoje, kuriuos jų tarpe sukėlė pasirodęs tuometinis pirmasis "Kario" numeris. "Karys" ištikimai juos lankė kovų baruose beveik trejus metus. Jo nuopelnais užsimezgė glaudus ryšis tarp fronto ir Laisvės siekiančios Tėvynės. "Karys" ir pogrindžio spauda, užnugaryje bolševikų sprogdinamais geležinkeliais, nuolatos skubėjo pas savuosius karius. O iš ten... išmontuoti kulkosvaidžiai, šautuvai, granatos, pistoletai, šoviniai plaukė Lietuvos pogrindžiui, kuris buvo vienodai nusistatęs tiek prieš bolševikus, tiek prieš vokiečius.

Šiandien dar puikiai menasi "Kario" 25-rių metų sukakties minėjimas, kuris įvyko 1944 m. Vilniuje, Gedimino kalno papėdėje, liūdnomis Vietinės Rinktinės likvidavimo dienomis.

Lūžo rytų frontas, chaosas ir tragedija ištiko mūsų Lietuvą. Mūsų ginkluoti kariai traukėsi į miškus, kovoti su vienais ir antrais krašto naikintojais. Kitus vokiečiai sugaudę išvežė į Vokietiją. Jų dalis dabar yra išsiskirsčiusi po įvairius laisvojo vakarų pasaulio kraštus.

Pašaukus—vėl kiekvienas energingai stos kovon prieš bolševizmą, už laisvos Lietuvos idėjas. Kelius mums vėl nurodys "Karys", bežygiuojąs laisvių šalyje — Amerikoje. Apie "Kario" pasirodymą Anglijoje mus painformavo per Atlantą atkeliavę — "Nepriklausoma Lietuva," "Naujienos", "Keleivis" ir kt. lietuvių laikraščiai.

Linkiu "Kariui" puikiausios sėkmės ir plačiausiai pasklisti lietuviškoje visuomenėje. Manę vėl telanko jis nuo pat pirmojo numerio!

Jonas Janulaitis
Bradford. England.

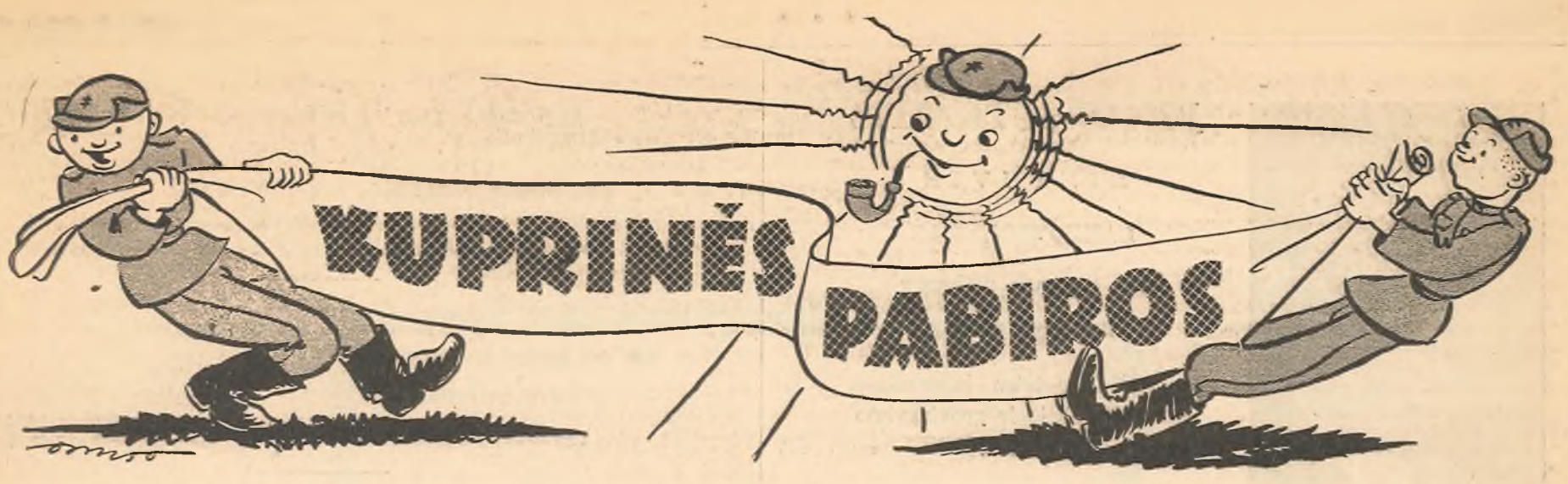

SVETIMOJ KUPRINĖJ PASIŽVALGIUS

Keliu, per plačiąsias Ukrajinos stepes, dūzgia transportinė vora. Vienoje mašinoje, dengtoje brezentu, sėdi apie 20 vyrų. Smulkus lietus barbena į brezento viršų. Temsta...

— Ach, — atsidūsta vienas iš jųjų. — Kada mes būsime vėl savo pastogėje...

— Taip, žinoma, sulauksim to laiko, — taria viduryje sėdintysis senyvas kovotojas, tik ką baigęs rūkyti plerpiančią pypkę.

— Juk po pergalės turės vieną kartą ateiti taika. Tada ir mūsų tėviškės veidas gaus kitokią išvaizdą.

Ir taip šia tema prasidėjo pynimas naujųjų vaizdų. Suprantama, kad po karo bus viskas kitaip: ir miestai bus didesni, ir patogiau bus pritaikyti gyventi. Juk visi paskutiniai technikos stebuklai vien tik žmonijos gerovei tebus reikalingi.

Ir prasidėjo gausioji fantazija!

— Žmogau, tik pagalvok, kas dėsis miesto gatvėse, esant tokiam dideliam auto mašinų kiekiui. Ir prasilenkti bus sunku!

— Tai nieko, — taria toli numatantis, išradingasis grandinis, sėdįs mašinos gale. — Juk automašinų karoserijos forma bus pakeista: nuolaidi į priekį ir į užpakalį. Jei bus reikalo skubėti, galima bus kopti per priekyj pasitaikančiųjų viršų ir nebus jokio vargo prasilenkiant. O, be to, ir gatvės bus platesnės. Šaligatvių nebus!

— O kur gi pasidės pėstieji?

— Pirma, tai pėsčiųjų labai nedaug ir iš viso teliks. Be to, jiems takai bus pravesti virš namų stogų. Žinoma, gatvių sankryžose takai bus sujungti tilteliais.

— Taigi, jeigu panorėsi kur nors nueiti, tai reikės pirma užlipti ant namo stogo? Irgi patogumas!

— Tai nieko nepaprasto! Juk kiekviename name bus riedami laiptai.

— Na, o jeigu panorėsi kur nors į krautuvę užsukti, tai vėl reikės žemyn nusileisti?

— Krautuvių visai tada nebebus.

— Kaip tai?!..

— Na, tik žiūrėk! Naujais moderniais laikais nieko nereikės pačiam pirktis. Gal jau esate girdėję apie paveikslinius telefonus (televiziją). Nustatytomis valandomis įsijungiate į atitinkamą mėsininko ar kito krautuvininko telefoną ir spalvotai matote jūsų pageidaujamas prekes: šviežią roliadą, keptą žąsieną, rūkytą dešrą, ar riebią kiaulieną. Ko tik širdis nori, užsakote ir po 5 min. per vamzdinį pakietų paštą jums atpūs tiesiai į namus. Galbūt skaitėte, kad po karo vamzdinių pakietų paštas bus labai išplitęs.

Pas visus nuotaika neapsakoma.

— Na, o kaipgi bus su svetainių laikymu?

— Jų daugiau nebebus. Visokie gėrimai bus suvalstybinti. Greta vandens ir degamųjų dujų — bus ir alaus bei vyno įvadai. Žinoma, pritaisant prie kiekvieno atskirą skaitliuką.

Išradėjas jaučiasi patenkintas ir išdidus.

Bet klausytojai nori jį kiek sumalti:

— Visa labai gražu, bet, sakyk, kaip gi bus galima vaikščioti namų stogais patamsyje? Juk gatvių apšvietimo lempos siekia ne daugiau, kaip iki medžių viršūnių.

— Ach, jūs avingalviai! Turbūt dar nesate skaitę apie dirbtinę saulę? Juk kiekviename mieste bus atitinkamam aukštyje pakabinta centralinė elektr. saulė ir visokios gatvių apšvietimo lempos išnyks.

— Taip! Na, o kur bus auto mašinų garažai, jeigu jos gatvėse jau viena per kitą laipios?

— Juokingas jūsų klausimas! Auto mašinoms garažai visai nebus reikalingi. Jūs matėte, turbūt, paskutinįjį fronto magiko F. parodymą, kuris su juoda skepetaite pamoja, ir dingsta gyvas išaugęs dramblys. Ateityje, prie kiekvienos auto mašinos bus pridedama tokia skepetaitė: išlipai iš mašinos, pamosavai, ir mašinos nebėr! Paprasta ir praktiška: netrukdys judėjimo ir niekas nepavogs!

Pakankamai dar daug visokių išradimų pripasakojo jiems gudragalvis grandinis... ir kad po karo nebus jokio susigrūdimo prie kino teatrų, nei gatvių autobusuose.

Kino teatrai bus dviejų salių: priekyj ir užpakalyj ekrano. Pirmojoj salėj bus rodoma I seansas, antrojoj — II. Autobusai, pagal reikalą, bus iškeliami iki 3 aukštų namų.

Paskutinė viltis besiklausančiųjų buvo prispirti gudragalvį:

— Kaip gi suartės besimylinčios širdys, jeigu dėka naktinės saulės nebeliks jokio tamsaus takelio, jokios aikštelės?...

Kurį laiką jis tylėjo, lyg pajuodęs. Tik, užsirūkęs cigaretą, prabilo:

— Girdėjote, turbūt, kad gydytojai yra išradę būdą širdies plakimui matuoti foto pagalba. Bus tokie kišeniniai aparatai, kurių pagalba, praeinant, kad ir nepažįstamai, bus galima nustatyti širdies plakimą. Jeigu abiejų širdies plakimai sutampa — aparatas suskamba ir galima vesti! Nebereikės tada ilgai patamsyje glamonėtis ir gaišti taip brangų jaunystės laiką.

Mi.

Pagal "Landserlachen",

JUOKAI IŠ "ROJAUS"

Vaistas nuo ilgesio

Į Berlyno laisvuosius sektorius atbėgusį rusą klausinėja policija:

— Kas čia?—klausia pareigūnas, suradęs buteliuką su vaistais.

— Tai nuo galvos skausmų,— aiškina perbėgėlis.

— O kas čia? — teiraujasi valdininkas, rodydamas antrąjį piliulių buteliuką.

— Čia nuo dantų gėlimo, —atsako rusas.

Pagaliau, giliai kišenėje, tardytojas suranda Stalino paveikslą.

— O, kas čia? — tardo policijos įgaliotinis toliau.

— A, tai nuo namų ilgesio,— ramiai atsako rusas.

Nuostabi vagystė

Miuncheno alaus baruose paskutiniu metu teko nugirsti šį sąmojų: "Vokietijoje vagis įsilaužė į Sovietų zonos centrinę propogandos įstaigą ir išvogė visų būsimųjų rinkimų duomenis..."

Prieš Kalėdas

Grandinis: "Kodėl ant savo stalo jūs laikote indą su aukso žuvelėmis?"

Viršila: "Man yra didelis malonumas ir naujovė turėti prieš save ką nors atverta burna ir neprašantį trijų dienų atostogų".

Rusai visur pirmauja...

Paryžiuje pasakojamas šis anekdotas: "Malenkovas paskutiniu metu pranešęs Stalinui, kad visai neseniai įrodyta, jog Adomas ir Jieva yra buvę rusai."

— Tačiau, kas bus, jeigu "Amerikos Balsas" šį rusiško pirmavimo visose gyvenimo srityse pareiškimą apšauks vien propoganda,— teiravosi Stalinas. — Ar turime šiam faktui paremti reikalingų įrodymų?

— Nesugriaunamus pasaulyje! — atsakė Malenkovas. —Adomas ir Jieva neturėjo drabužių, jiems nereikėjo buto, o maistui jie naudojo tik obuolius, tikėdami gyvenną rojuje. Jie galėjo būti tik rusai...

NYT Magazine—RD

Žmona: "Aš nupirkau piliulių, kad vyrą atpratinčiau nuo gėrimo ir slaptai jas įdėjau į kavą", — guodžiasi p. Lušvikienė.

Kaimynė: "Ir jos pagelbėjo?"

Žmona: "Taip! Jis nenori daugiau liesti kavos".

Geriausias žmogaus draugas

Traukinyj trys vyrai ginčijasi, kas yra geriausias žmogaus draugas.

Pirmasis: "Geriausias žmogaus draugas yra šuo, nes jis yra ne tik lojalus, bet ir niekada neprieštarauja."

Antrasis: "Ištikimiausias žmogaus draugas yra arklys. Jis yra ne tik paslaugus, nešdamas visas naštas, bet ir gelbėdamas žmogų visokiame pavojuje."

Trečiasis: "Jūs abu klystate. Tikrasis žmogaus tarnas yra aligatorius. Patelė neršto metu sudeda apie 10,000 kiaušinėlių, kurių 9.999 suryja patinas. Jeigu patinėlis jų nesurytų, tada mus surytų aligatoriai."

Kalėjimo sargas: "Na, vyručiai, aš jums leidau žaisti futbolą, krepšinį, tinklinį, o jūs vis murmate. Tad, kurios sporto šakos dar jums trūksta?!"

Kalinys (ligi gyvos galvos): "Kažin kaip būtų su "skersai kraštą" lenktynėmis?..."

Istorijos profesorius: "Hawkins, kada išėjo iš mados paprotys bučiuoti moterims rankas?"

Hawkins: "Kada vyrai pradėjo nudegti savo nosį į uždegtas cigaretes".

Stalino "taika" tremtinių akimis...

JONAS SUTKAITIS

LIETUVIS

LAIKRODININKAS

449 GRAND STREET

Brooklyn, N. Y.

Parduoda ir taiso laikrodžius, atlieka juvelirio ir graviravimo darbus.

Pigus ir sąžiningas darbas ir greitas patarnavimas.

DIDŽIAUSIAS PASIRINKIMAS!

M. Dumblys & C. Joneliūnas

LIKERIŲ KRAUTUVĖ

78 Steamboat Rd., **Great Neck, L. I. N. Y.**

Tel.: G. N. 2-5979

Alex and Lione Mathews

MAISTO KRAUTUVĖ

256 Union Ave., Brooklyn, N. Y.

ZUPP'S BAR

Moderniškai Įtaisyta Lietuviška Užeiga

JUOZAS ZEIDAT, Jr.

411 GRAND ST., BROOKLYN, N. Y.

Televizija kas vakaras

EVergreen 8-9770

JOSEPH GARSZVA

GRABORIUS - BALSAMUOTOJAS

231 BEDFORD AVENUE

BROOKLYN, N. Y.

Brooklyno Lietuviai Gydytojai

DR. JOHN WALUK

161 No. 6th Street

VALANDOS:
8—10 ryte
1—2 popiet
6—8 vakare
Tel. EVergreen 8-9229

DR. BLADAS K. VENCIUS

(DANTŲ GYDYTOJAS)

499 Grand Street

VALANDOS:
9—12 ryte
2—9 vakare
Penktadieniais uždaryta
Tel. Ofiso: STagg 2-0706
Namų—Jamaica 6-3834

DR. A. PETRIKA

(DANTŲ GYDYTOJAS)

221 So. 4th Street

VALANDOS:
9—12 ryte
1—8 vakare
Penktadieniais uždaryta
Tel. EVergreen 7-6868

LIETUVIŲ KATALIKIŠKOJO JAUNIMO ŽURNALAS

A T E I T I S

ATEITYJE rašo žymiausieji mūsų literatai, visuomenininkai bei mokslininkai, tačiau

ATEITYJE turi progą pasireikšti ir jaunos jėgos — pats jaunimas.

ATEITIES prenumerata metams 3 dol. Garbės pren. 10 dol. Užsieny — pagal dolerių kursą.

ATEITIES redakcijos ir administracijos adresas:

''ATEITIS''

417 Grand Street, **Brooklyn 11, N. Y.**

A. Vikriko Meat Market

ĮVAIRIOS MĖSOS IR DEŠROS

123-125 Grand Street, **Brooklyn, N. Y.**

Telefonas EV 8-2818

SCHOLES BAKING CO., Inc.

A. LUKAS, Sav.

LIETUVIO KEPYKLA

Pirmaeiliai gaminiai.

532 GRAND STREET, BROOKLYN, N. Y.

Tel.: EVergreen 4— 8802

Viršelyje ir 7 psl. — Vyt. AUGUSTINO nuotraukos.

Kaina
2 L:—ct

Kariai! Jaunime!

VISI LIETUVIAI

JAV IR PASAULYJE!

SKAITYKIME SENĄJĮ

ILIUSTRUOTĄ ŽURNALĄ

K a r i

KARYS